

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

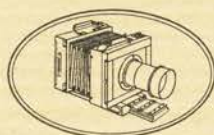
Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

OBJEKTIV

Nr. 97

September 2002

Dansk Fotohistorisk Selskab

Vi forbeholder os Ret til Prisændringer
uden forudgaaende Meddelelse.

AD. GOECKER

Kjøbenhavn, K.

Etableret 1862. — Herluf Trollesgade. 5 St.

**Fuldstændig assorteret Lager af alle foto-
grafiske Apparater & Artikler.**

Fuldstændigt Magazin for Amatørfotografi.

**Emulsionsplader fra alle renommerede Fabriker,
Generalagentur for Skandinavien for flere af Udlandets
største Fabriker af Plader.**

**Engelske, franske, tyske og amerikanske Apparater.
Alle Nyheder paa Fotografiens Omraade anskaffes strax
Fotografiske Apparater til videnskabelige Øiemed
samt fuldstændige Udrustninger til Expeditioner
og længere Reiser leveres, konstruerede
efter nyeste Erfaringer.**

Illustr. Katalog over samtlige Artikler gratis & franco.

Særskilt, illustr. Amatør-Prisliste do. do.

Arkiv: Danmarks Fotomuseum.

Indhold

2

Forhandlerkatalogernes historie

2. del

Flemming Berendt

20

'Schwäbische Presswerk'

- om Retina og manden bag det, August Nagel

1. del

Svend Frederiksen

32

Legenden om Leicakameraet

Peter Henning

36

Katastrofen i teatret

Lars Birger Nielsen

38

'DREJ & SE - FILM'

Filmmanden Thomas S. Hermansen

Marguerite Engberg

40

Fotografen Thomas S. Hermansen

Dorte Pedersen

43

'BOG- & UDSILLINGSOMTALE'

48

Træk af en stereoskopklubs historie

Eric Kirschner

52

'SAMLERDILLEN'

55

'DIT & DAT'

Generalforsamling & landsmøde

60

Møderækken

Layout & redaktion: Flemming Berendt

Forhandlerkatalogernes historie

Flemming Berendt

2. del

Budtz-Müller & Co

Et forhandlerkatalog er ikke blot firmaets 'visitkort', men skal også være en præcis beskrivelse af de produkter som tilbydes. Teknisk viden og stor indsigt i produkternes funktion, anvendelse og pålidelighed er en forudsætning for tillid mellem grossist og forhandler. En af de helt store grossister var cand. pharm Bertil Christian Budtz-Müller¹ og apoteker Alfred Benzon² som den 4. december 1862³ grundlagde et engrosfirma Budtz Müller, senere B.M. og efterfølger. De første lokaler blev lejet på adressen Bredgade 21, kælderetagen, ganske tæt ved Amalienborg. I 1903 erhvervede man en grund i No.29, hvor en statelig ejendom blev opført, man forblev her til 1970. Vi har valgt at gengive nogle fotografiske effekter fra katalog nummer 16, udsendt i 1895.⁴ På dette tidspunkt boede firmaet på adressen Amagertorv 22, med indgang fra Walkendorfsvej og ejede desuden 'Kjøbenhavns Emulsionsfabrik og Fabrik af Foto-Kartons'. Kataloget er på 100 sider og indeholder stort set hvad der var på markedet i slutningen af 1890'erne.

Handelsrejsende M. Abrahamsen

Firmaets rejsende sælger var grosserer M. Abrahamsen,⁵ som dækkede det meste af Skandinavien. Fotograf Emil Hansen i Svendborg (ca.1853-1917) nedskrev ved en lejlighed følgende beskrivelse af ham, som sælger:

"Jeg tror nok, jeg traf denne Særprægede Forretningsmand allerede i mit første læreår, og siden mødte jeg ham alle de Steder, hvor jeg kom hen. Der kom forud for hans besøg altid det sædvanlige kort med meddelingen, der lød cirka saadan: "Onsdagen den 10. ds. vil vor Hr. Abrahamsen tillade sig ...o.s.v.", og Abrahamsen kom altid på Dagen.

Han kom som en Gentleman i Jaket og sribede Benklæder og traadte ind ad Døren med sin tunge Taske fyldt til bristepunktet med Prover af alle slags. Desuden havde han fyldte bag- og inderlommer samt Lommer i Jaketfligene. Han kom ofte paa Arbejdsværelset og studerede de unge Mennesker - de kunne jo blive Kunder en gang med Tiden. Han huskede godt, og kom gerne med en Hilsen fra de Fotografer, vi havde Arbejdet for før. Naar han skulle sælge Varer, begyndte han med en lang Remse, og naar alt var gaaet igennem, og tingene var tilbage i Tasker og Lommer, kom Kontrabogen frem, og det alvorlige Øjeblik var inde - Betalingen for forrige levering af Varer. Før han gik, sagde han altid: "Har De husket Filtretpapir?"

Havde Abrahamsen faaet tillid til en Mand, kunne han være endog meget langmodig med betalingen, hvis det skulle knibe en overgang, men til gengæld glemte han aldrig en, der havde 'taget' ham for nok saa lille et Beløb. Han havde taget fejl af Manden,

¹ Budtz-Müller var gift med Christine Grundtvig, salmedigterens datter.

² A.B. udtrådte af firmaet i 1866.

³ I 1863 nedsatte han sig også som fotograf.

⁴ Kataloget blev i 1987 fremstillet som reprint af Cinematic ved Henrik Steinmetz.

⁵ Da B.M. døde i 1884 videreførtes firmaet for boet af grossererne M. Abrahamsen og J.P. Steensbro.

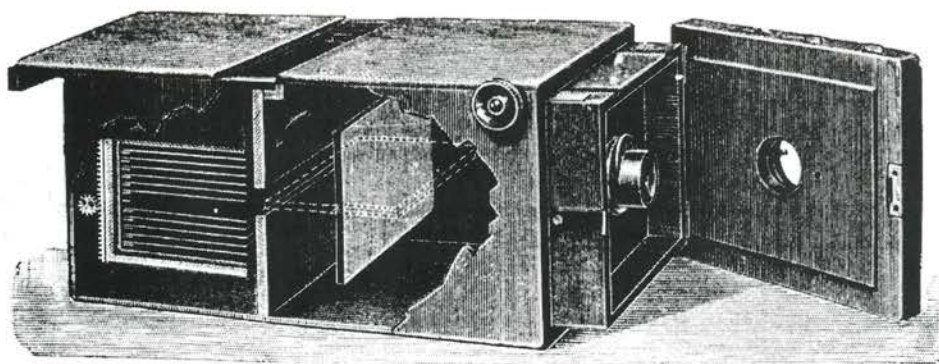
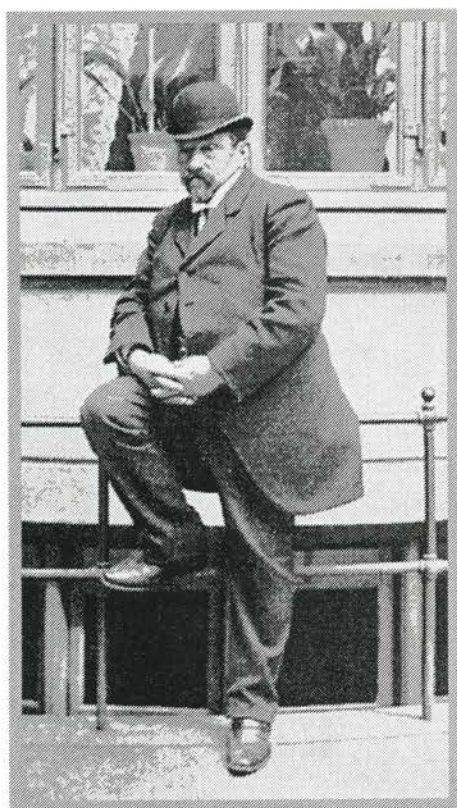

Fig. 75.

Armé-Kamera.

Grosserer M. Abrahamsen.

og det ærgede ham. Abrahamsen var en slags Faktotum hos Danmarks Fotografer. Han hørte saa og sige med til Fotografens og han Medarbejders tilværelse. Der blev sagt: "I morgen kommer Abrahamsen" med en betoning, som var det virkeligt noget, man glædede sig til. Han døde midt i sit Arbejde. Fotograf Rath sack i Hillerød havde faaet hans sædvanlige advis, men Abrahamsen kom ikke. Firmaet Budtz-Müllers Ansigt udadtil i mange Aar var ikke mere..."⁶

Momentlukkere.

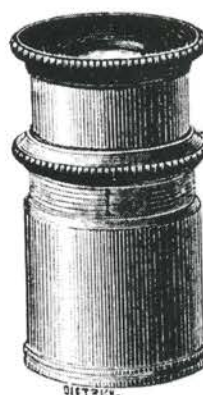
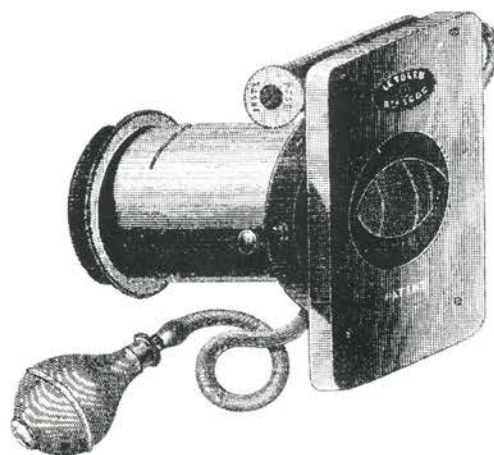

Fig. 130.

Fig. 132.

⁶ Bjørn Ochsner: 100 aar i fotografiens tjeneste. Udgivet i anledning af B.M.s 100-års jubilæum i 1962.

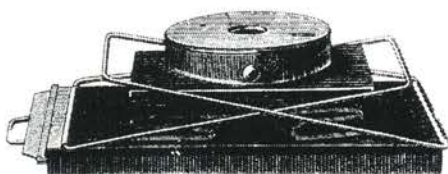

Fig. 57.

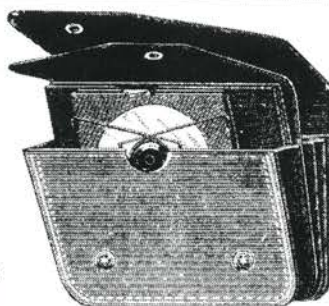

Fig. 58.

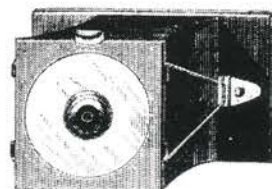

Fig. 59.

Apparat „Argus“.

(Fig. 57).

Er af ny og forbedret Konstruktion. Det kan lukkes tæt sammen og puttes i Lommen. Det har Lukker til Optagelse paa Tid og Moment. Med 4 enkelte Blikkassetter til Plader 6—9 Ctm. Kr. 15. Tilbehør til »Argus« Kr. 6.

Øjeblikslukkeren „Le Constant“.

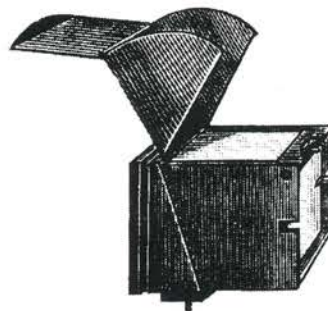
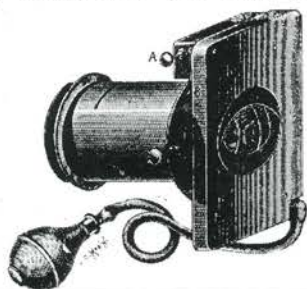

Fig. 134.

Fig. 139.

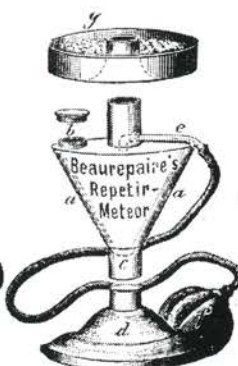

Fig. 140.

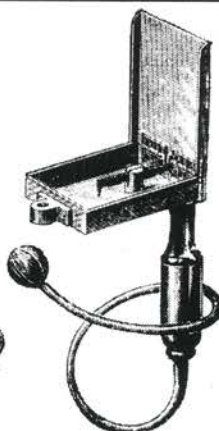

Fig. 141.

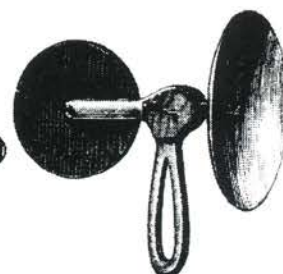
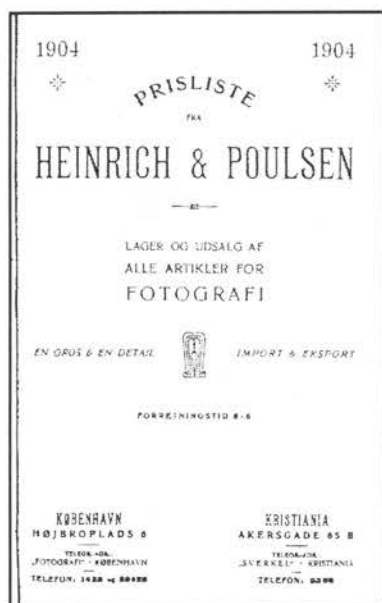

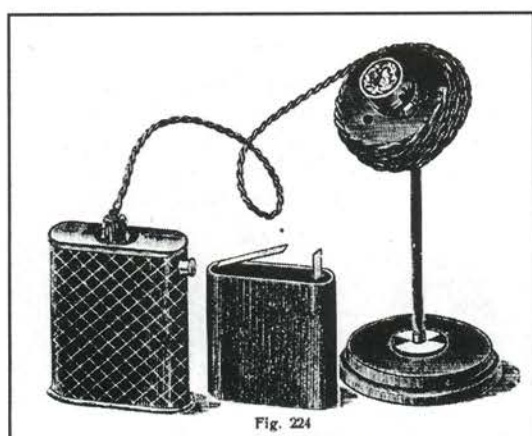
Fig. 142.

Magnesiumlamper.

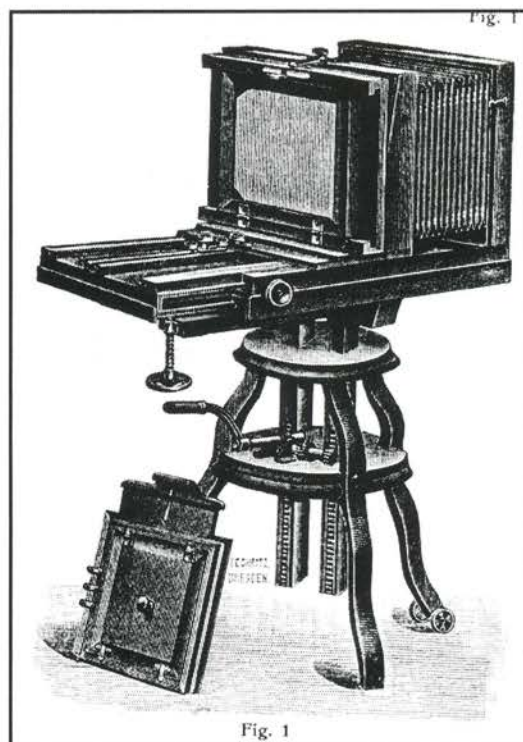

Heinrich & Poulsen

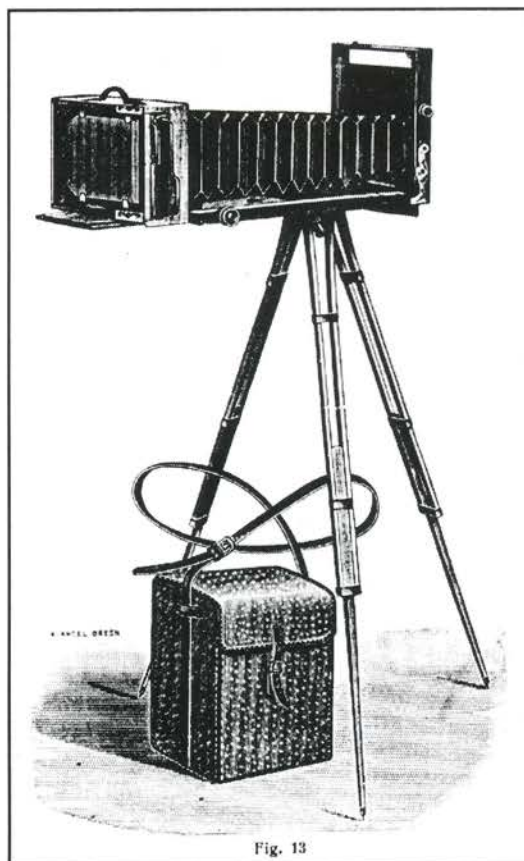
Den 26. oktober 1889 etablerede Heinrich Poulsen og Th. Poulsen et lille engrosfirma fra en nedlagt herskabslejlighed på Højbro Plads 21,⁷ ved århundredskiftet flytter man over på den anden side af Højbro Plads i nr.6. for i 1957 at flytte til nr.17., man havde desuden en filial i Kristiania, Norge. I 1904 udsendte man et katalog, hvoraf der her præsenteres et lidt andet udvalg af datidens fotografika - idet de fleste kataloger førte stort set de samme varer.

Lynlampe "Jupiter". Til patroner med magnesium-lynpulver. Elektrisitet fra et tørrelement. 3 meter snor til lampen. Pris: kr. 7,00.

Universal Atelier-Kamera. Fremstillet i højglanspoleret nøddetræ/messingbeslag. Calicobælg, kvadratisk og horisontal. Skydekassette til flere størrelser. 30x40 cm pris: kr. 230,00.

Kunstner-Kamera. Bygget i mahognitræ. Udtræk enkelt tanddrev med vertikal forskydelig forramme. 18x24 cm, pris: kr. 85,00.

⁷ Flemming Berendt: Heinrich & Poulsen 1889-1989. Særtryk i anledning af firmaets 100-års jubilæum.

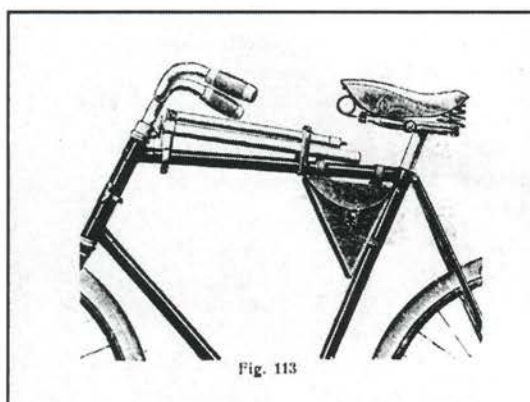

Fig. 113

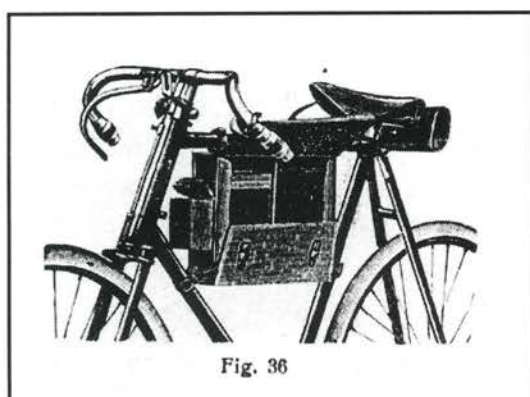

Fig. 36

Cykletaske til kamera og 5 kassetter 1200 gram. Pris: kr. 12,50.

Fig. 293

Transportabelt mørkekammertelt for rejsebrug. Sammenklappeligt som en paraply. Pris med etui kr. 30,00.

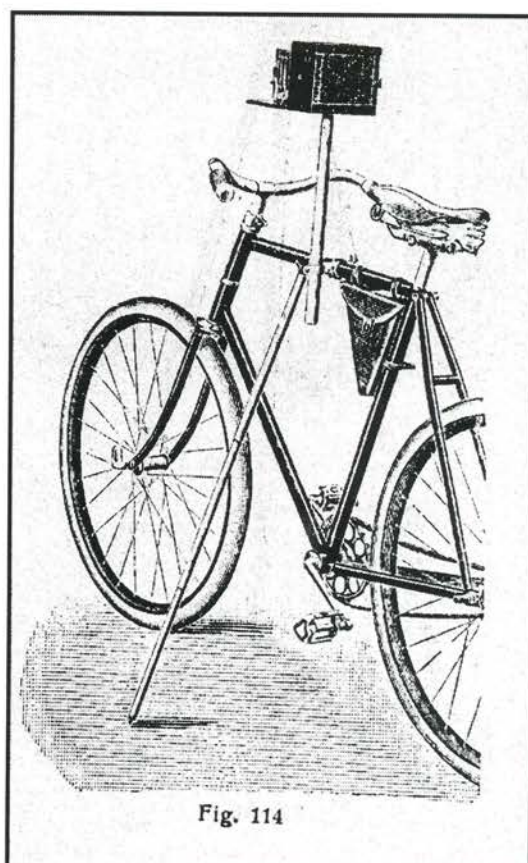

Fig. 114

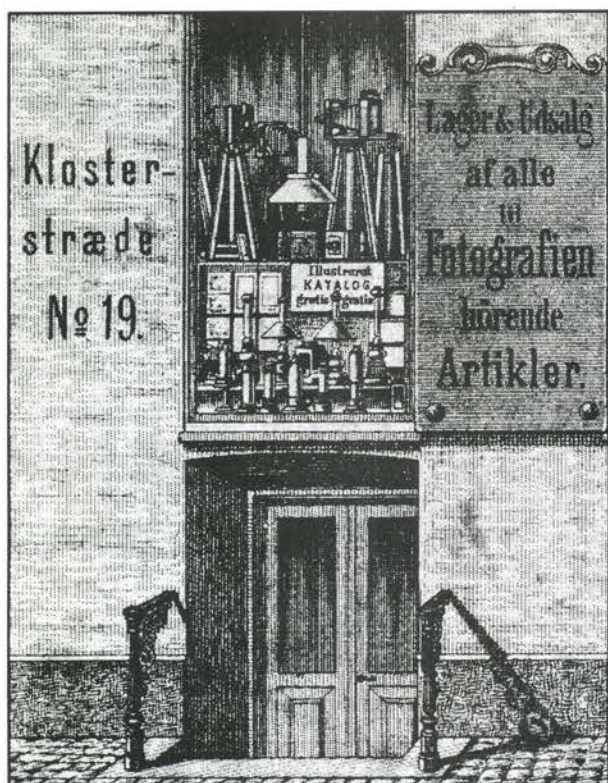
Cykelstativ af messing, fint forniklet. Er kun at anvende i forbindelse med cyklen.

Fig. 294

Fig. 292

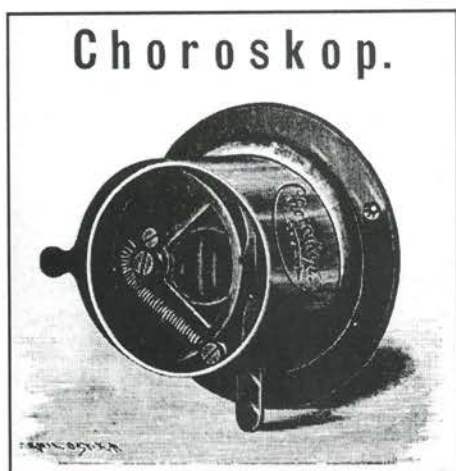
Fin bronceret lampeskærm med plads til 6 diapositiver 9x12cm. Pris: kr. 6,50.

Støtten & Simonsen

Dette firma blev grundlagt i Malmø den 26. marts 1884 og oprettede i 1904 en filial i Klosterstræde 19. Firmaet handlede oprindeligt engros, men da amatørfotografien for alvor slog igennem oprettedes et detailudsalg.

I 1924 ved 40-års jubilæet ændrede man navnet til Støtten & Søn.⁸ I centrum af København deltog man i en skarp konkurrence med de allerede eksisterende fotohandlere, men med amatørernes stadig stigende forbrug af fotografika blev der plads til flere og flere forretninger. Facadebillederne er hentet fra et katalog dateret til 1893.

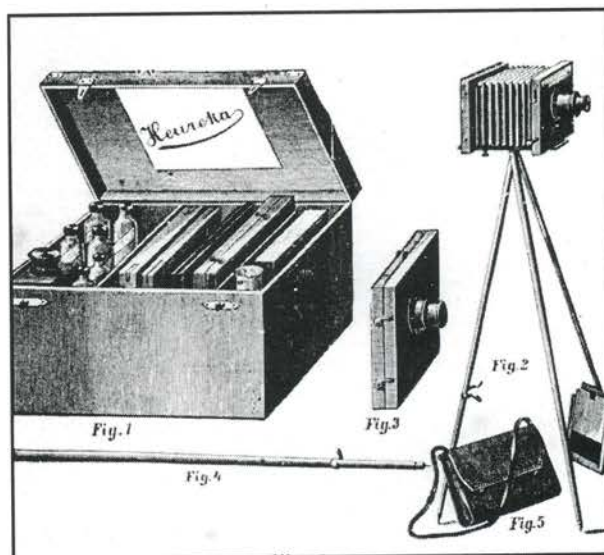
Særlig at anbefale Amatører til Landskaber. En fortrinlig lysstærk Landskabslinse med roterende Blænder og en meget praktisk Øjeblikslukker.

⁸ Filial i Malmø: Algot Persson 'Fotografisk Import'. I Falun: Siegfried Cohen & Co.s, Nederlag.

Fig. 85.

Amatørfotografen bærer et: Tandem Nr. 1. Fuldstændig Rejseapparat af poleret Mahognitræ, solidt og elegant udført. Hjørnerne forsynede med Messingbeslag. Bælgen af Calico, og forsynet med Læderhjørner.

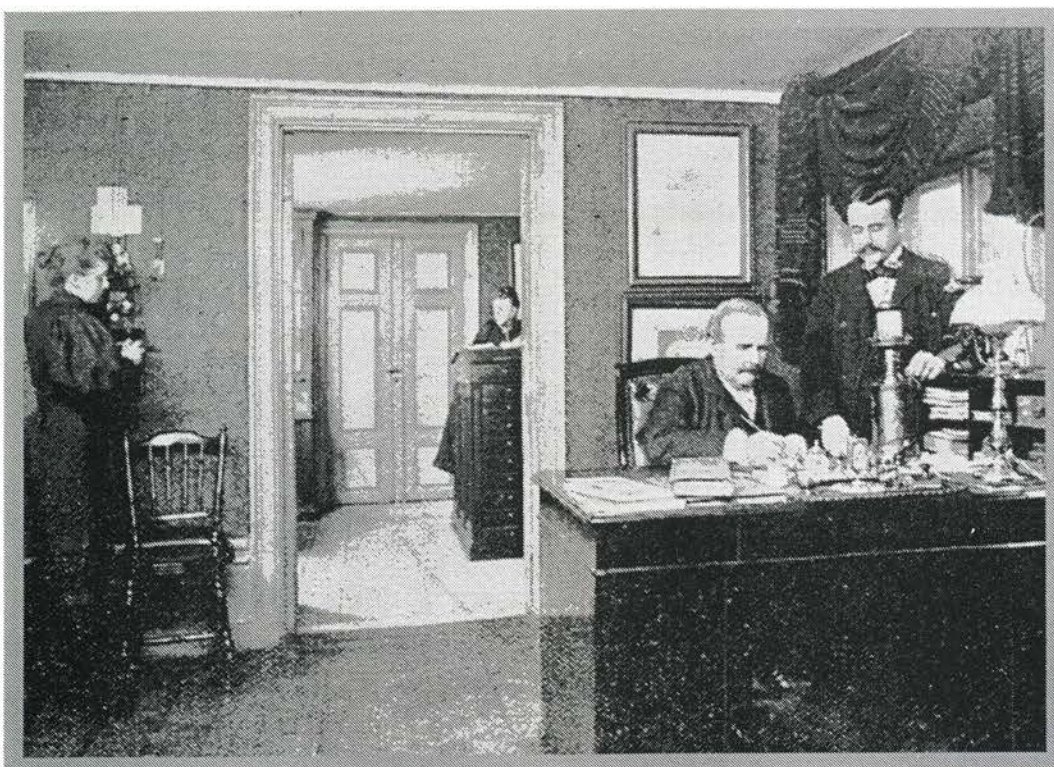

Kamera med Objektiv og Stativ....	Kr. 35,00
Kasse med Utensilier.....	20,00
Taske.....	5,50
Dobbelt-Kassette, pr. Stk.....	4,00

Tilsammen.....Kr. 64,50

Medens fru en afventende betragter mandens indkøb, fremviser ekspedienten den nyeste kameramodel.
Numa Petersons handelslokaler i Stockholm, 1896.

Interiør af Numa Petersons handelslokaler.

Siegfried Cohen & Co

Da de fleste produkter imidlertid kommer fra udlandet, Tyskland, England, Frankrig og Amerika er det nødvendigt, at apparater og andet teknisk udstyr nøje bliver afprøvet med den størst mulige nøjagtighed. Grossisten måtte derfor nøje udvælge en sagkyndig person som var i stand til at udføre dette stykke arbejde. En af disse eksperter var kamerakonstruktør, fabrikant og opfinder Jens Peter Hansen (1876-1971) bedre kendt som 'NORKA-HANSEN'.⁹

"J.P. Hansen (Norka) er den udlænding, der har gjort mest for de norske fotografer".
Oldermanden for Oslos Fotograflaug, 1946.

To kataloger fra 1907 & 1912

J.P.H. var ikke kun kamerabygger, han var tillige humanist og en stor personlighed. Kort fortalt konstruerede han i 1930'erne og 40'erne det verdenskendte multifotokamera¹⁰ til brug for erhversfotografer. Det var derfor helt naturligt at grossist Siegfried Cohen.¹¹ hos hvem han var ansat i årene 1906 til 1913,¹² som rejsende repræsentant, bad den dygtige og initiativrige medarbejder til at være redaktør på firmaets salgskataloger i 1907 og 1912.¹³ Når man i dag gennemgår de to kataloger bliver man hurtigt overbevist om, at han var den rette mand til arbejdet. J.P.H. var ikke blot en habil tegner, han var tillige en utrolig dygtig matematiker og skribent. Engang vovede han sig i strid med den højeste autoritet på den tid, professor Christian Winther, omkring et matematisk problem - det var Norka-Hansen som trak det længste strå.

Vi kan takke fhv. museumsleder for Danmarks Fotomuseum Sigfred Løvstad for, at man i dag kan opleve J.P.H. smukke og sirlige håndskrift i et udkast til Siegfried Cohns forhandlerkataloger. Firmaet havde eneforhandling for Skandinavien¹⁴ af en stribe verdenskendte firmaer. Blandt de største kan nævnes: Georg Keiltz i Leipzig, Taylor, Taylor & Hobson i Leicester, W. Watson & Sons, LTD.,

London og E. Grieshaber & Cie, Paris. 'NORKA-HANSEN' er imidlertid ikke bleg for at give ikke mærkevarer sine egne navne hentet fra den danske mytologi: Brage, Balder, Hermod, Gylfe, Mimer og Ægir.

Salgskataloget fra 1912 bar firmanavnet Siegfried Cohen & Co., København,¹⁵ det var på 184 sider fyldt med 234 tegnede illustrationer af kameraer, diverse udstyr m.m. De fleste er ikke af J.P.H., men de er sikkert alle aproberet og godkendt af den kyndige tekniker.

Mange af de tekniske beskrivelser er oversat med stor nøjagtighed, og i visse tilfælde suppleret med hans egne faglige erfaringer. Det håndskrevne manuskript er et sandt virvar af rettelser, omskrivninger og henvisninger. Det må have voldt bogtrykkeren mange problemer at sætte sammen. Som redaktør af de to kataloger dannede J.P.H. skole for mange af de efterfølgende salgskataloger, som de danske fotogrossister forsynede deres rejsende repræsentanter med. Katalogerne er i dag ikke blot en sikker dokumentation for kamerasamlere, men er meget eftertragtet, og handles til relativt høje priser.

Katalogets indhold

Jens Peter Hansen indleder kataloget med bemærkningen: *Objektiver. Bedes bemærket!* Afsnittet er opdelt med titlerne: Lysstyrke, brændvidde, billedvinkel, dybde samt et afsnit der hedder i tvivlspørgsmål.

Lysstyrke:

"Betegnelsen F/8, F/16., angiver Objektivets Lysstyrke og betyder, at dets virksomme er 1/8 1/16 etc., af Brændvidden. Belysningstiden ved et Objektiv F/8 er ligesaa mange Gange kortere end ved et Objektiv F/16, som 8x8 er mindre end 16x16 - altsaa 4 Gange saa kort -, ved et Objektiv F/4 ligesaa mange Gange kortere end ved et F/9, som 4x4 mindre end 9x9 - altsaa ca. 5 Gange saa kort. o.s.v."

Brændvidde:

"Afstanden fra Objektivets Midtpunkt til Pladen eller Visirskiven, naar der er stillet skarpt efter en fjærn Genstand. Den Maalestok, hvori en Genstand i en bestemt Afstand gengives, er desto større, jo

⁹ I Dansk Fotografisk Tidsskrift nr.2, 1979 har Sigfred Løvstad skrevet en biografi om J.P.H.

¹⁰ Den engelske fotograf Baron erhvervede et af 'Norka-Hansen' Lyn-portætkameraer med hvilket han fotograferede kong Frederik IX på Amalienborg.

¹¹ Kronprinsensgade 9, København.

¹² Hvorefter J.P.H. etablerede Nordisk Kamerafabrik.

¹³ De to kataloger befinder sig på Danmarks Fotomuseum. Kataloget fra 1912 blev i 1976 genoptrykt af S.L.

¹⁴ Filial i Malmø: Algot Persson 'Fotografisk Import'. I Falun: Siegfried Cohen & Co.s, Nederlag.

¹⁵ Firmaet havde telefonnummer: 1839!

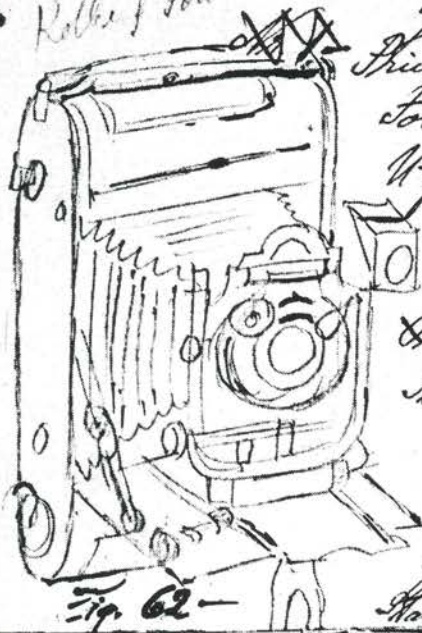
Rival - 8x10,5, 6 el. 12 Opt. -

Med enkelt og dobbelt Ultrak. -

Serules præstidligst Kamera af solid Konstruktion

Kollekt. 1. 100

7 med fin Optik. -

Prime immitteret Lederbetræk egte sort
forviklede Metaldale Lederbælg. -

U-formet Stel dobb. forstærket ved

Minimums Brændvidde. -

Tændres.

Fuldstændig glat Bagside.

Præcise Optik med

Stærk spændt Central-Lukker for 1/2,

Bold af offen, med Guinichold.

Automatisk færdigstilling for uendelig.

Drejelig Brænde træger Indstillelig Skala.

Indstillelig Træker. -

Med	{	Nr. 1 -	Med <u>periskopisk</u> <u>Dobbelt</u> <u>Ultrak.</u> -	Nr. 40
enkelt		" 2 -	<u>Extra-Rapid</u> <u>af</u> <u>Planat</u> <u>ff. 77</u> -	" 45
Ultrak.		" 3 -	<u>Dobb.</u> <u>Quadrant</u> , <u>Ergonom</u> <u>ff. 68</u> -	" 75

Med Dobbelt Ultrak. -

" 11

" Sektor-Lukker for 1-100 Sek. extra -

" 10

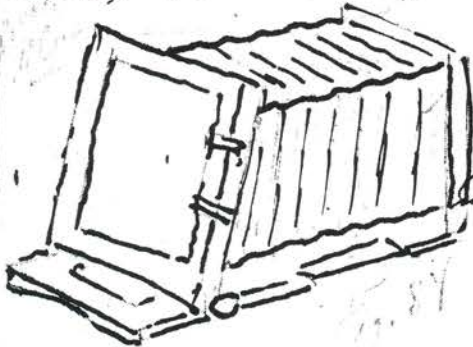
Metekive med Lynkorne og 3 detaljer med 1/2 Stk. -

" 8

4. Kiste - MAA - 13x18 - 18x24 - 24x36

Kvadratisk - Dobbelt Vetræk -

Overordentlig billigt, smukt indført og fortrin-
ligt Kamera. - Var alle Brevbægere og eger
sig derfor til alle Ertter af Optagelser, Land
Skaber, Arkitektur, Interieurs, Kopier, etc. -

MAA - MAA Poleret Mahogni
med dobbelt ansigtslinse

Kvadratisk Kalikobag
med Lederbånd

Dobbelt Rundetræk

med Dobb. Tandrev med bræde, skraa Sønder -

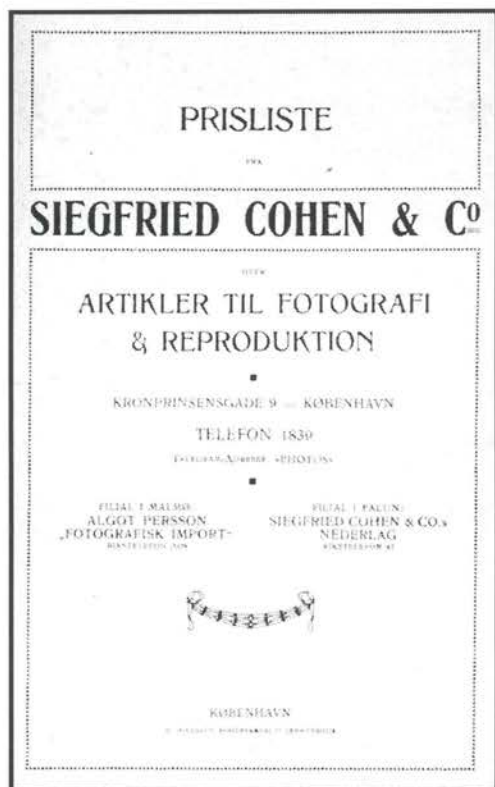
Matkiverammen Drejelig samt til at vende
for Opt. paa Højden og Bredden - og foruden
med Dobbelt Kugler, hvorved Matkiven
naar Kassetten er indsat, kan indstilles en
saadan Stillings, at den ikke træder ind
den Indrebetende for Vindem. -

Dobbelt forskydeligt Objektivbræt -

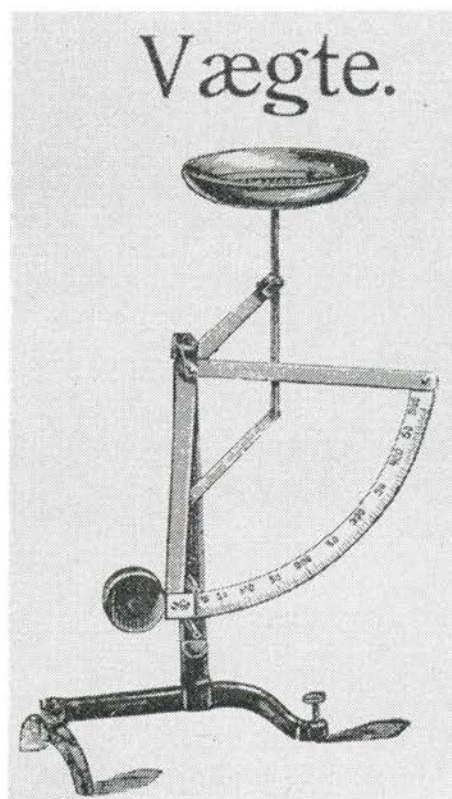
3 Mahogni Dobbeltkassetter, fint polerede -

bøjelige Skjælaag, Sikkerhedsfjeder, Skumme og obo.
til at placere

x med 4 indlagte Glasskiver samt

Fabrikat og opfinder Jens Peter Hansens, i sproglige vendinger, meget informative katalog.

Afstand; herved udlignes deres Forskel i Dybde, og det ene Objektiv yder (ved samme Lysstyrke) hér ikke mere end det andet - altsaa er i dette Tilfælde Brændvidden ligegyldig, og Dybden afhænger her kun af Lysstyrken - eller af den anvendte Aabning."

I Tvivlsspørgsmål:

"Med hensyn til Anskaffelse af Objektiver staar vi gerne til Tjeneste med Raad og Oplysninger, og er vor Stilling som mangeaarige Eneforhandlere for de af alle Anastigmater bedst korrigerede, de berømte 'Cooke-Linser', den bedste Borgen for en samvittighedsfuld og kyndig Vejledning."

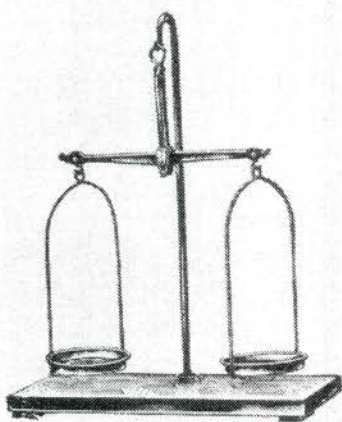
Priserne på kameraerne varierer fra 13-14 kroner op til omkring kroner 400.

I 1912 var gennemsnitstimelønnen for en faglært arbejder kr. 48 øre!

'NORKA-HANSENS' præcise og instruktive beskrivelse af 'mystikken' bag de matematiske kendsgerninger tilgodeser på tydelig vis en fornyelse i kamerakatalogernes historie. Forfatteren forener gode råd, med det forretningsmæssige aspekt, at kunne sælge firmaets produkter.

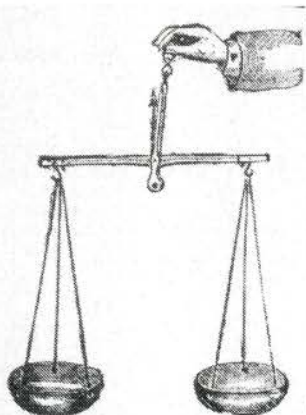

"Kapri" 9x12 - 12x16,5. Uovertræffeligt! Særdeles anbefalelsesværdigt Kamera for Fagfotografer, som tage Øjeblikksbilleder til Postkort og Tidsskrifter. Enestaaende Lukker, tilstrækkelig hastig til f.Eks. Optagelser af Heste i Spring etc. Giver en meget ensartet Belysning af Pladen. Ægte Læderbetræk. Lukker med indstillelig Hastighed fra 1-1/500 Sekund, samt for Tidsoptagelser.

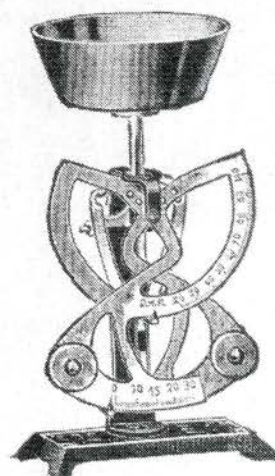
Nr. 5 — Fig. 190

Standvægt.

Nr. 4 — Fig. 189

Haandvægt til Lodder.

Nr. 3 — Fig. 188

Kolombusvægt.

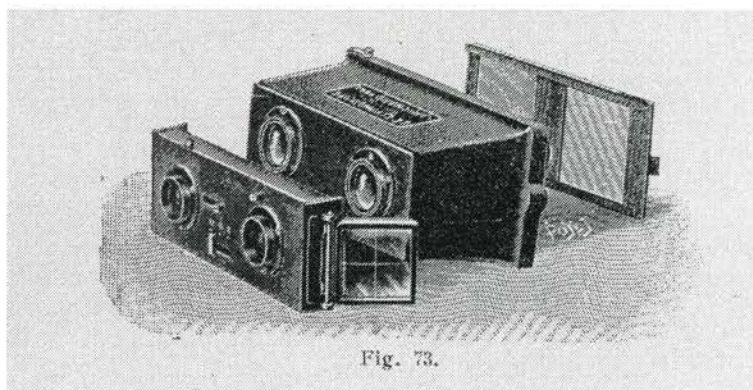

Fig. 73.

Fig. 97.

„Fotografi-Kanonen“.

For runde Plader, 2,5 ctm. i Diam.

Til Broschefotografier.

Helt af Metal, forniklet, overordentlig solid.
Meget populær Form. — Med Lukker med
Gummibold samt med Visir til Indstilling.

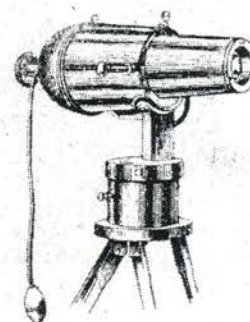
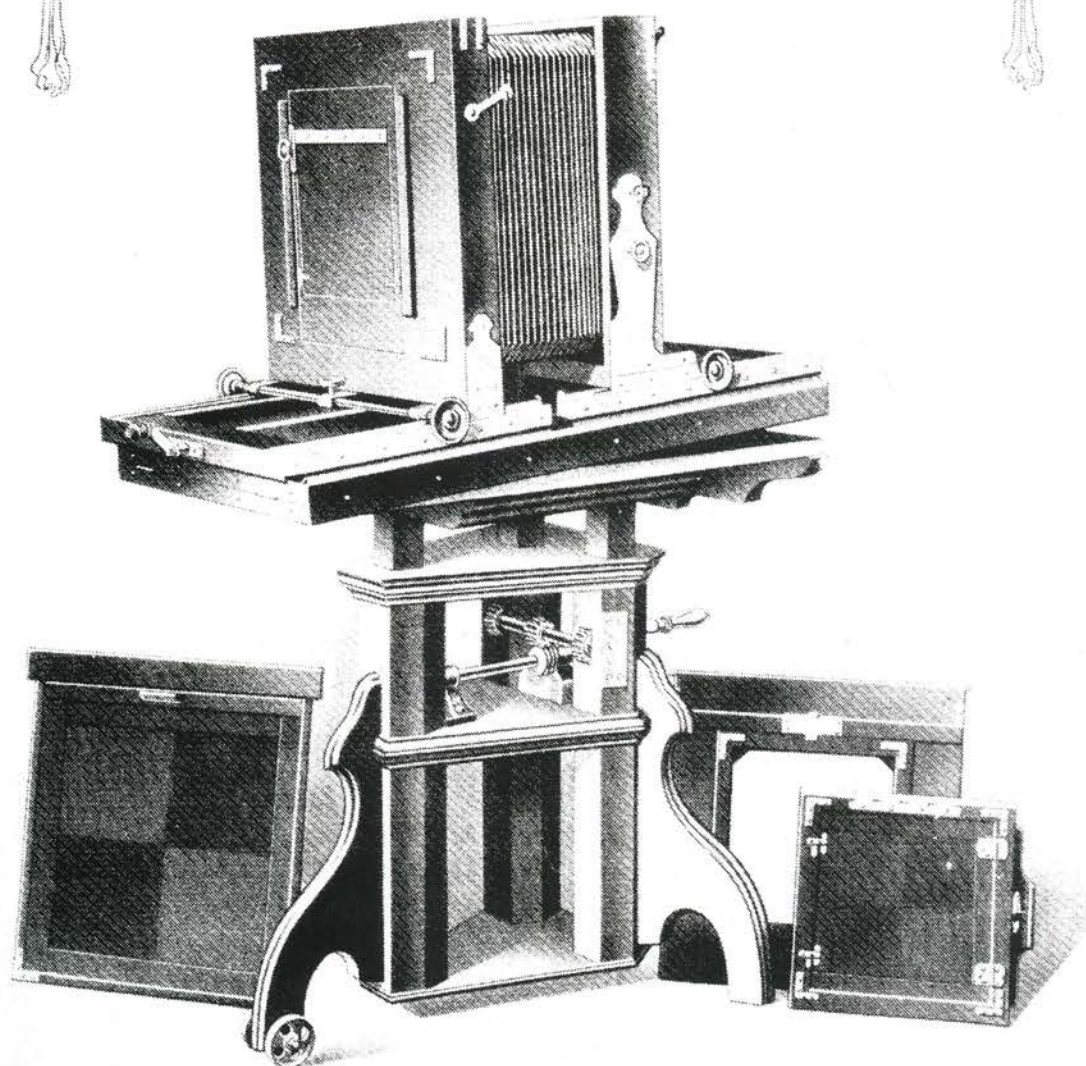
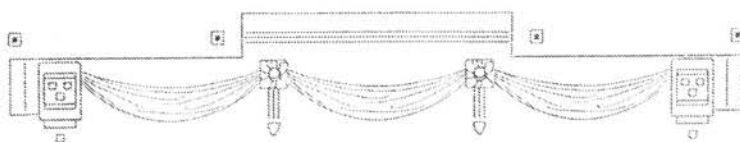
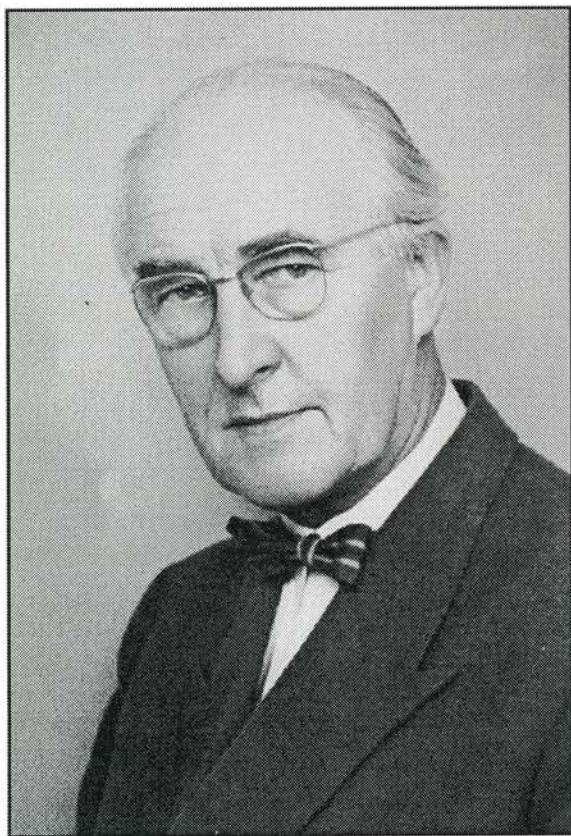

Fig. 97.

Komplet med stærkt Stativ	Kr. 70 —
1 Tube Plader — 100 Stk. - til Indsætning ved Dagslys -	4
1 Daase Fremkalder- og Fikseringspulver	1 —
Broscher til Indfatning af Billederne, pr. Gros	5,85

KEHLET

Arkiv: Danmarks Fotomuseum.

Reimert Kehlet

Jens Peter Hansen var ikke den eneste som beskæftigede sig som skribent af et fotokatalog. I 1912 åbnede Reimert Kehlet (1885-1971), som han selv koketterede med titlen en *"Sidegadeforretning"* på adressen Niels Hemmingsensgade 4 i København. Kehlet som var en dygtig forretningsmand tog kampen op imod de etablerede strøgforretninger ved at indkøbe stort, og sælge billigt. Denne 'stordrift' var noget helt nyt i den fotografiske branche. Senere skulle Kehlet, som bekendt, etablere verdens største kæde af fotografiske atelierer.

Forretningen voksede sig stor, og i 1915 besluttede den dynamiske og selvsikre fotohandler at fremstille et universalkatalog, som skulle dække behovet ikke blot hos den knipsende amatørfotograf, men også hos den mere avancerede. Kataloget var ikke blot et salgskatalog, men i høj grad en pædagogisk enetale for at bibringe kunderne et godt kendskab til fotograferingens mange mysterier.

Reimert Kehlets medfødte talent for velklingende og meget overbevisende forklaringer lyser på alle katalogets sider med stjerneklar overbevisning¹⁰. *"Sidegadeforretning kontra Strøgforretning"* var titlen.

Det 60 siders store omfattende katalog indleder med en forklaring på hvorfor han endnu engang har skiftet adresse. Hans første forretning blev etableret i 1906, næste adresse var Vimmelskiftet for endelig den 15. oktober 1912 at åbne den tredje forretning i Niels Hemmingsensgade 4. Hele forklaringen går ud at overbevise kunderne om, at flytningerne udelukkende var sket for at få omkostningerne ned, og dermed tilbyde kunderne lavere priser. I den indledende *"Vejledning"* bliver kunden grundigt informeret om hvad der kræves for at kunne give sig i kast med at fotografere. Det hedder:

"Amatørfotograferne rekrutteres jo i Reglen fra de mere intelligente Samfundslag, idet der jo kræves en vis Norm af Intelligens for at kunne forstaa Fotograferingen og til at have Interesse for Naturens Skonhed, og fæstne disse Skonhedsindtryk paa Pladen".

Det slås fast lige fra begyndelsen at den første betingelse for et godt resultat bunder i brugen af første klasses materialer *"godt Materiale er det halve Arbejde"*. Budskabet er ikke til at misforstå - det er hos Kehlet man køber sin varer. Mørkekammerets indretning er fundamentet for at det hele kan lade sig gøre:

"Har De et Rum som De kun af og til kan benytte som Mørkekammer, f.eks. et Pulterkammer eller W.C."

Er de første vanskeligheder overvundet. Brugen af mørkegardiner, tæpper og klædeskabe¹⁷ bliver anbefalet. Det næste afsnit beskæftiger sig med indkøb af det rette fotografiapparat - her anbefales typer som *"Magasin-, Klap- og Stativ-Kameraer"*. At disse kan erhverves i Kehlets forretning til den rigtige pris er selvfølgelig underforstået. Der føres apparater fra 5 kroner og opefter.

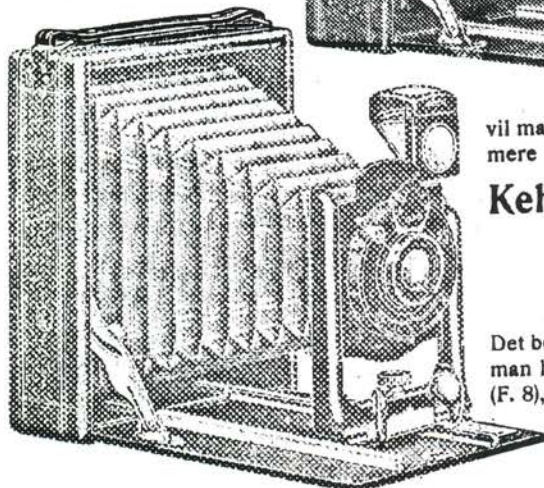
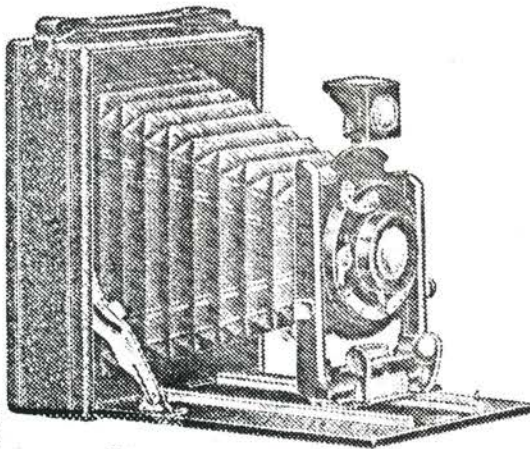
¹⁶ En evne som han virkelig evnede at benytte i de mange reklame- og portrætkataloger han senere lancerede til publikum fra 19 i Kehlet Stella Nova forretningerne.

¹⁷ Her får vi en advarsel om at bunden i nutidens klædeskabe ikke er, hvad de har været.

Kehlet Kamera Nr. 2 22 Kr.

(med 2 Kassetter)

er derimod solidt og godt, paa dette Kamera giver jeg 12 Maaneders Garanti. Linsen er skarp, men ikke særlig lysstærk (F. 11) man kan dog nemt fotografere Øjebliksbilleder med Kameraet i Solskin, hvorimod man maa tage paa Tid i Skygge,

vil man have en bedre Linse, der er mere lysstærk, maa man tage

Kehlet Kamera Nr. 3

32 Kr.

(med 3 Kassetter).

Det bedste enkelt Udtreks-Kamera man har, med en fortræffelig Linse (F. 8), praktisk Lukker, solidt bygget, stærkt og sikkert. — Dette Kamera har min varmeste anbefaling.

"De fleste anvender Bomber og paa følgende Maade: Man hænger Bomben op, ca, 0,5 Meter mag ved og 0,5 Meter over Kameraet, indstiller paa Matskive. Da det er ret vanskeligt at indstille om Aftenen, gør man bedst i at tage to Lys med, osv...." Reimert Kehlet.

"Jeg fører af fotografiske Utensilier kun virkelig praktiske Ting, ikke fotografiske snurrepiberier, som man kun altfor ofte ser Amatører blive 'udrustede' med". Reimert Kehlet.

"Tæt alle Sprækker, saa ingen Lysstraale trænger ind i Mørkekammeret. De kan hos Isenkræmmeren faa nogle Dørtættene, som ellers benyttes mod Træk, men som udmærket godt kan benyttes til at holde Lyset ude med". Reimert Kehlet.

"Pak aldrig Deres ufremkaldte Plader ind i Avispapir. De vil nemlig da kunne læse Avisen paa Pladen, naar den er fremkaldt, idet det hvide i Avispapiret eksponerer Pladen paa det Sted, der berører den; det gør de sorte Typer ikke, af hvilken Grund der vil fremkomme et Negativ af Avisen". Reimert Kehlet.

De mange forskellige apparater markedsføres under betegnelsen et "Kehlet Kamera" efterfulgt af et nummer - dette til trods for at kameraerne var fremstillet i udlandet under andre navne.

I kataloget stiller Reimert Kehlet det store spørgsmål: "Hvorfor bruger Amatørerne nødig Stativ?" Hans svar er af en sådan karakter, at kunden bliver overbevist om, at et indkøb af et stativ, ikke blot er en nødvendighed, men også rentabel på længere sigt. I en afsluttende salut for vi følgende at vide:

"Vi raader indstændigt alle Fotograferende til at overvinde deres Magelighed, som vel nok er den rette Grund til, at mange ikke bruger Stativ, og vi er sikre paa, at de langt bedre Resultater, som derved opnaas, vil gøre dem til lige saa ivrige Tilhængere af Stativet, som de ældre og dygtigere blandt Amatørerne".

I de mange efterfølgende afsnit: Indkøb af de rette emulsionsplader, filmfabrikater, men ikke mindst det magiske i fremkaldelsen gennemgås meget nøje i detaljer - her er intet overladt til tilfældighederne. Tilbehør af enhver art bliver præsenteret som var det nationale klenodier, der for evig tid skulle fastholde amatørrens interesse - salgargumenter og sprogbrug understøtter dette til fuldkommenhed. Et bredt sortiment af objektiver præsenteres som var de funklende juveler.

Et objektiv til 790 kroner var nok heller ikke en daglig salgsvare. Forretningskataloget afsluttes med følgende overbevisende konklusion:

"De varer, som jeg i dette Katalog kalder prima og gode, roser jeg ikke, fordi jeg fører dem paa Lager - men jeg fører dem paa Lager, fordi de er gode og prima".

Ludvig Langhorn, Aarhus

I provinsen, f.eks. Århus finder vi Ludvig Johan Langhorn (1877-) som etablerede sig i 1905 på adressen Sct. Clemensstræde 9, med forhandling af fotografiske artikler.

I 1907 køber han D.A. Paludans kartonnagefabrik i Skolegade 7 - sideløbende begynder Langhorn også at sælge engros.

Langhorn's forhandlerkatalog adskilte sig imidlertid ikke væsentligt fra tidens øvrige. Det er imidlertid interessant at læse indehaverens egen opfattelse af firmaet, en henvendelse til det stigende antal amatørkunder skrevet ca. 1913:

'For at skaffe sig en vedvarende Glæde og Interesse for Fotografien, er det ikke alene nødvendigt at skænke selve Optagelsen af den fotografiske Plade sin fulde Opmærksomhed, men de paafølgende Arbejder maa udføres med største Omhu og Nøjagtighed. Mange Amatorer vil af Mangel paa Tid, Taalmodighed og de nødvendige Indretninger hertil, være forhindrede heri og det vil i saadanne Tilfælde kunne anbefales at lade de fotografisk Arbejder udføre i min Afdeling for fotografiske Arbejder. Arbejdet udføres her af Fagfolk med mangeaarig Erfaring paa dette Omraade og i Forbindelse med de nyeste og bedste Hjælpemidler og Materialer hertil, yder det Dem altid Garanti for, at De faar det smukkeste og bedste ud af Deres Optagelser'.

**For Fotografer
og Amatorer.**

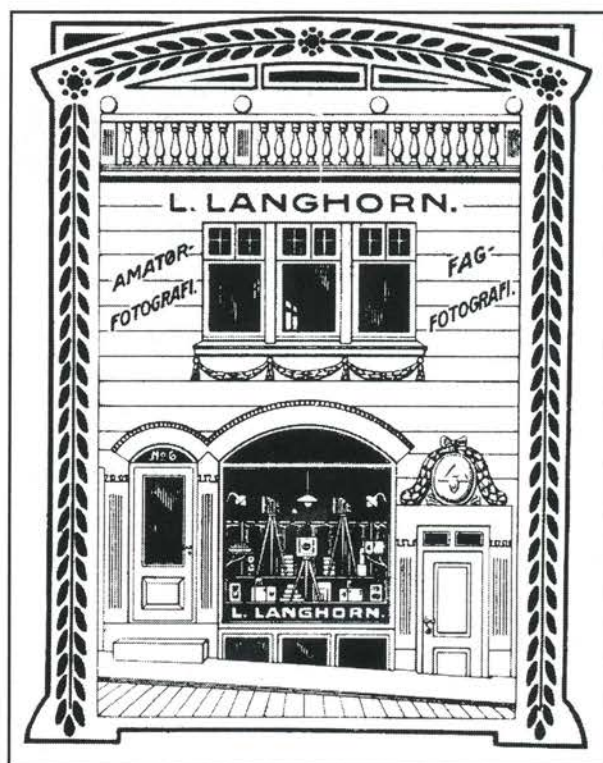
Kartoner til Visit, Cabinet og alle øvrige For-
mater **i alle Udstyrelser** anbefales
i fineste Udførelse. **til billigste Priser.**

E. Sperling & Co.,
Møilgade 47, Aarhus.

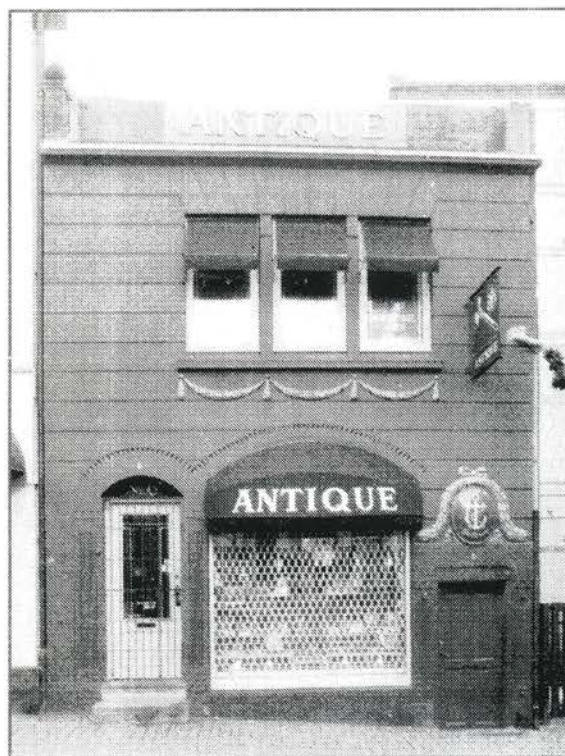
Århus Stiftstidende 10. oktober 1899.

De københavnske fotogrossister havde naturligvis konkurrence fra de større provinsbyer hvilket indebar at det københavnske firma Budtz Müllers Eft. også etablerede sig i Århus. I årene 1905 til 1919, hvor Ludvig Langhorn må nedlægge sin forretning havde han desuden konkurrence fra firmaer som C.M. Riis, O. Olufsen, E. Sperling & Co., samt Kehlet.¹² •

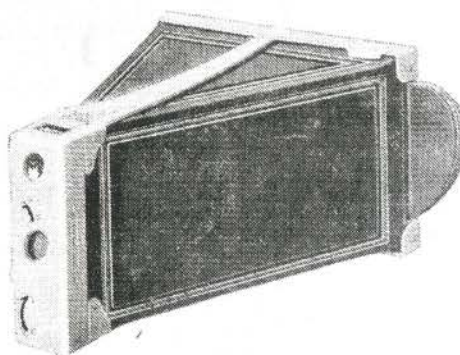
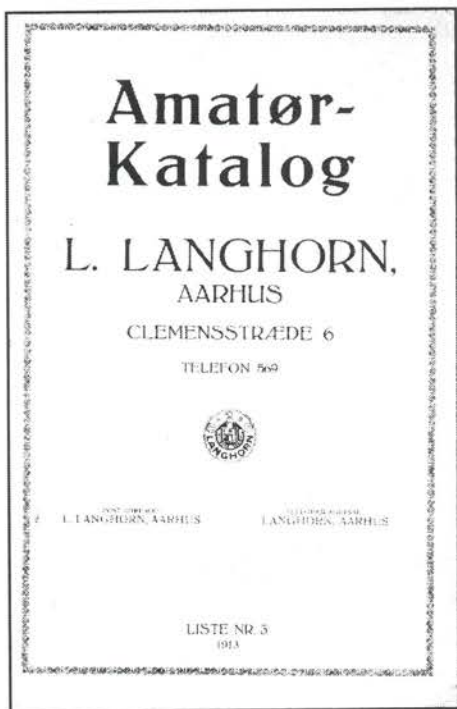
¹² Data og andre oplysninger er fremdraget af Poul Ruggaard Porse, Århus.

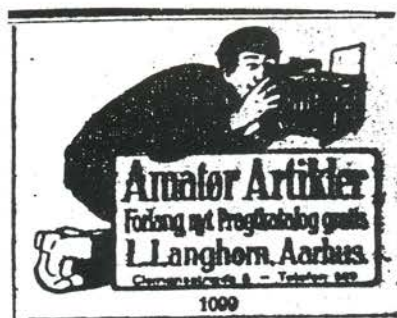
Firmaet L. Langhorns præsentable forretningsfacade med stort vindue, hvor amatørfotograferne kunne se de seneste nyheder fra Ica-fabrikken i Tyskland, ca. 1913.

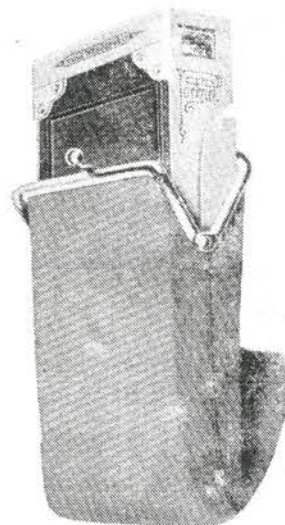
Det samme hus fotograferet i 1980, hvor huset er blevet overtaget af en antikvitetshandler.
Foto: Poul Pedersen.

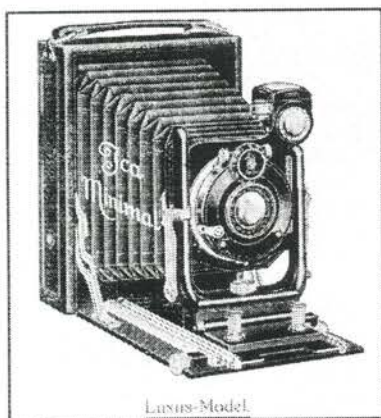
Lomme-Kamera for Pakfilm 6x9. Nyhed! Lomme Kameraet er et lille let haandterlig Filmkamera. Konstruktionen er aldeles ny og enestaaende praktisk, det kan klappes sammen og er da ikke større, end at det kan anbringes i enhver Jakkelomme.

Aarhuus Stiftstidende 1. december 1913.

Kamera komplet med Mollskinds Etui Kr. 25,00. 6x9 à 12 Optagelser Kr. 1,65.

Larus-Model

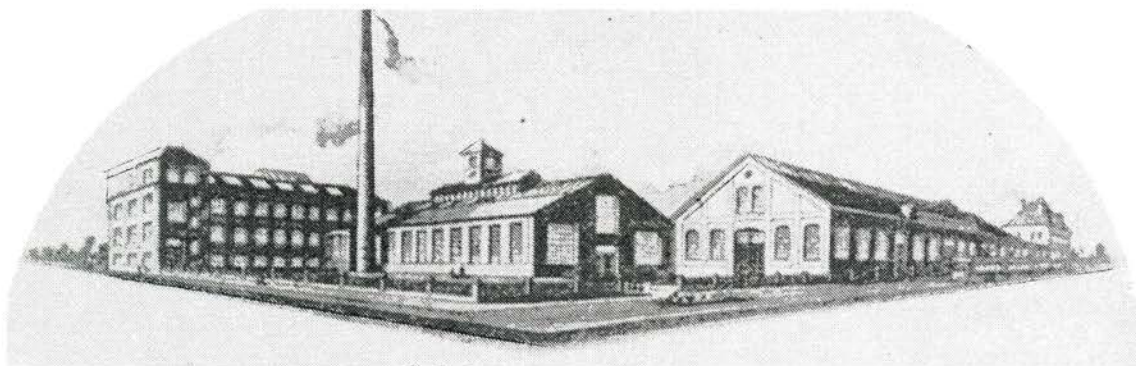

'Schwäbische Presswerk'

- om Retina og manden bag det, August Nagel

1. del

Svend Frederiksen

Fabrikanlage der Firma Dr. August Nagel, Stuttgart - Wangen.

Svend Frederiksen vil i tre artikler fortælle om Dr. August Nagel og Retinakameraets historie. Artiklerne er opdelt i følgende afsnit: 1.del omhandler 'August Nagel' og 'Schwäbische Presswerk'. 2.del gælder 'Retina konceptet', 'Retina II', 'Høj kvalitet til enhver', samt 'Retinette'. 3.del beskæftiger sig med 'Vendepunktet', 'Retina Reflex', 'At samle på Retina' og endelig 'Renovering'.

Dr. Nagel

De fleste, som får et Retina i hånden, bliver umiddelbart grebet af sympati for den fikse konstruktion og den åbenbare kvalitet, som dette kamera udstråler. Ikke sært, at mange får trang til at eje kameraet eller til ligefrem at grundlægge en hel samling af Retinamodeller.

Det følgende er lidt af historien om manden bag Retina, August Nagel, og hans livslange arbejde med konstruktion og fremstilling af kameraer. Der er skrevet en del bøger om emnet; der er bl.a. udgivet et antal kataloger over kameraerne fra Dr. Nagel Werk i Stuttgart-Wangen. Da disse bøger beskriver modellerne i alle detaljer, er der ikke det store behov for igen at beskrive hver enkelt kamera. Men der er måske et behov for at se historien fra nye vinkler.

Især to kameranavne er forbundet med August Nagels virke: Contessa og det allerede nævnte Retina. Der har altid stået respekt om produkterne i disse to serier. I dag tænker de fleste nok på Zeiss Ikon, når talen falder på Contessa. Men Contessa serien blev grundlagt af August Nagel. Får man et Retina i hånden, springer firmanavnet Kodak i øjnene. Men igen var det August Nagel, som stod bag konstruktion og fremstilling. Men hvordan var personen August Nagel?

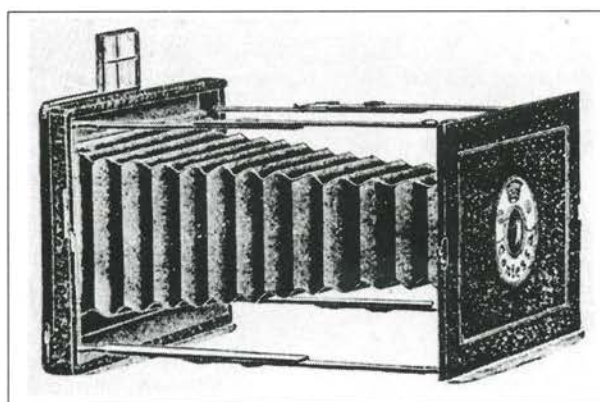
I katalogerne over hans produktion står der også lidt om personen August Nagel, men ikke så meget om, hvordan han var. En del kan dog uddrages af de

Dr. August Nagel.

faktuelle oplysninger. Han blev født i Pfrondorf i Tübingen i 1882 som den første af en børneflokk på ni. Efter den alm. grundskole stod han i lære på en mindre fabrik for værktøjsmaskiner.

Senere gik han på handelsskole for at supplere sin uddannelse. Han var nemlig fast besluttet på engang at starte eget firma og behøvede bred indsigt i såvel den tekniske som den forretningsmæssige side af sagen.

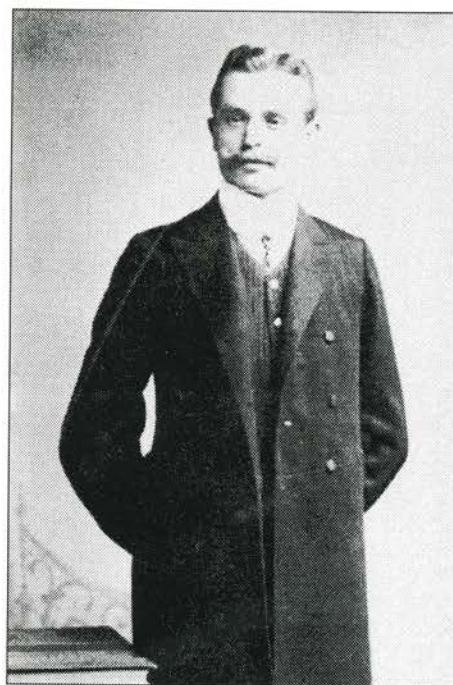
August Nagel havde en glødende interesse for kamerakonstruktion, og helligede sig hurtigt dette område, som han tydeligt nok også havde flair for: I 1908 grundlægger han, kun 26 år gammel, sammen med en ven, Carl Drexler, et firma i Kasernenstrasse 58 Stuttgart med tre medarbejdere. Det fik navnet Drexler und Nagel, og fremstillede "fotografiske apparater".

Et af disse fotografiske apparater var Contessa, et sammenklappeligt kamera til plader i 4,5x6 format. Drexler und Nagel var ikke det eneste firma, som gik ind for dette format; Hüttig i Dresden var i samme periode kendt for det attraktive 4,5x6 kamera Atom. Det var et for denne tid ekstremt lille format, for det almindelige var formater som 9x12 og 13x18 eller endnu større. Contessa'ens bemærkelsesværdige konstruktion indikerer, at August Nagel så en fremtid i de små

formater: De gjorde det muligt at konstruere små apparater, som kunne tages med overalt. Mange år senere beretter han i et lille skrift om håndkameraets tilblivelse "Über den Werdegang der Handkamera". At Contessa har været en stor succes kan man læse ud af, at denne modelbetegnelse levede videre i over 50 år. Det oprindelige Contessa var kun 1 cm tykt, når det var klappet sammen, og det vejede ikke mere end 145 gram. Den succesrige model kom helt naturligt til at give navn til virksomheden, som fremstillede det, idet man allerede i 1909 omdannede Drexler und Nagel til Contessa Camera Werk GmbH. Stuttgart. August Nagels konstruktioner blev altså godt modtaget, og virksomheden voksede hele tiden. En fabriksbygning i Domhaldenstrasse 5, Stuttgart, blev erhvervet i 1913. Nu var der flere hundrede medarbejdere.

Entrepreneur

Lad os lige trække vejret lidt! Manden er 31 år gammel og står i spidsen for en finmekanisk virksomhed med flere hundrede medarbejdere. Vi ved, at det er August Nagel, som kommer med idéer til konstruktionerne, men han må have haft store talenter udover den åbenlyse tekniske begavelse. Der er noget, der tyder på, at han både er igangsætter og har sans for godt købmandsskab. Med en almindelig skoleuddannelse og en efterfølgende læreplads har han desuden fordelen af at være ude i erhvervslivet i en ung alder. Han ser mulighederne i den tids store interesse for fotografering og udnytter dem. Hans evne til nytænkning viser sig gennem hele karrieren først og fremmest i arbejdet med at skabe små praktiske kameraer. Og der er brug for ham i hjemegnen Württemberg, som er fattig på råstoffer. Det kræver virksomheder med højt vidensindhold og lille råstofforbrug. Det er helt naturligt, at netop finmekaniske fabrikker kommer til at stå for en meget stor del af landsdelens arbejdspladser.

Den 31-årige August Nagel.

„PIXIE“

Eine Miniatur-Rollfilm-Kamera für „Pixie“-Rollfilm. Format 4 · 6 cm (Tageslichtwechsel).

Dimensionen in geschlossenem Zustand 10 · 2 · 5 cm.

Klapp-Kamera für die Westentasche, mit zwangsläufigem Doppelstreifen, welche sich beim Schließen der Kamera ins Innere derselben legen.

Die „PIXIE“ ist sehr einfach zu handhaben!

Zur Offener desselben sind keine Kameragriffe notwendig. Man zieht das Vorderende einfach heraus, wobei gleichzeitig die Einstellung auf jede gewünschte Entfernung erfolgt. Die zwangsläufigen Doppelstreifen, welche an beiden Enden durch Achsen verbunden sind, gewährleisten eine hervorragende Stabilität und verhindern somit alle sonstigen Parallaxen. Der Verschluss ist bei Zeit-, Langzeit- und Blitzenstrahlern einsetzbar und arbeitet sehr zuverlässig, er ist mit einer schärferen Einstellung ausgestattet. Ein großer Rollfilmstreifen gestattet durch 24 Einzelbilder. Bei geschlossener Kamera befindet sich auch ein kleiner Spiegel.

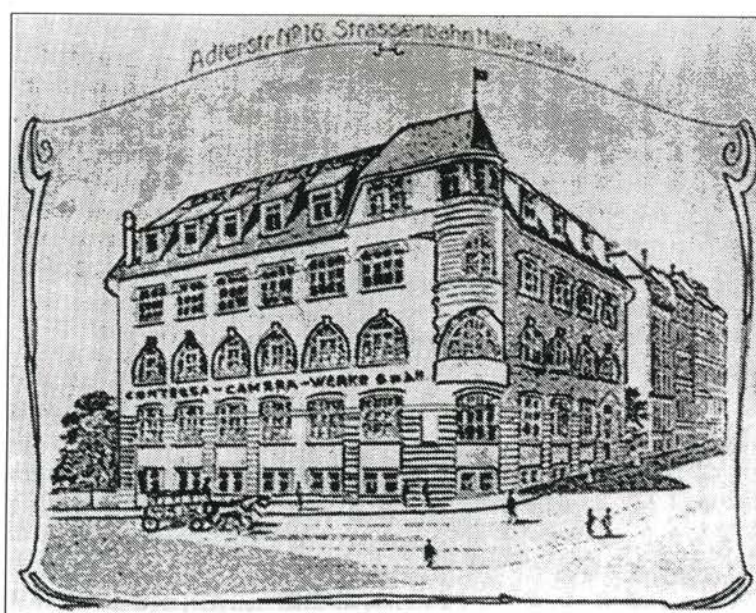
Pixie (1/25 Sek.)

Contessa - Camera - Werke

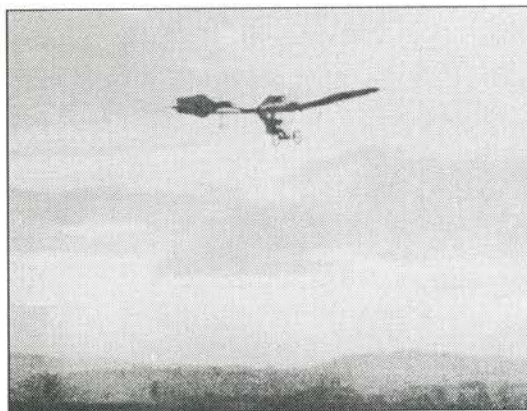
G. m. b. H. Stuttgart.

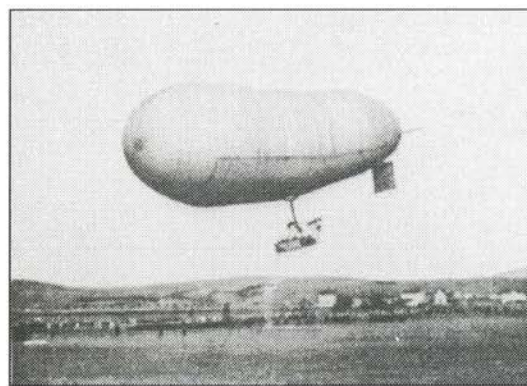
Contessa-Camera

Contessahovedkvarteret i 1909.

Fotografi af et af de første 'flyveapparater'.
Optagelse af A. Nagel.

Contessa-optagelse med doppelanastigmat
Isoplast. Optagelse af A. Nagel, 1909.

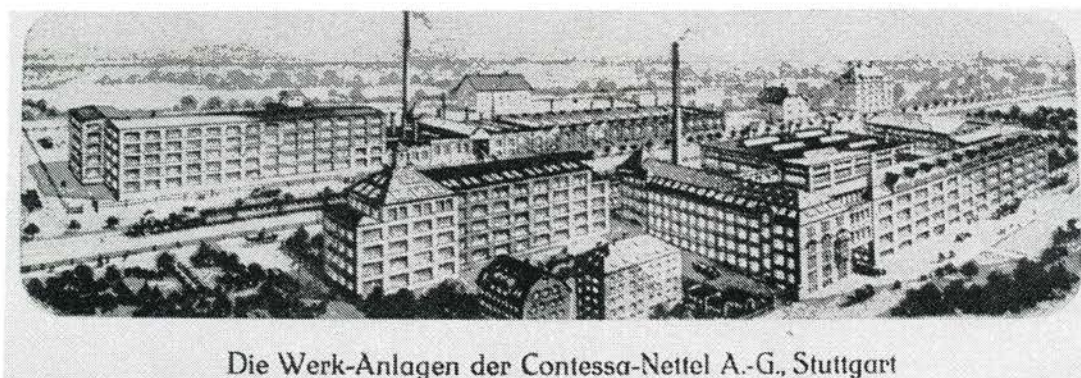

Luftfotografering

August Nagel var, som de fleste unge på den tid, betaget af ballonsport og luftskibe. Han var ofte til stede ved den slags begivenheder, hvor han selvfølgelig benyttede lejligheden til at fotografere med Contessa kameraet. I første omgang gjorde han det fra jorden, men blev fascineret af tanken om også at fotografere fra luften. Da han senere fik lejlighed til det, fandt han ud af, at denne opgave krævede specielt konstruerede kameraer. I samarbejde med objektivfabrikken Staeble i München udviklede han i 1911 et kamera til luftfotografering ved navn "Atlanta". Der var på den tid store forventninger til luftskibsfart. I 1909 var Deutsche Luftschiffahrts AG blevet stiftet, og tyskerne var førende på området. Indtil krigsudbruddet 1914 havde man transporteret 35.000 mennesker, og nu blev luftskibene anvendt til militære formål. Under krigen blev der brug for August Nagels erfaringer, og virksomheden begyndte at producere kameraer til luftfotografering.

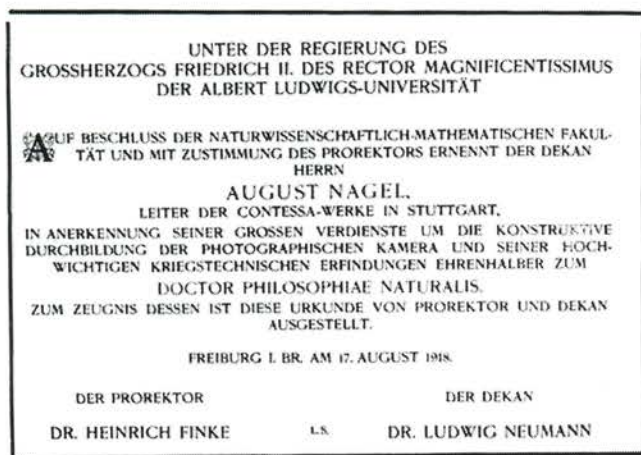
August Nagel forudså, at der i fremtiden også ville blive brug for luftfotografering til kartografiske formål. Han så rigtigt, men kom dog selv til at beskæftige sig med helt andre områder af kameraindustrien. Og det blev ikke luftskibene, som fik betydning på dette område. Som bekendt endte den udvikling brat efter en række tragiske ulykker.

Die Werk-Anlagen der Contessa-Nettel A.-G., Stuttgart

1919.

August Nagels doktorgrad.

Dr. August Nagel

I 1918 kunne August Nagel allerede se tilbage på en bemærkelsesværdig karriere. Hans konstruktioner var velanskrevne, og han var i besiddelse af et stort antal patenter. Som anerkendelse for denne indsats blev han af Freiburg Universitet udnævnt til æresdoktor i Philosophiae Naturalis. Der foreligger ikke oplysninger om nogen doktorafhandling sådan, som det kræves i Danmark (bortset fra, at det lille skrift om håndkameraets tilblivelse er skrevet samme år, som universitet tildeler August Nagel doktorgraden). Mange har sikkert undret sig lidt over at finde en dokortitel på et kamera. Der kendes vist heller ikke noget tilsvarende i kameraets historie. Mange tyske kamerafabrikker havde modeller, som mere eller mindre direkte afspejlede navnet på firmaets grundlægger og ejer. Men August Nagel brugte altså også sin titel. Det fik især betydning i årene 1928 til ca. 1934. Det er nogle af de vigtigste og historisk set mest spændende år i August Nagels karriere. Det er i denne periode man finder den overraskende inskription på en række interessante kameraer. Perioden fra 1918, hvor han tildeles titlen, og frem til 1928 blev derimod en vanskelig tid.

Fusioner

Virksomheden vokser ganske vist stadig. I 1919 erhverves Nettel Kamerawerk i Sontheim og året efter grundlægges Contessa Nettel AG. Der var mange interessante modeller på programmet bl.a. Argus, som var et meget usædvanligt apparat. Søgeren lå vinkelret på linseaksen. Man fotograferede altså i en vinkel på 90 grader, og kamerahuset var udformet som en mono kikkert. Det var selvfølgelig et forsøg på at fotografere på en diskret måde. Offeret troede, at man kiggede efter fugle eller lign. i en kikkert, og vips: Billedet var i kassen! Apparatet blev brugt af politiet og af privatdetektiver! I dag lyder det lidt komisk. Formatet var 4,5x6 plader, det samme som i det første Contessa, men det er ikke August Nagel, som har konstrueret denne specialitet: Konstruktøren var Edmund Bloch, Paris. Hans kamera kom på markedet allerede i 1904 under navnet Physio-Pocket. Idéen overlevede en stribe fusioner under navnene: Intimo, Fidelius, Argus, og Ergo. Det blev til sidst fremstillet af Zeiss Ikon helt til 1931. En anden model var Piccolette, som var et kompakt kamera til rullefilm på 127 spole. Formatet var 4x6,5, og det kan godt være August Nagels konstruktion, for det fremkom efter fusionen, og det falder naturligt ind i hans øvrige initiativer inden for de små kompakte apparater.

Gehelm- kamera „Fidellus“

seitlich photographierend!
Mit achrom. Linse M. 20.—
Mit Extra-Rapid-Aplanat M. 26.50
Mit Doppelanastigmat 1:6,8 M. 67.—

Nu kunne der fotograferes omkring hjørner!

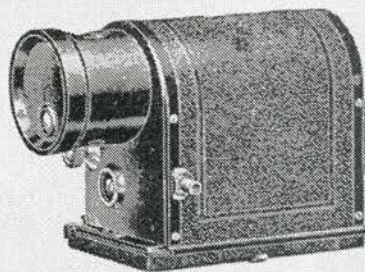
Können Sie um die Ecke photographieren?

Mit der „Ergo“ bei der Aufnahme der Kindergruppe

Unauffällige Aufnahmen gelingen Ihnen
nur mit **ERGO** Bild-
Geheim- format
Camera 4 1/2 x 6

■ Die Camera für den Genre-Amateur ■

Verlangen Sie ausführliche Druckschriften

August Nagel er administrerende direktør for virksomheden, som nu beskæftiger mere end 1.500 medarbejdere. Alt i alt en imponerende udvikling, men der er desværre samtidig opstået en overkapacitet i fotoindustrien. Det fører uvægerligt til stigende priser, som søges imødegået af rationaliseringer. Contessa Nettel indgår i 1920 et samarbejde med ICA i Dresden. Det var som bekendt en sammenslutning af firmaerne Carl Zeiss Jena, Emil Wünche AG, Krügener og Hüttig AG. Contessa Nettel er stadig et selvstændigt firma, men Zeiss fører en meget aggressiv politik, som omfatter opkøb af aktier i konkurrerende firmaer. Selv om Contessa Nettel i høj grad er August Nagels værk, er han ikke enejer, og i 1923 falder hans partnere for fristelsen til at sælge deres aktier i firmaet til Zeiss.

Zeiss var desuden den dominerende leverandør af objektiver, og havde stor indflydelse på de største producenter af lukkere (Zeiss ejede betydelige aktieposter hos Deckel og Gauthier). Zeiss var kort sagt ikke til at komme udenom. På den anden side må Zeiss have haft respekt for August Nagels evner, for han tilbydes i 1925 en stilling som direktør for Carl Zeiss Werke. Men han vil ikke til Dresden; han ønsker at føre sit arbejde med Contessa Nettel videre i Stuttgart. Zeiss er dog ikke til at stoppe, og i 1926 kommer den store fusion i tysk kameraindustri med dannelsen af Zeiss-Ikon koncernen. August Nagel indgår i selskabets direktion og får titel af fabriksdirektør. Han får endda chancen for at blive administrerende direktør (Generaldirektor), hvis han vil komme til Dresden. Han siger igen nej tak!

Der er ingen tvivl om, at fusionen har gavnet den tyske kameraindustri på kort sigt, men det var ikke noget, der fremmede den frie konkurrence. F.eks. påtvang man i oktober 1926 Deckel en prisaftale: Ved levering af 10.000 stk. Compurlukkere størrelse 0

betalte Zeiss 10 RM pr.stk. Voigtländer skulle betale 13 RM, og alle øvrige fabrikker 14 RM. Det var desuden en betingelse, at der ikke måtte sættes objektiver af ringe kvalitet i en Compurlukker. Underforstået, at det skulle helst være et Zeiss objektiv!

Nu er overkapacitet et relativt begreb: Der blev lavet for mange kameraer af de kendte modeller, men der ventede et nyt marked, som var større end det, man kendte. Og det var netop et marked for små fikse kameraer, som kunne tages med overalt: August Nagels kæphest!

Forfra!

Det fremgår af begivenhederne, at August Nagel ikke et øjeblik havde tænkt sig at blive hængende i Zeiss Ikon koncernen for at indordne sig under de nye vilkår. Han starter en ny virksomhed i Stuttgart imod alle odds! Her taler man om de trange tider i fotoindustrien og nødvendigheden af fusioner, rationaliseringer og indskrænkninger, og så starter manden en helt ny virksomhed!

Ifølge hans søn, Helmut Nagel har faderen selv beskrevet det således: *“Det var i februar 1928. Jeg havde allerede længe afsøgt omegnen af Stuttgart for egnede bygninger til min fremtidige fabrik. Det var ikke let. Selv om der var mange fabriksanlæg til salg, så levede de ikke op til de krav, jeg stillede. Jeg havde hele tiden i tankerne, at kun et anlæg, hvis placering og udvidelsesmuligheder med sikkerhed kunne dække fremtidens behov, kunne komme på tale. Jeg lagde særlig vægt på en placering i et åbent område, ikke langt fra Stuttgart og gerne nær en hovedfærdselsåre. Og på den måde faldt mit valg på det tidligere “Schwäbische Presswerk”, som jeg købte. Nu var der ingen tid at spille; den nødvendige ombygning skulle gennemføres med største hast, og aldrig er en brugbar, proper fabrik vist blevet etableret og sat i drift så hurtigt.”*

Nagel var altså i februar 1928 så langt i sine planer, at han efter omhyggelige undersøgelser og overvejelser kunne købe de rigtige bygninger til sin nye virksomhed. Men dannelsen af Zeiss Ikon koncernen fandt sted i september 1926, kun 17 måneder forinden: Han har formodentlig truffet sin beslutning inden blækket var tørt på fusionspapirerne. Leder man i litteraturen efter en forklaring på dette vovestykke, støder man igen og igen på historien om, at August Nagel engang blev ydmyget i Zeiss' direktionslokale, fordi han ingen højere uddannelse havde. Om det er en myte, eller om historien er sand, spiller ikke så stor rolle: Under alle omstændigheder illustrerer den udmærket den kendsgerning, at der bestod en væsensforskel mellem Zeiss' videnskabeligt funderede virksomhedskultur og August Nagels personlige talent for kamerakonstruktion og hans evner som igangsætter.

Den nye fabrik

Den nye fabrik "Dr. August Nagel- Fabrik für Feinmechanik", blev indviet den 5. April 1928 med en stab på 100 medarbejdere. Knap to måneder var der gået, siden man overtog bygningerne. Allerede november samme år var de første Nagel kameraer på markedet. De blev godt modtaget, så der måtte ansættes flere medarbejdere, og året efter var der mere end 200 ansatte. Hvordan kunne det lade sig gøre? Noget af forklaringen kan måske findes i den kendsgerning, at der opstår en særlig energi, hvor mennesker er med til pioner- arbejde. At være med til at starte en helt ny virksomhed er noget, som tiltaler de fleste. Alle lægger sig ekstra i selen for at skabe en succes. En anden forklaring er, at tysk kameraproduktion på den tid var baseret på en lang række kendte og velfungerende komponenter. Man betjente sig simpelthen af hyldevarer.

Hyldevarer

Produktionen omfattede til at begynde med bælgkameraer til rullefilm og plader i mellemformat. Apparaterne havde navne som Librette, som var et rullefilmkamera til 6x9 formatet med et afrundet kamerahus, Anca, som var et pladekamera til 6,5x9 eller 9x12 med et kantet hus, Recomar, som lignede Anca og flere andre af samme skuffe. Der var bestemt ikke tale om nogen revolution inden for kameraindustrien. Det meste bestod som nævnt af hyldevarer, dvs. lukkere fra Deckel og Gauthier samt en Nagel lukker, som dog var lavet hos Gauthier. Objektiverne kom først og fremmest fra Schneider Kreuznach, selv om der også blev tilbudt modeller med objektiver fra bl.a. Leitz og Zeiss. Der var jo overkapacitet, så leverandørerne har sikkert været villige til at levere til Nagel. Mon ikke også bælg blev købt "ude i byen"?

Kamerahus og klapmekanisme måtte man selv fremstille. Det var smukke kvalitetsapparater. De havde alle et letmetalhus med en flot sort lakering og ægte

læderbeklædning. Betjeningsgreb og klapmekanisme var forniklede. August Nagel havde allerede været i kameraindustrien i 20 år og var respekteret for sine konstruktioner og for sin høje kvalitet. De nye produkter bekræftede dette indtryk, så det var vel ikke så mærkeligt, at de kunne sælges. For kunderne havde Nagel's produkter samtidig nyhedens interesse, og man formåede endda at skabe en trofast og entusiastisk kundeskare.

Pladekameraer

Man kunne fra starten tilbyde kameraer til tidens mest anvendte formater, men det var først og fremmest modeller til pladeformaterne 6,5x9 og 9x12 som faldt i kundernes smag. De blev solgt som Nagel 18 og Nagel 33. De blev produceret frem til 1939, idet de dog undervejs skiftede navn til Recomar Nr.18 og Nr.33. Prisen lå, alt efter udstyret, på omkring 150 Reich Mark (RM), og tilsammen blev der fremstillet ca.40.250 stk. Det lyder ikke af så meget i dag, men i forhold til fabrikkens størrelse var det et betydeligt antal, og det må især i de første år have skabt grundlaget for den videre udvikling. Man vidste, at det var nødvendigt med nye kameratyper til rullefilm. Formater kommer og går, og det er altid lidt af en trossag, hvilket man skal satse på. Hos Nagel forsøgte man sig en overgang med formatet 3x4.

DEUTSCHES REICH

REICHSPATENTAMT

PATENTSCHRIFT

Nr 533 903

KLASSE 57a GRUPPE 1

N 30599 IX:57a¹

Tag der Bekanntmachung über die Erteilung des Patents: 3. September 1931

Dr. August Nagel in Stuttgart-Wangen

Klappkamera mit gesteuertem Objektivbrett

Patentiert im Deutschen Reich vom 6. Juli 1929 ab

Die Erfindung bezieht sich auf eine Klappkamera, bei welcher durch selbsttätige Steuerung des Objektivbrettes dieses beim Öffnen des Kameradeckels aufgerichtet und beim

Abb. 1 zeigt in Seitenansicht und im Schnitt durch Kamerarahmen und Deckel die Einrichtung bei halbgeöffneter Kamera. Abb. 2 zeigt in derselben Darstellungsweise

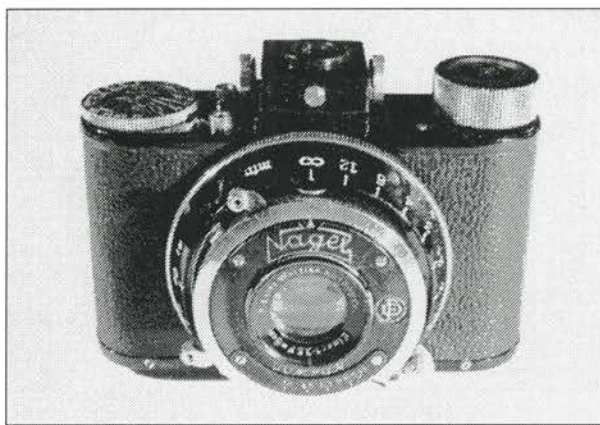
Udsnit af patent anmeldelse fra 1931.

3x4 formatet

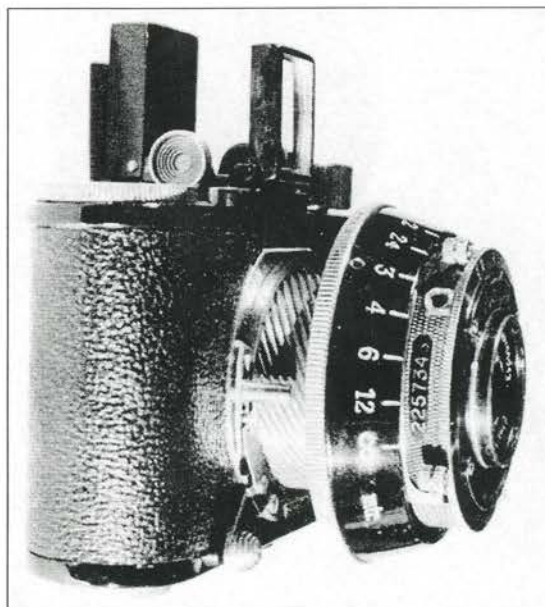
De første nyskabelser var to modeller til 3x4 formatet på 127 spole, og de kom på markedet i 1930. Det ene hed Pupille. Det var et meget kompakt kamera, som havde en helt ny type udtræk: Ved hjælp af en stor snekke kunne lukkerhus og objektiv bringes i stilling, klar til optagelse. Fokuseringen foregik med endnu en snekke, som flyttede hele objektivet. Man kunne vælge mellem en række forskellige objektiver inkl. Tessar og Elmar. Der blev fremstillet ca. 5.000 eksemplarer af Pupille. Det andet hed Ranca. Det var enklere i opbygningen og havde frontlinseindstilling. Apparatet var meget billigere end Pupille, men det fik alligevel en kort levetid, idet det i 1932 blev afløst af en tredje nyskabelse. Kun 2.200 eksemplarer blev det til, så både Ranca og Pupille er i dag meget eftertragtede samlerobjekter.

Der er noget, der tyder på, at de små kameraer til 127 film var på tegnebrættet allerede inden August Nagel forlod Zeiss Ikon. Zeiss kommer nemlig i 1930 med den berømte 3x4 model Kolibri, som han menes at være ophavsmand til. Zeiss har formodentlig arbejdet videre med idéen. Men han måtte jo i det hele taget se på, at en række af hans berømte konstruktioner fortsat blev fremstillet, og nu blev solgt som Zeiss produkter. Modellen, som afløste Ranca, hed Vollenda 48. Det havde et mere almindeligt udtræk med bælg og en klap, som var hængslet i apparatets langside. Det var også væsentlig billigere end det raffinerede Pupille, som kostede op til 210 RM. Der var det samme udvalg af objektiver fra Schneider, Zeiss og Leitz på de to modeller (Pupille og Vollenda), så det billigere Vollenda 48 blev topscorer med et salgstal på 43.000 eksemplarer..

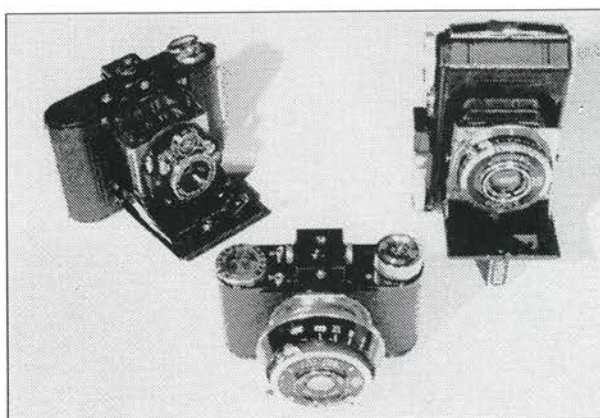
127 spolen kom på markedet i 1912, filmen var billig og blev forhandlet over hele verden. Kontaktkopier i 3x4 formatet var brugbare og tilmed meget billige. Derimod var 24x36 formatet meget nyt, filmen var ikke til rådighed alle steder og billederne var ikke meget værd uden forstørrelse, så hos Nagel forsøgte man sig altså med 3x4 formatet. Man undgik dermed også at konkurrere direkte med Leitz, som leverede Elmar objektiver til Nagels kameraer. Fremtidens format var 3x4 som bekendt ikke (127 spolen levede længe, men uden at få ret stor betydning), men man fornemmer, at mange af de idéer, som lå til grund for de tre modeller, pegede fremad mod Dr.Nagel Werks største succes: Retina. Den succes, som man havde med Vollenda 48, har måske medvirket til, at man valgte et kamera med bælg, da Retina'en kom på tegnebrættet nogle få år senere. Det raffinerede snekkeudtræk på Pupille og Ranca slog ikke rigtig an og endte som en kuriositet. At de tre modeller til 3x4 formatet var væsentlig mindre end nogen Retina model, vil nok overraske de fleste.

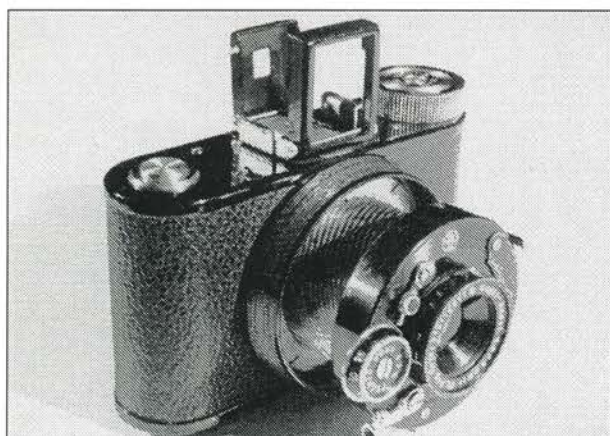
Pupille fra 1930 til 3x4 med Compur og Leitz Elmar. Bemærk dybdeskarpheeds skalaen: Retina'erne blev senere forsynet med samme skala.

Pupille, klar til brug. I modsætning til Ranca'ens udtræk føres snekken her parallelt, og hele lukkerhuset m/objektiv bevæges under fokuseringen.

Vollenda 48 og Pupille fra 1930-31 til 3x4 formatet på 127 spole. Til sammenligning Retina type 117 fra 1934 til 24x36. Retina'en er betydelig større end de to andre!

Ranca'ens snekkeudtræk. Lukkeren ender i en vinkel på 90 grader i forhold til sin passive stilling.

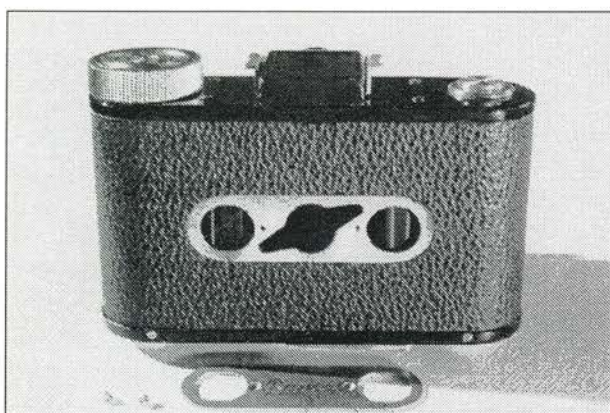

Ranca fra 1930 til 3x4 med Pronto og Nagel Anastigmat (Schneider Radionar?) med frontlinsefokusering.

Foto: Svend Frederiksen.

Ranca med navneskilt og de nødvendige to ruder til aflæsning af numrene på dækpapiret.

Når skiltet fjernes kan et special værktøj føres ind til lukkerens gevindring. Huset er et lukket hylster a la Leica, så servicehullet er eneste mulighed, hvis lukkerhuset skal af.

Kodak

Der er mange eksempler på, at kvalitetsprodukterne fra Nagel var blevet bemærket ude i verden. Det blev de f.eks. hos Kodak, som i 1927 var begyndt at producere råfilm i Berlin. Kodak ville også gerne have en produktion af kameraer uden for USA. Man kunne godt lave kvalitetskameraer i USA, men de var for dyre. Desuden ville det være en fordel, at Kodak navnet blev forbundet med den prestige, som de tyske kameraer havde. Man havde faktisk i lang tid været på udkig efter en egnet partner. Det var Dr. Deckel fra Compur-Werk München, som anbefalede Kodak at henvende sig til Nagel. Nagel opfyldte alle de forudsætninger, man havde opstillet hos Kodak: Virksomheden havde allerede i 1931 ry for at fremstille kvalitetsprodukter. August Nagel var internationalt anerkendt som en af de bedste konstruktører i den tyske fotoindustri. Han havde på få år etableret en fabrik med dygtige medarbejdere og et spændende produktudvalg. Hans koncept "Høj kvalitet for enhver" passede fint til Kodaks egen filosofi. Spørgsmålet var selvfølgelig, om Nagel var indstillet på et samarbejde? Forhandlinger herom blev indledt i løbet af året 1931.

Kodak AG - Dr.Nagel Werk

Tidspunktet kunne ikke være bedre valgt. Virksomheden havde været inde i en rivende udvikling. Hvis det skulle fortsætte, krævede det kapital. Man havde masser af planer om nye modeller. Med Kodak's kapital i ryggen ville fortsat udbygning være sikret midt i en tid med depressioner, som tvang andre firmaer til at indskrænke. December 1931 var aftalen på plads. Men hvori lå forskellen på den aftale, man fik med Kodak og den, som forelå efter Contessa-Nettels "indlemmelse" i Zeiss Ikon koncernen fem år før? Den var August Nagel jo tilsyneladende ikke tilfreds med, siden han begynder forfra i 1928!

Frie hænder?

Svaret skal findes i den aftalte organisation. August Nagel var som leder af en selvstændig virksomhed i Kodak koncernen sikret frie hænder under den fremtidige udbygning. Så længe, det gik fremad, var der ingen grund for Kodak til at blande sig i dispositionerne. Begge parter fik det på den måde, som de ønskede sig det. Det er i hvert fald den historie, de fleste kilder fortæller.

Ser man på begivenhederne efter december 1931, er det dog tydeligt, at man er blevet enige om visse ændringer i produktionen. Først var det måske værd at se på, hvad der skete med firmaets navn. Da Kodak havde købt firmaet "Dr. August Nagel- Fabrik für Feinmechanik", kom det til at hedde "Kodak A.G. Dr. Nagel Werk- Stuttgart". Den betegnelse kunne man også finde på produkterne i de første år. Men den gamle virksomheds logo "Nagel" forsvandt omgående, og fornavnet August ser man heller ikke mere. Gradvist forsvinder fortiden helt, og produkterne bærer alene navnet Kodak. Da man f.eks. i 1934 introducerer Retina I, bærer denne nyskabelse slet ikke navnet Nagel. Produktudvalget ændres også. Alle modeller til rullefilm blev nu bygget til 620 film og man får ret hurtigt boxkameraer på programmet. Det bliver i det hele taget 6x9 formatet, som i de kommende år trækker det tunge læs. Produktion og omsætning stiger voldsomt. Mere end 500.000 boxkameraer bliver det til fra 1933 til 1939. De kostede fra 5 til 13 RM, så det har sikkert været med til sætte gang i salget af rullefilm. Og så var det endda ikke rekorden.

Den blev sat af et klapkamera, som havde modelbetegnelsen Kodak "Junior 620" og det blev produceret i ikke mindre end 581.000 eksemplarer. Man ser i det hele taget et nyt marked blandt de unge; i hvert fald kommer der en stribe modeller med tilføjelsen "Junior".

Prisen var utrolig lav, bl.a. fordi man havde lavet huset af jernblik, så man kunne købe "Junior 620" for mellem 18,50 og 52 RM. Apparaterne var forsynet med Kodak lukkere med 1,2,3,4 eller 8 lukkerhastigheder og et Kodak Anastigmat objektiv med en 10,5cm brændvidde og lysstyrker mellem blænde 4,4 og 8,8. Det var gode og enkle apparater, som levede op til målsætningen om høj kvalitet til enhver. Det var ikke for den kræsne amatør. Til ham var der f.eks. Kodak Duo 620 til 4,5x6 formatet og med mange valgmuligheder, når det kom til spørgsmålet om lukker og objektiv. Det kostede mellem 52 og 125 RM, og nåede et styktal på 81.000. Fra 1935 kan han vælge et luksus apparat som Kodak Regent til 6x9 og 4,5x6 med koblet afstandsmåler og et fornemt, afrundet hus med safian beklædning. Det var ikke for enhver: 135 til 162 RM.

Was der Amateur
sich wünscht....

Men August Nagel havde også andre planer. De gjaldt udviklingen af et småbilledkamera. Noget tyder på, at det er August Nagels fortjeneste, at der for alvor kom gang i markedet for småbilledkameraer. Under alle omstændigheder var samarbejdet en succes; Nagel kunne med Kodaks kapital og distributionsnet i ryggen komme videre med sine planer. Kodak har på sin side næppe haft grund til at fortryde, at der blev taget hul på de muligheder 24x36 formatet rummede!

Det ser ikke ud til, at det var dette format, som Kodak ønskede at fremme gennem købet af Dr. Nagel Werk. En hårdnakket myte siger ellers, at Kodak havde store mængder råfilm tilovers, hver gang man havde leveret film til en Hollywood produktion, og at det var derfor, man indførte småbilledkameraet til kinofilm. Man ville have amatørfoto graferne til at udnytte et spildprodukt!

Men det er mere sandsynligt, at det igen var August Nagels forkærlighed for det lille kompakte kamera, som var drivkraften bag skabelsen af Retina. At Retina'en kom til at betyde et gennembrud skyldtes, at det var et velbygget, forholdsvis billigt kamera, samt at det blev introduceret sammen med en ny kassette fra Kodak. Nu var det ikke længere nødvendigt at starte i mørkekammeret, hvis man ville anvende 24x36 formatet. Hvem, der fik idéen, ved vi ikke. Men vi ved i hvert fald, at dagslyskassetten fik en enorm betydning i fotohistorien. At 24x36 blev "fremtidens format" kan meget vel bero på rene tilfældigheder. Historien har vist, at tingene sjældent er så gennemtænkte. Man kan blot konstatere, at det, der startede som et eksperiment hos Leitz, viste sig at være så bæredygtigt, at det endnu i dag ikke er til at se slutningen på historien. På trods af digitaliseringen.

Schwäbische Presswerk

Vi kender fra tegninger og fotos den fabrik, som August Nagel købte i februar 1928. Han præsenterer i nogle breve selv sin nye fabrik. Teksten er ledsaget af en flot tegning i tidens stil. Det var almindeligt, at sådanne tegninger smykkede virksomhedernes skriftlige materiale: Man ser fabriksområder i fugleperspektiv eller set fra et hjørne af området, som yder komplekset fuld retfærdighed. Den får heller ikke for lidt på tegningen af Nagel Werk. En imponerende facade ud til en tilsyneladende stærkt trafikeret hovedfærdselsåre rummer nogle karakteristiske træk, som sætter betragteren i stand til at orientere sig på senere fotos af den fremadskridende udbygning. De gamle bygninger ser ud til at være i brug helt frem til omkring 1940.

Facaden består af en række bygninger i ét plan samt noget, der ligner en stor villa med afvalmet tag med karnapper, se fig.1. Tilbagetrukket i vinkel på facaden ligger en høj fabriksshal, stadig i et plan, med en høj, fritstående skorsten tæt på bygningen. Endnu længere tilbage ses en massiv bygning med høj kælder plus to etager. Som på alle den slags tegninger ser komplekset ud til at være kæmpestort. Det ser ud til, at tegneren ved sådanne bestillinger ikke generede sig for at tegne et rigeligt antal vinduer for at forlænge perspektivet lidt. De senere fotos viser, at det faktisk var en fabrik af ret beskedne dimensioner.

På trods af depression har virksomheden god afsætning på sine produkter lige fra starten, og man kan på de bevarede fotos se, at det har givet anledning til udvidelser bl.a. med endnu en bygning i facaden, se fig.2. Den er højere og bredere end de oprindelige bygninger og har to etager på bagsiden. Der er dog tale om beskedne ændringer, og man nemt kan forestille sig, at behovet for mere plads har gødet jorden for de senere forhandlinger om en aftale med Kodak.

August Nagel fortæller selv senere herom i virksomhedens nyhedsblad: *"Vores sidste ledige areal var taget i brug; hvis vi skulle leve op til vores leveringsforpligtelser måtte vi se nogle omfattende udvidelsesplaner i øjnene"*.

Fart på udvidelserne

Da kapitalbehovet for de ønskede udvidelser var dækket gennem Kodak's overtagelse, blev der straks påbegyndt en udbygning af helt andre dimensioner. I forbindelse med den bageste toetagers bygning i det oprindelige kompleks opførtes en supermoderne fabriksbygning med høj kælder og fem etager. Der var fem fag vinduer i gavlen og ti i facaden, se fig. 3. Udvidelsen er formodentlig blevet indrettet til produktion af de populære 6x9 apparater, som kom på markedet i 1933. I 1934 tager man med Retina I (type 117) fat på markedet for småbilledkameraer, og i de

følgende år forlænges den nye bygning med 11 fag og en parallel bygning opføres i samme stil og med 12 fag se fig.4. I de første krigsår forlænges også denne bygning, denne gang med 9 fag. I den sidste fase har den flotte facade fra Schwäbische Presswerk formodentlig måttet ofres.

Nu stod man med en moderne fabriksbygning i u-form med 21 fag i to lange fløje samt en bagbygning se fig.5. Femten år er der gået siden August Nagel bryder ud af Zeiss koncernen. Det hele vidner om en svimlende vækstrate, som har krævet en yderst dygtigt ledelse.

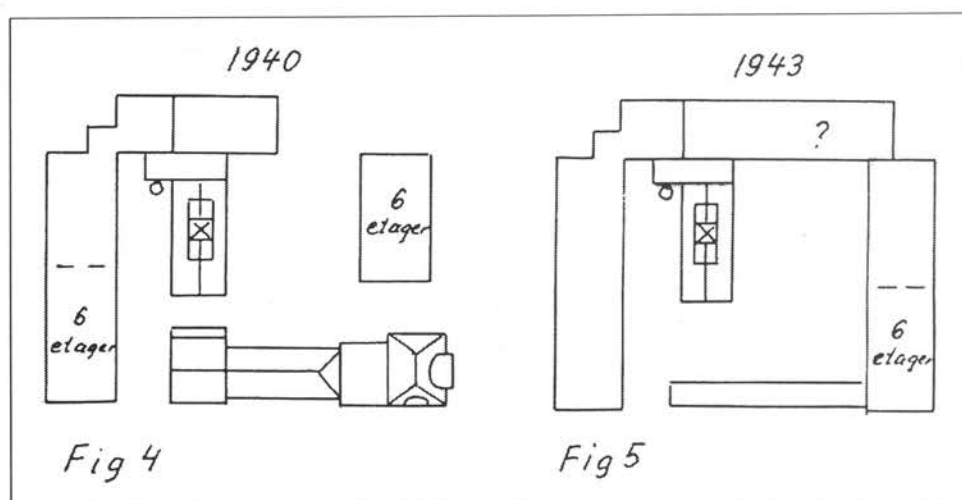
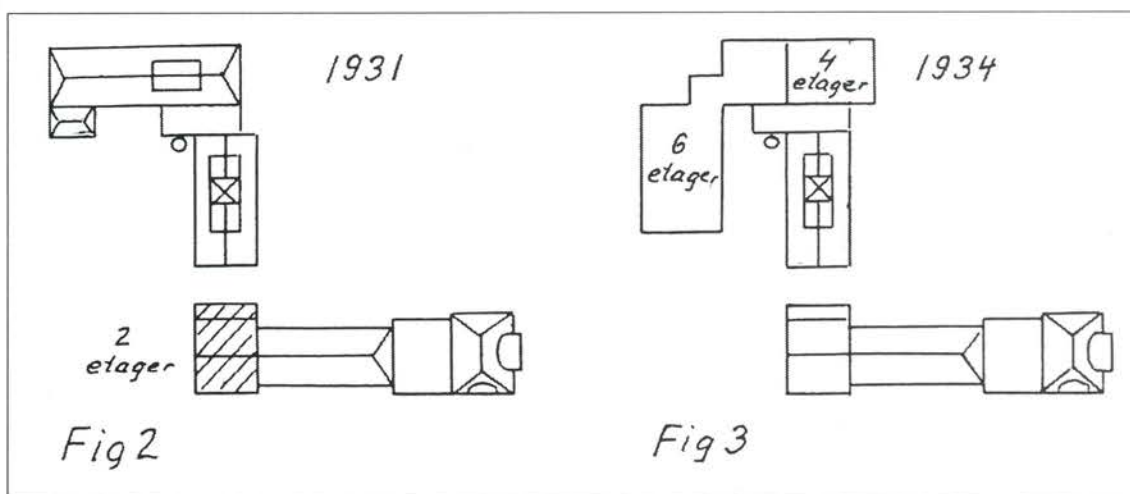
Krigsproduktion

Men det var ikke mere kameraer, som løb af produktionsbåndene. August Nagel dør den 30. oktober 1943 og bliver sparet for at se de omfattende ødelæggelser, som et luftangreb forårsager natten mellem den 2. og 3. marts 1944. Helmut Nagel, søn af August Nagel, overtager ledelsen af fabrikken. Da de amerikanske tropper senere inspicerer fabrikken under deres fremrykning, finder de en fabrik uden det mindste spor af kameraproduktion. De maskiner til en sådan produktion, som endnu findes, samt dele til nye kameraer er oplagret andre steder.

Hurtigt i gang igen

Da krigen var forbi, kom fabrikken til at ligge i den amerikanske zone. Det fik stor betydning for virksomheden, for US army havde brug for kameraer. Allerede den 9.august 1945, kun tre måneder efter kapitulationen, bestiller Army Exchange Service de første Retina'er hos Kodak-Nagel. Der var et voldsomt behov for de velanskrevne tyske kameraer hos amerikanerne, og den 17.november 1945 leveres de første Retina I, type 010. Man tog fat igen, der hvor man slap ved krigsudbruddet, for type 010 er næsten identisk med førkrigsmodellerne. Produktionen var i lang tid forbeholdt amerikanerne, og selv de amerikanske soldater skulle være heldige for at få fat i et af de eftertragtede Retina'er. Der blev bragt mange apparater med hjem til USA efterhånden, og i dag bliver de solgt af børnebørnene til samlere i USA og andre steder. ●

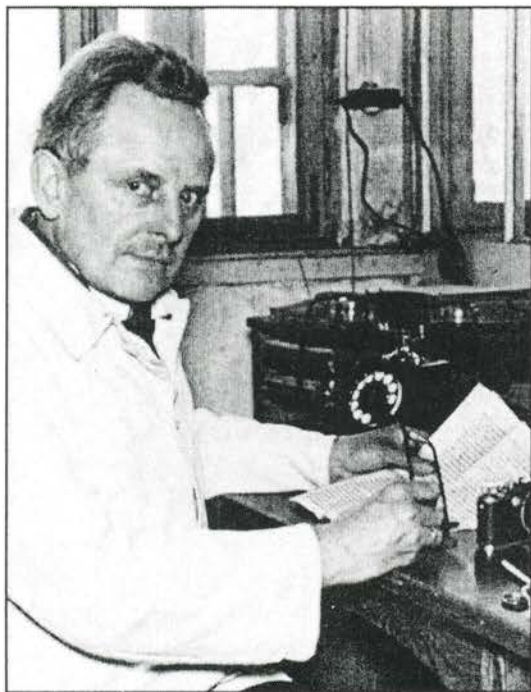
Fortsættes....

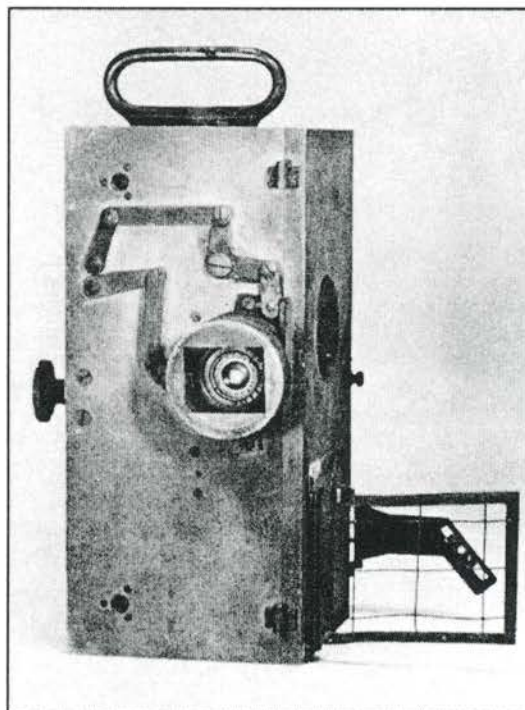
Legenden om Leica kameraet

Peter Hennig

Mere end noget andet kamera er Leica knyttet til det moderne fotografi, som indfanger livet omkring os. Leica-systemet repræsenterer skellet mellem den gamle og nye fotografering.

Oskar Barnack ved sit skrivebord på Leits fabrikken.

Barnacks filmbilled kamera, forløberen for Ur-Leica.

I drømme ligger der en stor kraft, og forestillingen om hvorledes udviklingen drives frem og forandrer tingenes tilstand.

I 1800'tallet havde fotograferne virkelig anledning til at drømme om bedre forudsætninger - det er i dag meget svært at forestille sig datidens realiteter, med store tunge kameraer samt den temmelig besværlige teknik, som lagde hæmninger på den spontane kreativitet.

Slutningen af 1800'tallet var en teknologisk tid, hvor man naturligvis forsøgte at gøre noget ved sagen, men alle tiltag døde hen - forudsætningerne for en teknologisk forandring sker sjældent alene, men forudsætter forandringer indenfor mange andre områder. Man savnede råfilm materiale som var tilstrækkeligt lysfølsomt og finkornet for et lille negativ, som et småbilled kamera jo forudsætter. Objektivet kunne ikke præstere den tilstrækkelige skarphed for de nødvendige forstørrelser, som var en nødvendighed, og det var svært at etablere en holdbar økonomi i en mere kompliceret finmekanisk produktion.

En ny film

Omkring århundredskiftet kom imidlertid spillefilmen - 'det levende billede'. Der var tale om en helt ny emulsionsteknologi i form af en film med perforeringer langs kanten til at føre den frem. Den nye film havde desuden forbedret skarphed, og gav helt nye muligheder for et stabilt filmplan. I USA gjorde man før Den første Verdenskrig avancerede forsøg med at serieproducere småbilledkameraer til 35 mm film. Der var nærmest tale om 'filmkameraer' til stilbilleder, og den lidt klumpede fremtoning og den utilfredsstillende skarphed gjorde, at succesen udeblev. Kravene til skarphed var langt højere end for det 'levende' projicerede filmbillede.

En mand og hans vision

Som så mange andre tiltag i fotografiens tekniske historie begynder beretningen om Leica-kameraet i den tyske universitetsby Jena, hvor den unge Oskar Barnack (1879-1936) uddannet og ansat hos Carl Zeiss. Barnack var ivrig amatør fotograf, og med sit tunge rejsekamera (13x18 cm) sprang han rundt i Thüringer Wald, fra

bakketop til bakketop - en aktivitet som det snart skulle vise sig at være uforenlig med hans plagsomme astma. Oskar Barnack stod over for valget mellem en lettere fotografisk udrustning eller helt at opgive sin hobby.

Oskar Barnack begyndte derfor i årene 1905-1906, at eksperimentere med småbillednegativer og deres forstørrelsesmuligheder. Resultatet var nedslående, som mange andre før ham havde måttet konstatere: filmen var stadig for grovkornet og objektivet tegnede uskarpt. Billederne levede ikke engang op til de mindste krav, men en god ven til Oskar Barnack formidlede imidlertid, at han i 1911 fik ansættelse hos firmaet Ernst Leitz i Wetzlar. Det var et firma med den højeste anseelse indenfor optisk forskning og produktion, sandsynligvis det eneste, som for alvor kunne konkurrere med Carl Zeiss i fremstillingen af mikroskoper. Det var her Barnack i 1913 konstruerede den første prototype til det, som skulle blive til Ur-Leica-kameraet.

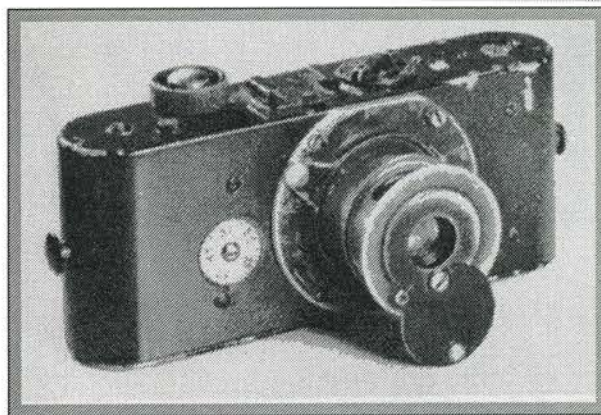
Det apparat som nu så dagens lys var lille med afrundede hjørner til optagelse på dobbelt perforeret kinoformat - og et negativ på 24x36 mm. Objektivet var indskydeligt, således at kameraet let kunne anbringes i en brystlomme. Man kan sige, at det lignede en 'påklædt filmstrimmel'. Det var åbenbart, at konstruktionen virkelig udnyttede det lille negativ i et småbilledkamera. Dette var begyndelsen til den klassiske leicakonstruktion, som er forblevet den samme frem til i dag.

Fra idé til virkelighed

Det var imidlertid ikke så enkelt at overbevise en traditionel producent af mikroskoper til at satse på et ukendt koncept, et miniaturekamera som endnu ikke havde bevist, at apparatet kunne udrette alt det man forventede. Men i 1923 lykkedes det Barnack at overtale fabriksledelsen til at fremstille en lille prøveserie for bedømmelse hos kompetente instanser.

Prototyperne var udrustede enten med et Leitz Summar objektiv eller Zeiss Kino Tessar - ingen af disse opfyldte imidlertid skarphedskravene. Den endelige afgørelse om, hvorvidt man skulle fremstille Barnacks kamera kom i forbindelse med de dårlige økonomiske tider. Tyskland havde i længere tid været i dyb depression, og hos Leitz søgte man ivrigt efter produkter, som kunne kompensere for det vigende salg af mikroskoper, således at man ikke behøvede at afskedige den specialiserede arbejdskraft. Barnacks kamera diskuteredes ivrigt i den uenige bestyrelse, men i 1924 tog Ernst Leitz II den afgørende beslutning: Oskar Barnacks kamera skulle fremstilles!

Nu kunne firmaets anseelige forskningsressurcer tages i anvendelse for at fremstille et objektiv som overholdt skarphedskravene, en opgave som tilfaldt chefen for den optiske afdeling, professor Max Berek. I løbet af kort tid

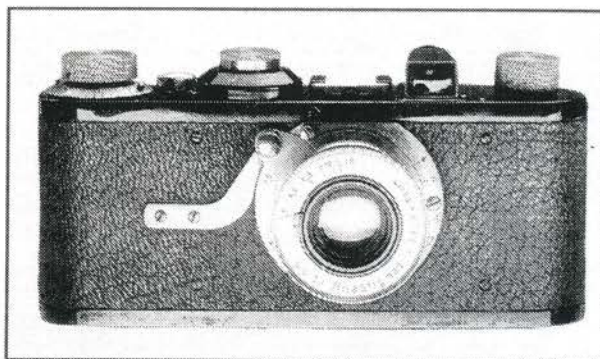

Det første småbilledkamera Ur-Leica.

beregnete han en femlinset anastigmat, som snart yderligere forbedredes til en firelinset variant under det senere så berømte navn Leitz Elmar 3,5/50. Punktopløsningen lå på 0,03 mm, hvilket gav en million billedbærende punkter på en flade af 24x36 mm. Det har været en sensation - intet fotografisk objektiv var tidligere kommet i nærheden af en sådan skarphed, og allerede fra begyndelsen grundlagdes rygtet om leicaobjektivernes barberbladsskarphed. Gennem en original og kompliceret beregning af blændens placering lykkedes det ham, at opnå exceptionelle gode transmissionsforhold i forhold til datidens vilkår. Skarphed og kontrast har lige siden været kendetegnende for leicaobjektiverne.

Et besværligt publikum

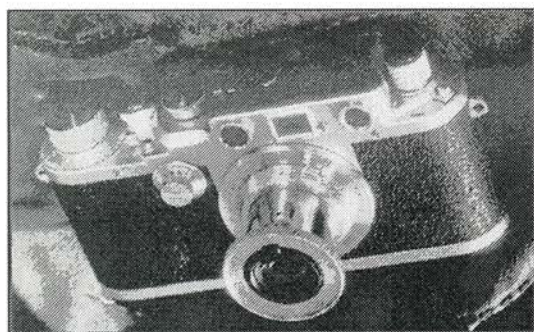
I begyndelsen gik det trægt med begejstringen for de nye fotografiske muligheder. Mange afviste det nye kamera og talte med foragt om 'strømpebåndet'. I reglen beroede det på, at man ikke havde tillært sig den nøjagtighed i eksponering og fremkaldelse, som det lille format krævede. Man havde tillige fra begyndelsen bestemt sig for at være konservativ, og tog det, som mislykkedes til indtægt for, at man havde haft ret.

Leica model A..

Leica standard fra 1932 med afstandsmåler som ekstraudstyr.

Leica IIIc, frontfotografernes favorit under Den anden Verdenskrig.

Foto: Peter Hennig.

Leica M2 klar til eksponering.

Men efterhånden ændrede billedet sig, og leica-kameraet fik mange entusiastiske tilhængere. Der blev skrevet bøger som oversattes til flere sprog, og den nye fotografiske metode tog skridtet ud over fremgangens tærskel.

Småbilledets triumf

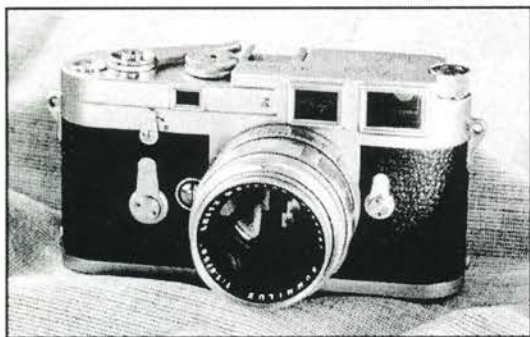
I begyndelsen af 1930'erne blev Leica et systemkamera med udskiftelige objektiver. Det fik indbygget koblet afstandsmåler, uden at det på nogen måde ødelagde det smidige kamerahus, man havde imidlertid også fået en konkurrent fra Zeiss, hvis enorme forskningsressourcer ikke var lette at hamle op med. I midten af 1930'erne blev man endog agterudsejlet når det gjaldt lysstærke objektiver. Leica var imidlertid et kamera af høj kvalitet, og samtidig en enkel konstruktion. Det man til tider måske tabte i elegance, fik man kompenseret for i afprøvet sikkerhed.

Da krigen kom i 1939 blev Leica frontfotografernes absolutte favorit - på begge sider. Fotografernes valg af Leica-kameraet i 1930'erne, beroede yderligere på den omstændighed, at ville man fotografere med Agfa's og Kodak's farvefilm, var der kun ét at gøre, at købe sig et småbilledkamera!

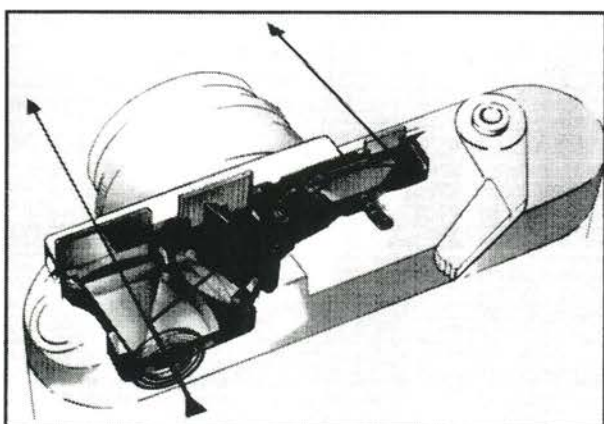
Guldåren

1950 og 1960'erne blev Leicas ekspansionsperiode. I 1954 introduceredes M3, en fuldtræffer for den reportagemæssige fotografering. M3 var et stabilt, let og håndterligt kamera, den lysstærke og brillante søger var forsynet med lysende rammer som spejledes ind, for hvert enkelt objektivs brændvidde, desuden havde den integrerede afstandsmåler i søgeren et udvidet målområde, samt en uovertruffen instillingskontrast.

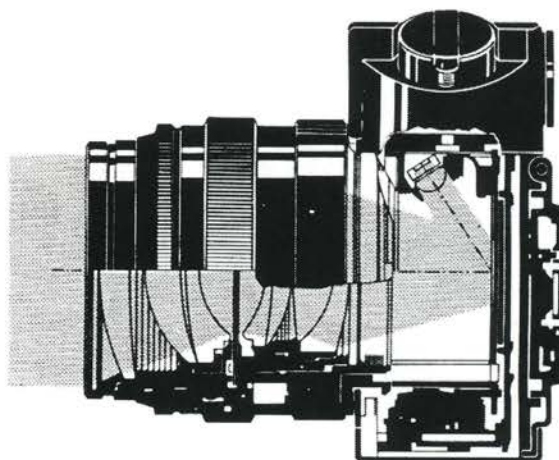
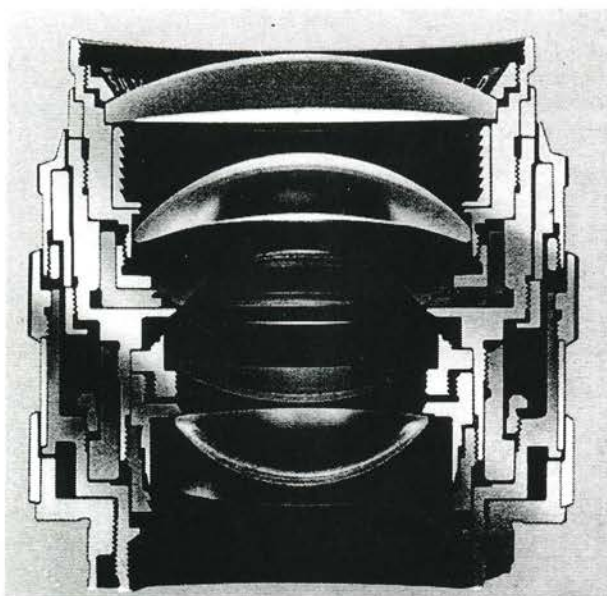
I sammenligning med den normale teknik hos 1950'ernes kameraer var leicateknikken helt dominerende. Efterfølgende præsenteredes modellerne M2 og M4 - hvor forskellen lå i søgerens udformning. Det varede ikke længe før M-Leicaen erobrede fotojournalisten. Hvor som helst man oplevede den reportagemæssige fotografi, var M-Leicaen synlig dominerende. Tillige var udviklingen af nye leica objektiver på sit højeste - det var en dynamisk periode, mange af de berømte objektiver som: Summicron, Summilux og Noctilux så dagens lys.

Leica M3 - et konstruktionskoncept som har haft en dominerende indflydelse på moderne reportagefotografi.

En kompleks søger og indbygget lysmåling i M6.

M-Leicaen i dag

M-Leicaen skulle vise sig at være en mekanisk fuldtræffer, ekstrem slidstærk og driftssikker. De fleste M3'er fra 1950'erne gør stadig god tjeneste i dag med et minimum af servicering. Der er ingen principiel forskel på en M3 fra 1950'erne og en M6 af i dag. Det som er kommet til er en kompleks søger og indbygget lysmåling.

Man kan naturligvis spørge sig selv om, hvorfor købe et ekstra dyrt kamera, som hverken har automatik og autofocus, men et kameras fordele står altid i relation til, hvad man skal anvende det til, og de fordele M-Leicaen havde i 1950'erne har den stadig i dag. Dette gør at den fortsat beholder sin særstilling trods 40 års teknologisk udvikling på det øvrige marked. En M-Leica kan man stole på under de vanskeligste forhold. Den lange produktionstid har bekræftet dette.

Dens brillantsøger giver en uovertruffen oplevelse af motiv og motivbegrænsning ved reportagefotografering. Den bredbaserede afstandsmålers nøjagtighed overgår alle på markedet eksisterende systemer - selv i meget svagt lys. Derfor leverer Leica seriefremstillede objektiver med lysstyrke 1:1.

Disse fordele, som måske mest tiltaler erfarne fotografer er leicaobjektivernes udsøgte gengivelse af alle billedvigtige punkter. Skarpheden er kun én omstændighed i den sammenhæng, men man kan konstatere at hvis man ser til punkt/linieopløsningen ifølge ISO-normen, er leicaobjektiverne markedets skarpest tegnende objektiver. Der er tale om et kamera med en ganske speciel profil, og med en ærerig historie som har givet et legendarisk ry. Det er ikke så ligetil at sammenfatte en legende, overtoner er ikke usædvanlige. Måske er den bedste summering at finde i et slogan der lyder: 'Kameraer kommer, kameraer går, alting forandres, men Leica består'. ●

Katastrofen i teatret

Af en lille mands dagbog:

Et af de 'fuldendte' optagelser fra det Kgl. Teater.

Lars Birger Nielsen

Forrige nummers forside med fotografernes indtogsmarch i Det Kongelige Teater giver mig lyst til at berette om en virkelig hændelse samme sted.

I årene 1972 til 1975 stod jeg i lære hos Kgl. Hoffotograf Elfelt - som påstod, at jeg var firmaets første lærling, der ikke skulle betale for at få lov til at arbejde i det kendte etablissement på Strøget - men kan det nu passe?

Kronprins Carl Gustaf af Sverige skulle i et af disse år på officielt statsbesøg, og sædvanen tro ved slige lejligheder i teatret med Hendes Majestæt og Prinsen. Hvad de skulle se og høre, erindrer jeg ikke - jeg var ung og til Beatles og Rolling Stones.

Atelier Elfelt var bestilt til at tage billedet af salens indbudte honoratiories fra kongelige, adelige, gejstelige og folketingsmedlemmer til den borgerlige hob og den slags.

Når lyset var tændt i salen strålede det fra medaljer, kårdeskæfter, epauletter, halsdiademer etc. Ret et farvemyldrende motiv med alle de kendte, lige til et opslag i Billed Bladet, som da også var blandt de vigtigste bestillere. Fotolaboratoriet var adviseret. Cirka klokken 22 ville kassetten med en 13 x 18 cm. diasoptagelse fra en Plaubel ankomme til laboratoriet for kort efter at skulle ligge på bladets redaktion.

Vi var tre fotografer på opgaven. Min fremragende, elskede chef Claus Hermansen og hans kæreste Anne Lise Johansen - den senere prinsesse Lippe af Schauenburg, som havde flere udmærkede, menneskelige egenskaber - men aldrig den dybere indsigt i fotografi.

Vi var på teatret om formiddagen for diskret at »krydse af«, hvor kameraer og blitzlamper skulle anbringes. Såvidt jeg husker, opstillede vi et antal lampestativer med blå pærer, som antændtes

elektrisk, når Claus Hermansen kunne se, at vi alle tre meldte, at vore lukkede stod åbne. Så langt så godt.

Længe forinden havde vi mandlige dele af trioen været hos udlejningsfirmaet Adam på Nørrebro for at tage mål til smoking, så vi kunne præsentere os ordentligt, når tæppet gik op for os i pausen.

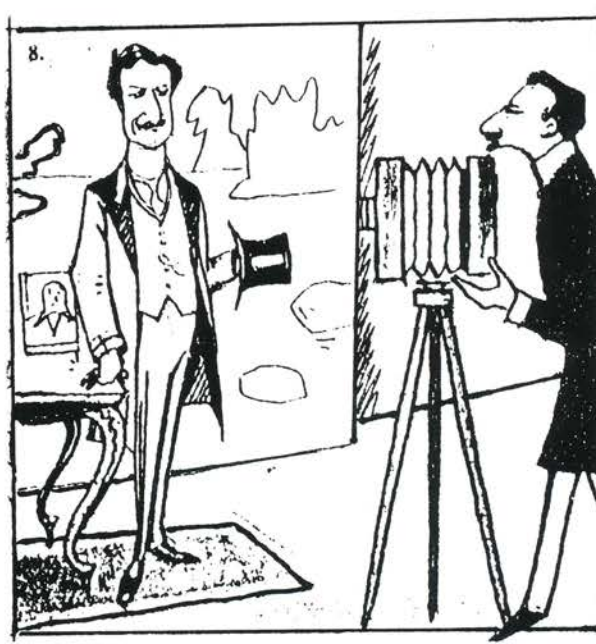
Jeg var hundenervøs, Anne Lise kridhvid i ansigtet, og hektisk sugende på en Prince i det obskure omklædningsrum, vi havde fået overladt. Erfarne Claus, rolig som altid, skulle stå med et Hasselbladkamera i Dronningesiden og tage et farvenegativ af hele salen. Anne Lise i Herresiden med en 180 mm på Hasselbladkameraet rettet mod Kongelogen og dias i kassen. Selv skulle jeg stå midt på scenen med min Plaubel - et ældre men sikkert udmærket og anvendeligt apparat. Jeg havde aldrig set det før den dag. Kameraet hvis film skulle give firmaet en større indtægt på solorettigheden til Billed Bladet.

Ved tæppefald foregår alting kakafonisk. Vi står og vil ind, aktørerne vil ud til deres te og smøger. Jeg husker Jesper Langberg iklædt et underligt kostume, og hvor han hektisk udbryder, idet jeg møder ham i kulissen: *De sidder på sablerne!*

Dage senere går det op for mig, at han mente, at de klappede for lidt - publikum observerede Majestæten applaus og gjorde som dronningen.

Men pludselig står man på scenen med al sin tilkæmpede ro. Stiller op, retter an, spænder lukker, trækker kassetelåget af - venter - hører snakken på den anden side af tæppet. Uvirkelig som stemmer gennem ild! Så går tæppet op! Der sidder hele sværmen belyst og kigger på en. En let, munter latter breder sig i rummet. Prins Henrik morer sig åbenlyst kongeligt. Jeg finder senere ud af hvorfor, men nu gælder det - Claus ser på os, vi nikker, vi har åbnet ind til filmene, vi er alle med, Claus tænder for 10 - 20 pærer - han kunne stikke en befugtet pegefinger i vejret og sige blænden, det knitrer og lyner - og det er overstået. Tæppet glider ned. Jeg ser på de andre. Vi har gjort det. Går lidt frem imod dem, Claus ser forfærdet ud, jeg vender mig om - der kommer en sjælsslumrende scenearbejder i overall og ølvom og fuldendt bevidsløs, i indolent rutine spadserende lige forbi kameraet, der står på sit stativ, som et mål til fugleskydning. Geniet svinger, sammen med stigen han bær på, rammer kameraet som vælter, filmkassetten springer af, og ned på de skrå brædder flip-flopper en planfilm, det i hvert fald nu, ikke kan betale sig at få fremkaldt i dyre domme.

HOFFOTOGRAF PETER ELFELT

Peter Elfelt på arbejde.

Miksturen af skuespillersved, afbrændte pærer og duften af dyr parfume fra salen lægger lammelse til vantroen dér midt på scenen, hvor varmen nærmest er overvældende. Sveden springer frem alle steder. Tableau - Exit Plaubel - Den er kvæstet og færdig.

For fotografen en fuldendt katastrofe. Intet kan tages om. Jeg ser ned på filmen. Man tror i et splitsekund, at man kan gå om på den anden side af tæppet og meddele publikum, at vi lige tager den én gang til. Tanken varer kun et splitsekund. Jeg opdager da jeg ser ned på den famøse film, at fra min hvide lejede skjorte stikker en snip ud ved gylpen. Deraf salens latter. I øret har jeg kun den tørre, knasende og underligt »diskrete« lyd af et teknisk kamera, der rammer de skrå brædder. Erkendelsen af, at jeg glemte at stikke låget i kassetten.

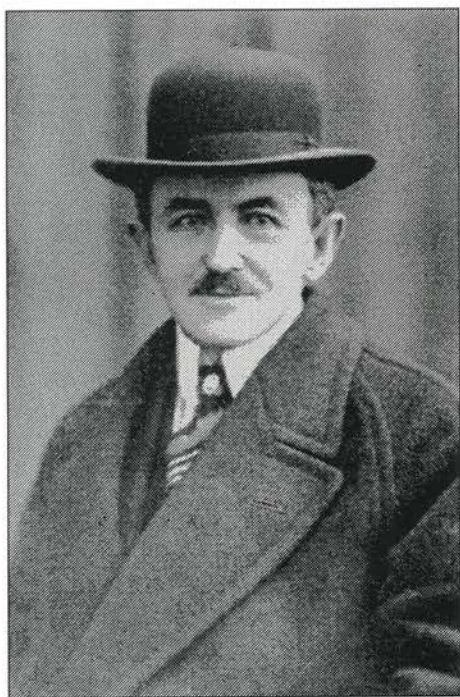
Katastrofer af den karakter kan der ikke siges så meget om, når man står midt i dem. Vi fik det hurtigt overstået. Såvidt jeg husker, endte vi på Hviids Vinstue, hvor vi drak et par hektoliter vin. Heldigvis havde Claus Hermansen en negativoptagelse i sit Hasselblad. Ikke det samme i kvalitet som et 13 x 18 dias - men dog et billede. Jeg glemmer det aldrig! •

'DREJ & SE - FILM'

DANSKE STUMFILMFOTOGRAFER: Filmmanden Thomas S. Hermansen

Marguerite Engberg

Film- og fotograf Thomas Sørensen Hermansen (1867-1930) hører ikke til blandt Danmarks store stumfilmfotografer, men han var en stor igangsætter - fuld af idéer. At han så ind imellem havde svært ved at administrere de mange ting han satte igang, viser forløbet af hans karriere tydeligt.

Hermansen slog sig ned i Århus i 1895, men på et tidspunkt trængte han til at rejse ud og se sig om. Det var i 1902. Turen gik til Kalifornien. Her stiftede han blandt andet bekendskab med den nye opfindelse: filmen. Desuden traf han også en ung dansk pige, Marie Nybo, som han giftede sig med. Efter et årstid vendte parret tilbage til Danmark. Han købte et hus i Guldsmedegade 33, Århus, hvor han indrettede et fotografisk atelier. Filmen havde imidlertid fået godt tag i Hermansen under opholdet i U.S.A. - kort tid efter hjemkomsten købte han et filmapparat og gav sig til at optage reportagefilm, foruden at han snart åbnede adskillige biografer i Jylland og på Fyn. Ja, endog i Holland åbnede han en biograf. Det endte med, at han have hele 12 biografer. Desuden begyndte han snart at købe og sælge huse og grunde, så langt væk som i Californien ejede han nogle grunde, som han

administrerede. Hermansen blev filmproducent og grundlagde hele tre filmselskaber, og endelig var han på et vist tidspunkt opfinder af sprængstof. Men han havde svært ved at administrere alle disse interesser og talenter. Så adskillige gange gik det galt for ham.

Filmmanden

Men lad os nu se på hans karriere som filmmand. I 1904 optog han sine første film, nogle korte reportagefilm. Den første er så vidt vides: 'Indvielsen af Aarhus elektriske Sporvogne', filmen, som stadig er bevaret, havde en længde på 90 meter, d.v.s. en spilletid på fire et halvt minut. Det må dog nævnes, at Hermansen ikke var Danmarks første filmfotograf. Denne ære tilkommer kongelig hoffotograf Peter Elfelt, men han var to år tidligere på banen end grundlæggeren af Nordisk Films Kompagni, Ole Olsen. I januar 1906 mødtes de to for første gang. Mødet fandt sted i Roskilde, og Ole Olsen havde endnu ikke grundlagt sit spillefilmselskab, men var også begyndt i det små med at optage reportagefilm. Anledningen til mødet mellem de to filmpionerer var, at den danske konge, Christian den 9. var død og skulle bisættes i Roskilde Domkirke. Området omkring kirken var til lejligheden afspærret, men det var lykkedes Ole Olsen at skaffe sig eneret til at filme indenfor afspærringen. Hermansen måtte så nøjes med at stå udenfor og få de billeder, han kunne skaffe sig derfra.

I foråret 1906 åbnede Thomas Hermansen sin første biograf i Århus. Den fik navnet 'Fotorama'. Samme år grundlagde han et filmselskab med det noget besværlige navn: 'Dansk Kino-Foto - Film-industri'. Dette selskab producerede udelukkende reportagefilm, optaget af Hermansen selv. De fleste af disse film er desværre forsvundet. Han filmede f.eks. en 1. maj demonstration i Århus 1906, en film fra et møde i Høver (?), hvor talerstolen brød sammen under mødet. Af reportager fra 1908 kan nævnes: en film om et kongebesøg i Randers, en anden om Århus-matadoren Hans Broges begravelse.

I efteråret 1906 åbnede Hermansen endnu en biograf i Århus, nemlig 'Frederiksbjerg Biografteater'. Han anskaffede sig en bil og brugte megen tid på at rejse rundt og inspicere sine mange biografer. Men ikke nok med det. Han udviede sin virksomhed på endnu et felt, idet han den 18. januar 1909 grundlagde endnu et spillefilmselskab ved navn: 'Aktieselskabet Th. S. Hermansen'. Dette selskabs formål var, som der stod i fundatsen:

'At drive Forretning med Films - Udleje og Salg, og dertil hørende Forretninger, samt Biografteaterdrift, hvor Bevilling hertil kan opnaas'.

Næste forår skiftede selskabet navn til: 'A/S Fotorama', opkaldt efter Hermansens første biograf. Samtidig blev formålsparagraffen ændret en smule til: *'Selskabets Formaål er at drive Forretning med Films: Udleje, Fabrikation, salg og dertil hørende Forretninger, samt Biografdrift'*. Det er vigtigt at notere sig denne ændring, da fabrikationen af film, eller som vi ville sige i dag filmproduktionen snart skulle blive et af 'Fotoramas' vigtigste formål.

Fotoramas første spillefilm hed: 'Den lille Hornblæser'. Det var en filmatisering af H.P. Holst digt af samme navn. Filmen var på 380 meter, d.v.s. en spilletid på omkring 19 minutter. Det var en gængs længde på det tidspunkt. Rollerne blev spillet af skuespillere fra Aarhus Teater, og titelrollen som den lille hornblæser havde Christel Holch. Filmens idémand var den unge Eduard Schnedler-Sørensen, der her debuterede som filminstruktør. Hermansen selv nøjedes med at være filmens fotograf. 'Den lille Hornblæser' fik premiere den 18. oktober 1909 og blev et tilløbsstykke. Det var først og fremmest filmens nationale indhold, der greb. En medvirkende årsag til successen var desuden, at mange af biograferne engagerede både hornblæseren og trommeslagere til at ledsage filmens billeder. Publikum var desuden imponeret af de mange slagscener. For at fremkalde de rette massevirkninger havde instruktøren engageret samtlige dragoner og infanterister i Århus som statister. En anmelder skriver den 19. oktober 1909: *'Den lille Hornblæser' havde i aftes Premiére i 'Fotorama'. Og det blev en Succes saa straalende som den gode Idé og den smukke Udførelse fortjente. Fotoramas Direktør, Aarhus Skuespillere og Ritmester Johansens raske blaa Dragoner har alle Ære af 'Hornblæseren'.*

Ved årets slutning, den 26. december 1909 kunne man i Aarhus Stiftstidende læse følgende annonce om 'Den lille Hornblæser': *'Over dette nationale Mindebillede har nu over 150.000 Danske leet, grædt klappet og jublet'*. Denne film blev Hermansens største succes som producent. Hermansen nåede imidlertid ikke at producere flere spillefilm i 1909. Vi må ikke glemme, at dengang optog man kun film i sommerhalvåret, fordi man i høj grad var afhængig af solens lys og kun i ringe udstrækning anvendte kunstlys til optagelserne.

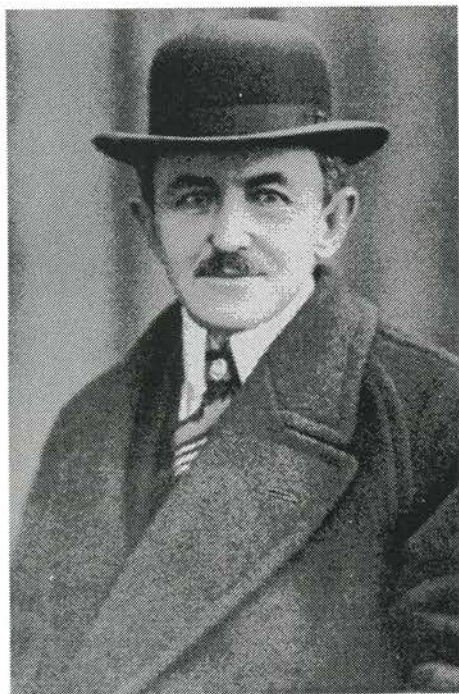
I 1912 grundlagdes filmselskabet A/S Ths. Hermansen i en lagerbygning.
Foto: Poul Pedersen.

I 1910 lagde 'Fotorama' stort ud. Man gik igang med en lang række film, og på de første stod Hermansen som fotograf. Selvom det var Hermansen, der havde grundlagt filmselskabet, var magten over selskabet allerede på det tidspunkt ved at glide fra ham. Det oprørte ham og snart udbrød der en strid mellem ham og bestyrelsen. Det førte til et brud, og Hermansen blev tvunget til at gå, men han kunne ikke holde sig fra filmen. I 1912 grundlagde han et nyt filmselskab: 'A/S Ths. Hermansen' i en lagerbygning i ejendommen Guldmedegade 33, hvor han indrettede sin filmfabrik. Selskabet blev dog ikke nogen succes. Tiden og udviklingen var løbet fra Hermansen. Han havde derfor vanskeligheder med at afsætte sine film. Inden årets udgang var hele kapitalen brugt og selskabet ophørte, i 1913 kom det forrykte filmår i Danmark, hvor en række filmselskaber opstod og snart efter krakkede. Mange var blevet inspireret af Nordisk Films Kompagnis store succes og mente, at også de med lethed kunne tjene penge på filmen. Men de glemte, at det var vigtigt at have gode forbindelser i udlandet, der ville købe filmene.

Hermansen grundlagde i 1913 endnu et selskab. Det lykkedes ham også at engagere talentfulde skuespillere, som Ingolf Schanche og Gerda Ring, derimod var instruktørerne ikke bemærkelsesværdige. Hermansen var fotograf på filmene. Dette sidste selskab fik navnet: 'A/S Dansk Film'. Men ligesom så mange af de andre selskaber grundlagt i 1913 gik hans selskab konkurs i efteråret samme år. Hermed ophørte Hermansens karriere som filmmand. Thomas Hermansens indsats som atelier- og prospekt fotograf beskrives efterfølgende af Dorte Pedersen.....●

Fotografen Thomas S. Hermansen

Dorte Pedersen

Thomas Hermansen.

Marie Hermansen.

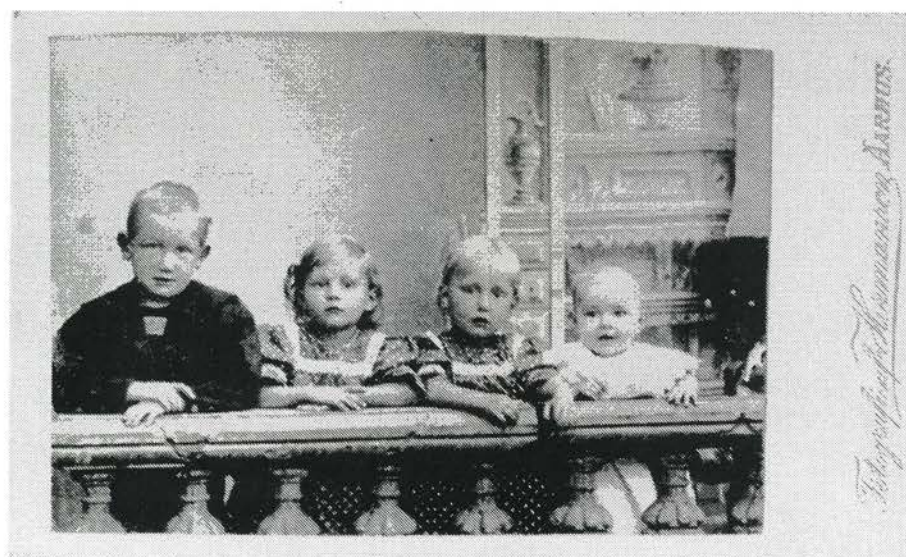
Sammen med fotograf J.P. Thomsen starter Thomas Sørensen Hermansen (1867-1930) en fotografisk virksomhed i Helsingør i 1893, men efter et par år flytter Hermansen til Århus. Hvilken uddannelse han har, ved man vist ikke noget om, men nogle års ophold i Amerika har givet ham luft under vingerne, og færtten af alt det nye, der rørte sig derovre, bl.a. var han i Utah og havde kontakt med Mormonerne.

Han fandt sig en dansk pige i USA, Marie Nybo, som han giftede sig med - men kun med hende. Hun skal have været noget helt specielt, i det hele taget vakte parret en del opsigt i Århus. Hermansen var en af de første bilister i byen, og ejede et vidunder af en Oldsmobile, hun klædte sig i pelse og usandsynlig store hatte. Revyviser i det stedlige morskabsteater 'Vennelyst' spiddede flere gange parret i deres viser. Hermansen må have haft et godt forhold til aviserne i Århus for der findes mange notitser om hans gøremål, således omtales et panoramabillede af særlig høj kvalitet, flotte billeder af kapsejllads og et fotografi af et drabeligt lyn over Store Torv. Han udgiver en lille bog med

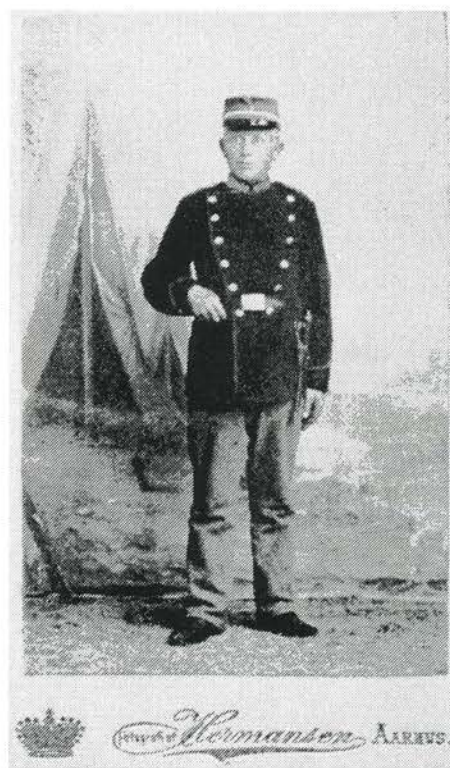
prospekter af Århus og omegn, et meget smukt tryk, med dejlige billeder. Hvordan Hermansen har haft tid til at passe sit atelier er uforståeligt, men der findes ikke desto mindre mange visitkortbilleder fra hans hånd. Han eksperimenterede også en del med små reportagefilm, og senere går han over i filmbranchen. Ifølge Bjørn Ochsners bog, 'Fotografer i og fra Danmark til og med år 1920' lukker atelieret i 1909, men først et par år senere dukker en ny fotograf Th. Ellemo op på adressen.

Thomas Hermansen var også lidt af en spasmager, hvilket et par klip fra Århus Stiftstidende vidner om. Det første er fra 23. februar 1910, hvor det under overskriften hedder: *"Mellem Medier og Aandeakvareller, fra Sjælens Natside"*. En udstilling i København omtales, arrangeret for at anskueliggøre spiritismen. Det må have talt til Hermansens humoristiske sans, for sammen med fotograf Ketel Ketelsen laver de et åndefotografi, og får det med på udstillingen.

Den 28. februar 1910 fortæller avisen igen om Hermansens og Ketelsens åndefotografi, og at de godvilligt indrømmer at de har rottet sig sammen og lavet dette billede. Hermansen fortæller hvordan:

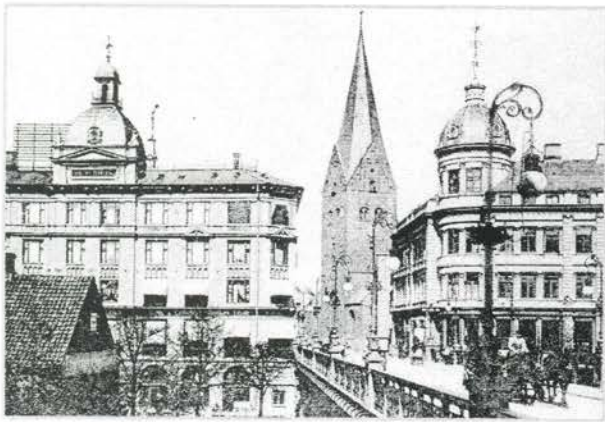
"Jo, det er saamænd meget simpelt - Jeg kan lave saa mange af den Slags "Aandefotografier" som De ønsker. Man eksponerer bare Billedet af en almindelig Stue rigtigt længe, og medens Billedet eksponeres, lader man "Aanden" stille sig op et Øjeblik, naturligvis malerisk drapperet med et langt, hvidt Slør. Ansigtet frembringes ved at man forstørrer et Billede af den afdødes Ansigt op til Legemstørrelse og anbringer det foran "Aandens" Hoved, idet den bliver fotograferet. Af den Slags "Aandefotografier" fabrikeres der en mængde i London og Paris. Jeg kendte engang en "Aandefotograf", der havde tjent en enorm Formue med et gammelt raadent Fotografiapparat, der ikke var 50 Kroner værd. Han bildte Spiritisterne ind,

at det var saa "gennemsyret af Magnetisme", at det var særligt godt egnet til at fotografere "Aander" med, han tjente som sagt store Penge paa det".

De havde brugt et portræt af Ketelsens afdøde kone til ånden - det blev der selvfølgelig en del forargelse over. Fotograf Ketelsen var oprindelig skrædder, endda en meget dygtig skrædder, men i 50-års alderen lagde han synålen fra sig, og blev fotograf i stedet. Lokalhistorisk Samling i Århus har mange fine billeder udgået fra hans atelier. Thomas Hermansen ejede flere ejendomme i byen, bl.a. den hvor hans atelier lå, og da han startede Dansk Filmfabrik A/S havde han brug for filmstudier, så han byggede i baggården et højt hus.

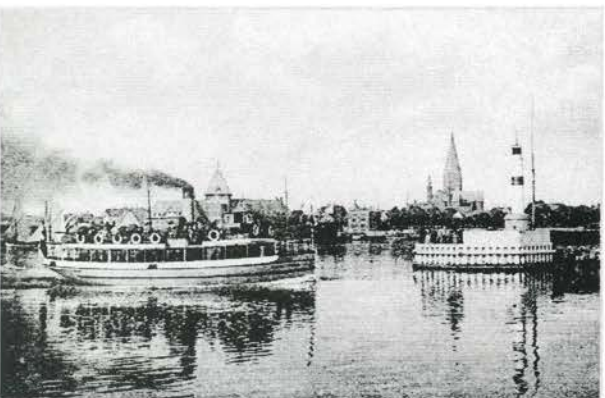
Clemensbro.

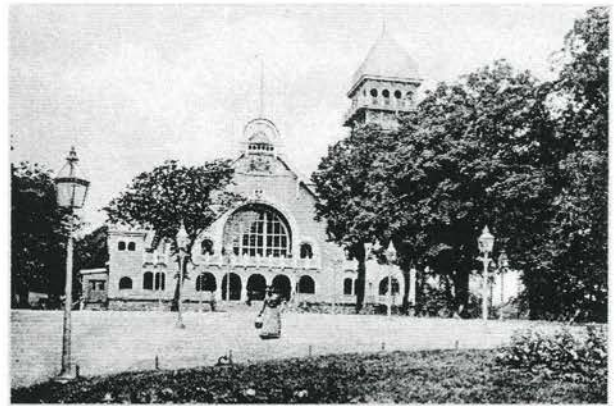
Store Torv i Århus.

Clemensbro mod Søndergade.

Dampbåden Marselisborg sejler ud af havnen.

Den ny pavillion i Vennelyst.

Man kan stadig skimte ordene: Dansk Filmfabrik A/S på gavlen af huset i Guldsmedegade 33.

Foto: Poul Pedersen.

Øverst oppe indrettedes filmstudier. Huset er der endnu, man kan stadig svagt se et skilt med Dansk Filmfabrik A/S. I gården var der løbegrave til ræve, og på murene er der stadig uglekasser, dyrene skulle bruges i hans film.

Da filmeventyret var forbi havde Hermansen stadig mod på mere, han handlede med ejendomme og købte villaen 'Louisenhøj' på Strandvejen til sig selv, en meget smuk beliggende villa med en stor grund med udsigt over bugten og Mols. Her blev parret snart trætte af at bo, de tjente så meget ved salget at han kunne købe 'Allinggård' ved Silkeborg, en lille herregård med 47 værelser. To gange rejste de til Amerika, hvor han ejede nogle grunde i Californien, som skulle beses. Rejsen i 1916 foretoges sammen med urgrosserer Jens P. Larsen. De havde i fællesskab taget patent på fremstilling af sprængstoffet aerolit, det var målet at afsætte det i USA. Politiet var alarmeret og stod ved kajen for at modtage de farlige fyre inden de gik i land, men de havde ikke stoffet på sig, blot opskriften i lommen. Thomas Hermansen døde i 1930 og ligger begravet i Grønbæk, nær 'Allinggård'.

Fru Hermansen fortsatte med at administrerer hans ejendomme, hun døde i 1941 og blev begravet ved siden af sin mand i Grønbæk. ●

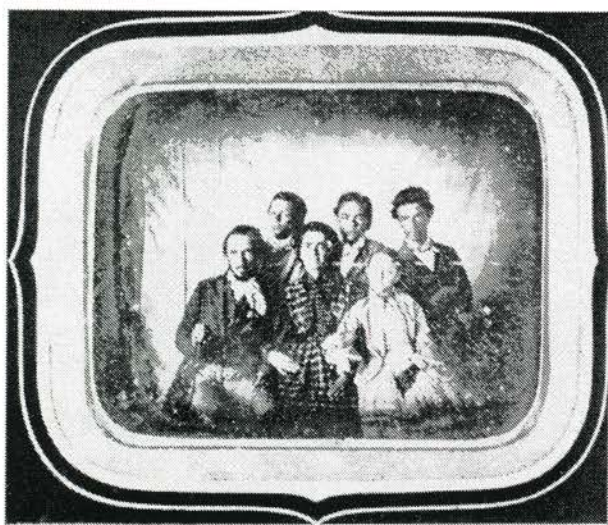
Alle billeder er fra 1898.

BOG- & UDSILLINGSOMTALE

Alkis X. Xanthakis: History of Greek Photography 1839-1960. Format: 21x14,5 cm. Hefter 248 sider. Udgivet af HGellenic Literary and Historical Archives Society. ISBN nr.960-201-064-9.

I 1997 gik årets ferie- og fotohistoriske rejse til Athen, hvis fotohistorie er mindre kendt på vore breddegrader. Det var en spændende oplevelse at se de få, men velbevarede fotografika fra det første ti-år af fotografiens æra i Grækenland. En særlig tak til arkæolog og fotohistoriker Alkis X. Xanthakis, som har udgivet sit lands fotohistorie på engelsk under titlen: History of Greek Photography 1839-1960.

Grækenlands første bidrag til fotohistorien var af sproglig art, idet fotografiets egentlige opfinder Nicéphore Niépce allerede i 1820'erne kaldte sin asfaltproces for 'heliografi', der kommer af det græske ord 'helios' (sol) og 'grafi' (tegning), men det blev som bekendt Louis Mandé Daguerre, der i 1839 fik æren af at have opfundet den fotografiske teknik – navngivet efter ham selv 'daguerreotypi'. Men også ordet 'fotografi' er af græsk oprindelse (lys & skrift), som blev nedskrevet den 21. januar 1834 af franskmændene Antoine Héroules Florence (1804-1879), hvis eksperimenter foregik i byen Sao Campinas i Sydamerika – ordet har hidtil været tilskrevet Henry Fox Talbot og John Herschel i året 1839.

Tidligt græsk daguerreotypi.

Starten

I Frankrig udbredtes den fotografiske proces hurtigt og effektivt. Takket være den parisiske optiker, bogforlægger og fabrikant af fotografiske- og optiske instrumenter Noël Paymal Lerebours (1807-1873) blev det billeddannende daguerreotypi spredt til andre lande bl.a. Grækenland. Da arkitektur og landskabsbilleder ikke var

afhængig af en kort eksponeringstid, så den initiativrige igangsætter muligheden for at kunne udgive billedværker og illustrerede rejsebeskrivelser med kobberstikbilleder udført efter "aftagne" daguerreotypier. Der var ikke langt fra tanke til handling, og i løbet af få måneder forsynede han en række eventyrlystne kunstnere, skribenter og opdagelsesrejsende med det fornødne fotografiske udstyr. De første ekspeditioner gik via Italien og Grækenland til det hellige land Palæstina. En af de første var den svejtsisk fødte canadier Pierre-Gaspard-Gustave Joly de Lotbiniere (1798-1865 - globetrotteren kom helt fra Canada for at udforske de antikke lande og den nære Orient. Han havde slået sig ned i Paris og planlagde i 1839 en 'Grand Tour' til Grækenland, Ægypten og Palæstina. Da han blev gjort bekendt med fotografiets opfindelse, indgik han i et samarbejde med instrumentmageren Lerebours, som solgte ham det nødvendige udstyr. I Lotbinières dagbog, som befinder sig i 'The Public Archives of Ottawa', kan vi læse følgende detaljer om ekspeditionen: *"Vi afsejlede fra Marseilles den 21. september 1839, lagde ind til Malta og ankom til øen Syros den 29. september. Herfra sejlede vi til Athen, hvor vi ankom den 6. oktober. Den 15. oktober fortsatte vi til Pelopones i selskab med oberst Dawson Dome og lord Alvanley. Selskabet besøgte Epidaurus, Nafplio, Argos, Nemea og Mycene og returnerede til Athen den 21. oktober"*.

Lotbiniere "aftog" ingen daguerreotypier i Pelopones, men derimod 11 optagelser af Athen, motiverne nedskrev han i sin notebog. Tre af optagelserne: Zeus på Olympen, Propylaea på Akropolis og Parthenon er gengivet i Lerebours store udgivelse 'Excursions Daguerriennes, Vue et Monuments le plus Remarquables du Globe' (1841-42) desværre er alle daguerreotypierne gået tabt. Kort tid efter drog en anden ekspedition af sted, som bestod af Frederic Goupil-Fesquet og kunstmaleren Horace Vernet (1789-1863). Efter et besøg på Malta, hvortil de ankom den 30. oktober – her opholdt de sig kun én dag, gik turen gik til Alexandria. Her kom de tilfældigvis til at bo på samme hotel som Lotbiniere. De to hold rejste derefter sammen til Cairo hvor de "daguerreotypierede som løver".

Under titlen: 'Excursions Daguerriennes' (1841-1842) offentliggjorde Lerebours ca. 1/10 del af de 1.200 "aftagne" daguerreotypier. De smukke og detaljrige billeder gengav naturen på en så sandfærdig måde, at man sammenlignede dem med den naturalistiske italienske maler Canalettos malerier. I 1843 blev følgende beskrivelse af et daguerreotypi nedskrevet af en kunstmaler: *"Man kan sige hvad man vil om fotografiet, den er en ædel opfindelse. Enhver som har slidt, lavet bommerter og arbejdet, som jeg har gjort i fire dage på et maleri. Dette kan nu ske fuldkomment i løbet*

af et halvt minut". Fra Ægypten rejste Vernet og Goupil-Fesquet til Beirut, Smyrna, Constantinopel og Bosporus. Disse to pionerekspeditioner, hvad enten det gjaldt fotografering, skribentvirksomhed eller forskning blev banebrydende for eftertiden. Goupil-Fesquet skrev en bog med titlen 'Voyage d'Horace Vernet en Orient' illustreret med 16 kobberstik efter daguerreotypier. Det var også udlændinge som daguerreotypierede i Grækenland i 1840, bl.a. den tyske arkæolog Carl O. Müller tilknyttet universitetet i Göttingen.

Den første fothistoriske tekst på græsk finder vi i tidsskriftet Philologia udgivet i Smyrna i januar 1842 - det hedder: "Fotografering er en metode til afbildning af et objekt ved brug af lysets energi, af solen uden hjælp fra malerkunsten" videre hedder det: "Den tid som skal bruges for at et billede fremtoner på den sølvbelagte kobberplade er sædvanligvis mellem 7 og 8 sekunder, i varmt klima, hvor solens stråler er stærkere skal belysningen være mindre end i et koldere klima. Vi formoder at i Smyrna vil 6 sekunder være passende. Heldigvis er vi ikke ukendte med et mørkekammer". Teksten antyder, at man ikke var helt ukendt med fotografering i Smyrna – uheldigvis nedbrændte byen i 1922, hermed var alle spor slettede!

Endnu en franskmænd Joseph Philibert Girault de Prangey (1804-1892) forsøgte også at skaffe sig en levevej ved hjælp af fotografering. Som gadefotograf i Paris og andre byer tjente han så mange penge, at han i 1842 planlagde en 2-årig ekspedition til Italien, Grækenland, Ægypten, Syrien og Palæstina. Den energiske daguerreotypifotograf optog over 1.000 billeder – en del af disse blev publiceret bogen: "Monuments arabes d'Egypte, de Syrie et d'Asie Mineur" (1846). Heldigvis har 4 af Prangeys daguerreotypier overlevet og hermed et stykke unikt præhistorie for Grækenland. Først i midten af 1843 bliver det første portrætdaguerreotypi "aftaget" af en græker. Det er et portræt af Iakovos Rangavis, hvis søn Alexandros Rangavis (1809-1892), som var lærer og politiker, i sine erindringer beskriver, hvorledes hans fader blev daguerreotypieret af en udenlandsk ingeniør Villeroi på besøg i Athen. Den franske fotograf Philibert Perraud "aftog" daguerreotypier i Grækenland i perioden 1846-1847. Medens han arbejdede i Milano skulle han have "aftaget" 8.000 portætter og mere end 4.000 i Rom. Perraud er en nøgleperson i græsk fothistorie, idet han oplærte den første græske fotograf, kunstmaleren Filippis Margaritis. En stor del af datidens royale og kendte politikere blev daguerreotypieret af Margaritis i hans atelier.

Daguerreotypiprocessen bliver omtalt for første gang i 1848 af Constantinos Simonidis (1820-1867). Det første daguerreotypikamera blev indkøbt af kunstakademiet i 1848, og præsenteret af Nikos Manzouranis, som var Grækenlands vicekonsul i Wien. Det første daguerreotypi blev 'aftaget' af Kostas Makedones fra Det tekniske

Lysicrates monument ca. 1850-5.

Græsk studieannonce.

Universitet. Daguerreotypiet var kommet til Grækenland, og blev som alle andre steder i verden et medie, som kom til at præge udviklingen fremover. I bogen Grækenlands Fothistorie 1839-1960 fortælles den spændende historie let læselig og ikke mindst med relationer til de øvrige europæiske lande - hvis daguerreotypister og fotografer valfartede til Grækenland. F.B.●

Viggo Rivad har 'fanget' en fuldblods cubaner. Ernest Hemingway's styrmand og forbillede fra bogen 'Den gamle mand og havet'.

Viggo Rivad blev hyldet - på Danmarks Fotomuseum.

Dansk fotografi's nestor, Viggo Rivad, fyldte i juli måned 80 år. Dette fejrede Danmarks Fotomuseum med en retrospektiv fotoudstilling, hvor fotografiske værker fra perioden 1948-1999 vises i museets galleri i perioden 7. september til 27. oktober.

Viggo Rivad skænkede for nogle år siden 60 fotografier til museet. Det var oprindelig meningen, at de skulle udgøre fødselsdagsudstillingen, men Viggo Rivad ønskede det anderledes, og havde derfor selv sammensat udstillingen, som bestod af såvel museets billeder samt en række specielt udvalgte billeder. "Vi er stolte over at kunne præsentere denne udstilling, og vi er imponerede over det engagement, som Viggo Rivad lagde for dagen med sammensætningen af udstillingen", fortæller museumsleder Bjarne Meldgård.

Når Viggo Rivad udstiller, er det som regel med et tema eller et land som emne. Hans mange rejser til bl.a.: Paris, Venedig, Ægypten, Nord Yemen og Cuba, har resulteret i adskillige udstillinger og en række bøger.

Udstillingen omfattede en række af disse temaer, der viser et fyldigt og sammensat portræt af en stor rejse- og socialdokumentarisk fotograf.

Viggo Rivad søger den stille historie, som andre ikke interesserer sig for. Derfor fylder de intense skildringer og de nære portrætter så meget i hans fotografier. Samtidig fotograferes der med stor respekt over for de personer, han skildrer, som f.eks. i serien 'Et farvel' fra 1962 - et af hans store mesterværker, hvor Rivad viser et ægteskabs sidste farvel på hospitalet. Som fotokunstner har Rivad ikke ønsket at være afhængig af kommercielle interesser, derfor har han en stor del af sit liv haft job som taxachauffør. "Jeg har ikke slidt mig selv op med de 'forkerte' opgaver, og jeg har ikke haft opgaver, der kunne have en dårlig afsmittende effekt på de billeder, jeg virkelig ønsker at arbejde med. I den forstand har jeg været økonomisk uafhængig, og det har været en stor tilfredsstillelse", fortæller Viggo Rivad, som var bortrejst på sin fødselsdag. ●

DANMARKS FOTOMUSEUM

Museums-gade 28, DK-7400 Herning. Tlf. 9722 5322

Åbningstider:
Tirsdag-søndag 12-16.30
I juli alle dage 11-16.30

Offnungszeiten:
Dienstag-Sonntag 12-16.30
Im Juli jeden Tag 11-16.30

Opening hours:
Tuesday-Sunday 12-16.30
In July every day 11-16.30

Udstillinger på museet
7. september - 27. oktober:
Viggo Rivad
Retro-Fotografi.

2. november - 12. januar 2003:
'Punctum' - Fotolinjen Skals
fagseminarier udstiller.

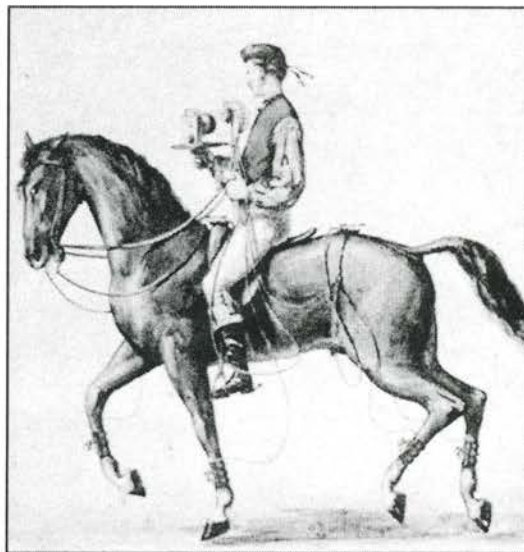
Etienne-Jules Marey's museum i Baune

Flemming Berendt

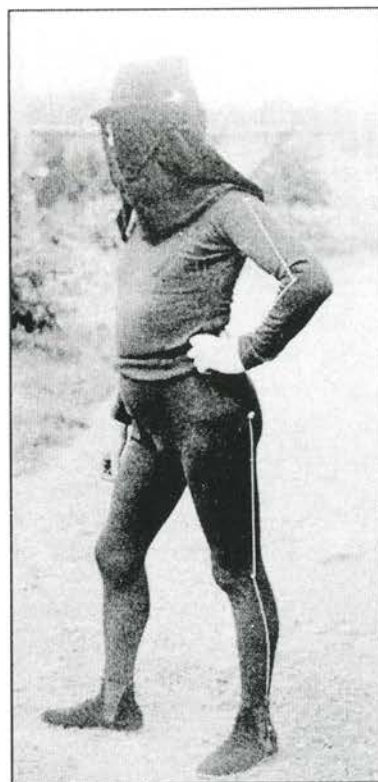
Hvem var med til at bringe filmen til verden? Hvem skabte fotografiet? Hvem præsenterede de levende billeder? Alle var de franskmænd, alle boede de indenfor en radius af 300 kilometer midt i det pulserende Europa for omkring 100 år siden. En af disse, specialist i hjerte- og kredsløbssygdomme, Étienne-Jules Marey (1830-1904) har fået sit eget museum i sin hjemby Beaune (Cote d'Or) nord for Lyon, hvor brødrene Lumière realiserede drømmen om de levende billeder.

I det smukke rådhus, fra det 1700-århundrede, midt i vinbyen kan man opleve en samling af Mareys eksperimenter, håndlavede kameraer, fotografier, modelopstillinger og dokumenter, men ikke mindst de mange snurige apparater han konstruerede for at fastholde mennesker og dyrs bevægelser til gavn for sine fysiologiske undersøgelser.

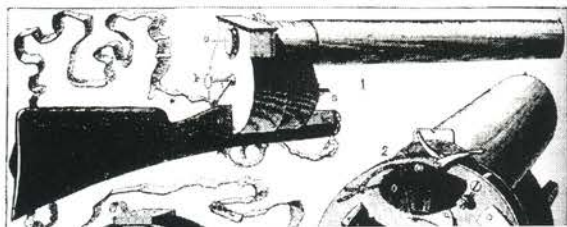
Det hele begyndte i 1872 på grundlag af en galoperende hest malet af kunstneren Edgar Degas. Maleriet blev stærkt omdiskuteret på grund af, at billedet viste en hest med alle fire ben uden berøring med jorden. Dette skulle ikke være muligt uden at der var tale om et dyr i galop - og det var der ikke! Den undrende læge satte sig som mål at udføre et eksperiment som kunne be- eller afkræfte, hvad Degas havde set og forevigt på sit malerlærred. I udstillingsmontren ser man en af de fire gummiøresprøjter som han satte under hver af hestens hove via gummislanger op til en rullende papirbane under hestens sadel. Hver gang hestens hov ramte jorden blev der afsat en blækstreg på papiret. Eksperimentet skulle vise, at der sekundvis ikke blev afsat nogen streg på papiret - en opdagelse som skulle vise sig at få afgørende betydning for de levende billeders fremkomst. Jules Marey var bekendt med, at en anden eksperimenterende sjæl havde observeret nogle lignende fænomener. Det var astronomen Jules Janssen (1824-1907) som den 8. december 1874 fotograferede planeten Venus's passage mellem jorden og solen. En cirkulær lysfølsom glasplade roterede i små ryk fremført af et urværk - det hele anbragt foran et fotografisk objektiv. Med få sekunders mellemrum blev der optaget et billede

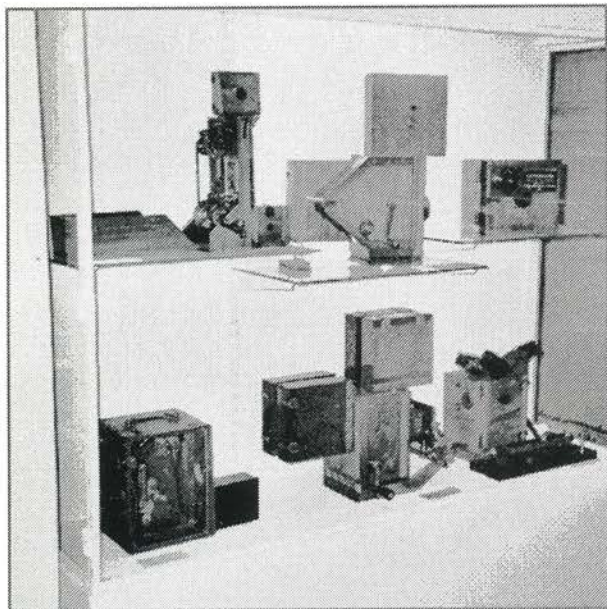
*Marey's eksperiment med at be- eller afkræfte Degas påstand. Akvarel af E. Valton 1872.
Samling: Collection du Collège de France.*

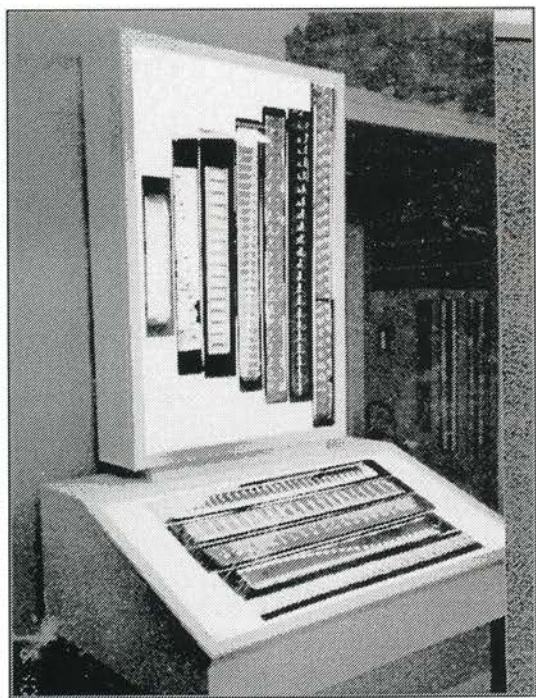
Det sindrigt monterede måleudstyr.

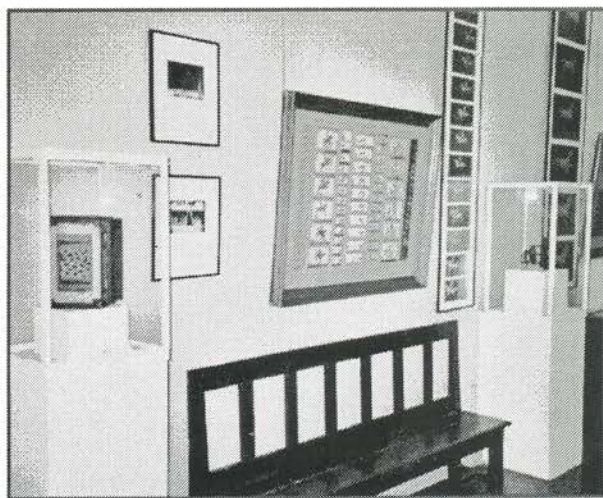
Marey's gevær, konstrueret i 1882, som kunne optage 24 billeder pr. sekund.

Et udvalg af de sindrige apparater Marey selv tegnede og konstruerede med stor nøjagtighed.

Originale negativstrimler, hvor man kan studere de optagne enkelte studiebevægelser.

Fotografiske aftryk af de optagne billeder.

Foto: F. Berendt.

eksponeret i kanten af skiven - 48 billeder på 2,5 minutter - verdens første fortløbende billedrække!

I en anden montre ligger Jules Mareys berømte gevær/kamera, som han fik konstrueret i 1882. Idéen til denne fotografiske 'hurtigskyder' fik han fra astronomen Jansen.

Objektivet sad i den teleskopiske geværmunding, der kunne 'affyre' såvel 12 som 24 billeder i sekundet - hermed var han blevet i stand til at fotografere fugle i flugt. På museet er disse knivskarpe billeder ophængt i smukke rammer fra tiden. De små billeder blev derefter forstørret og kunne betragtes i en zootrope.

Den fantasifulde Marey fremstillede desuden små fugle i ler, anbragte dem i zootropen - nu kunne man se verdens første plastiske billeder i bevægelse. Det næste skridt var at erstatte glaspladerne med lysfølsomt fotopapir, og i 1890 brugte han celluloidstrimler i geværkameraet. Jules Marey havde opfundet verdens første high speed kamera, men ikke, som nogle af hans bysbørn påstår 'de levende', men han har utvivlsomt været med til at præge engelske og franske opfindere, som kæmpede om at muliggøre menneskets drøm om det bevægelige billede. Besøg dette lille, specielle museum, som fortæller om en stræben for at forbedre syge menneskers levevilkår, samtidig med at kinomatografien fik et lille skub fremad.

Musée Marey, Hotel de Ville, 21200 Beaume.
Åben fra 1/4 - 1/11. Telf: 03 80 24 56 92 •

Træk af en stereoskopklubs historie

Eric Kirschner

*Lille Peter sad på potten,
alene lidt for knotten,
pluds'lig fik han øje på
Hottentotten - straks var
han ikke mere knotten!*

Fire stereoskopinteresserede medlemmer af Københavns Fotografiske Amatørklub (KFAK) stak i begyndelsen af 1908 hovederne sammen og startede foreningen Stereskopklubben. Det var brandchef P.E. Liisberg, civilingeniør J.P. Gjerulff, civilingeniør, professor E. Hirtzprung, cand.polit. inspektør Aage Kirschner som tog initiativet og i løbet af 1908 kom følgende med: H. Alstrup, Roar Christensen, R. Dons, Peter Elfelt, Thorvald Hansen, Wisborg og Chr. Winther.

Aktiviteten bestod i cirkulationsmapper med de skrøbelige og tunge diapositive glasplader, og gensidig kritik af billederne. Endvidere var der et diskussionshæfte sammen med mapperne, disse

diskussionshæfter blev i tidens løb flittigt benyttet. Stereoskopklubben har stadig alle hæfter, på nær to, og det er spændende og morsom læsning. Man diskuterede formater og blev enige om at anerkende det i lovene fastsatte format 12x16,5 cm. dog med muligheden for at andre formater, dog ikke større end 13x18 cm. Så var der naturligvis drøftelser af teknisk art, vedr. fremkaldelse, fikserbade, optik og kameraer.

Det er mit indtryk, at man personligt afleverede mapperne, hvor der var meget strenge regler for hvor længe man måtte beholde dem. I hæfte nr. 10 læses at C.J. Brodersen i september 1914 idømmes en bøde på 50 øre, som dengang var et betragtelig beløb, ikke at

Stereoscopic Slides.

overholde tiden. Liisberg, som var sekretær kommer med følgende bemærkning: "Beklageligt at Interessen for Klubben ikke har kunnet fremkalde et Billede, uagtet de to Maaneders Ferie". Denne bemærkning fik Brodersen til at fare i flint og udmelde sig af klubben fra udgangen af året. Seks medlemmer med Elfelt i spidsen opfordrede Liisberg og Brodersen til at bilægge stridighederne.

Ved interne, hemmelige afstemninger blev der valgt billeder til Mønstersamlingen. Denne samling, som ligger på glasplader, giver et bredt indtryk af hvad, og hvorledes man fotograferede i begyndelsen af århundredet. Samlingen blev affotograferet af Peter Randløv og Preben Nielsen til papirstereogrammer i formatet 9x13 cm, således at vore medlemmer i dag kan glæde sig over dem. Erik Fersling registrerede samlingen, som nu allerede én gang har været på turné til alle medlemmer af Stereoskopklubben.

Stereoskopklubben var en udpræget københavnerklub, men da det meget aktive og idealistiske medlem, P.G.K. Bentzon flyttede til Århus og skaffede nogle medlemmer dér, var der pludselig to sekretærer i klubben, en vistnok meget anstrengt stemning herskede i foreningen. Men klubben blev dog landsdækkende, og det har den været lige siden.

Da jeg kom ind i klubben sidst i tredserne, var tandlæge Niels Hansen sekretær for klubben. Medlemstallet var faldende, og da jeg, som talsmand for flere, foreslog at vi skulle betale kontingent, abonnere på udenlandske tidsskrifter og holde årlige møder, faldt jeg i unåde hos Niels Hansen, som uden varsel tilsendte mig klubbens materiale. Heldigvis havde jeg loyal støtte og hjælp af Peter Randløv, Søren Hertz og Lis Frier, så vi startede på en frisk med at melde foreningen ind i et par udenlandske selskaber, fastsatte et kontingent, og i øvrigt skaffe nogle flere medlemmer. Det lykkedes, i dag er vi 16 medlemmer. og medlemmer af Stereoscopic Society og 3th Dimension, England, samt International Stereoscopic Union. Vi har også begyndt et nordisk samarbejde med Norge, Sverige, Finland og Island. I princippet har vi et årligt landsmøde. Klubben har en tidsskriftmappe kørende. samt en cirkulationsmappe med stereogrammer i 41x101 mm. samt papirbilleder i 9x18 cm. Nogle af os er yderligere medlemmer af et par internationale cirkulationer med deltagere fra lande som: USA, England, Tyskland, Østrig, Mexico, Australien, New Zealand, Schweiz og Danmark.

Er man interesseret i at høre mere om den ældgamle klub - kontakt venligst: Erich Kirschner, Parkgade 4, 6440 Augustenborg.
Telf: 7447 1315. E-Mail: kirschner@get2net.dk •

Italienske skønheder

Før bogtrykkerkunstens opfindelse var bøger med tilhørende illustrationer forbeholdt en lille gruppe velhavere og kirkens mænd.

Begge grupper var, som alle før dem, betaget af de kvindelige former, og ikke mindst attituder. Det italienske bogværk Ragionamenti (1524-26) var en af de første klassikere.

På Philip II's slot Escorial i Spanien hang et maleri af Tizian bag forhæng, så kunne monarken selv bestemme, hvem der skulle se Ovids dristige billeder.

*

Hvad bogtrykkerkunstens opfindelse kom til at betyde blev skelsættende for øjelystens frigørelse, selv i et katolsk land som Italien.

I perioden 1895-1925 har en italiensk fotograf forevigtet disse skønheders smukke former - billeder hvis intense udstråling er et varmt pust inden den stundende vinter.

1910

1905

Kvinder, penge og vin:
vor lykke og ruin.

*

Kvinden vil hellere være
smuk end from.

*

Selv om kvinder var af
glas,
var de dog
uigennemskuelige.

*

Kvinder har korte sind
under lange klæder.

*

Alle piger er dejlige, men
hvorfra kommer
alle de slemme kællinger.

*

Kvinden ler, når hun kan,
og græder når hun vil.

*

I stjerneskær er alle piger
smukke.

*

Du har Skønhed, du har Dyder,
Som henrykker os, dig pryder,
Det er baade vist og sandt;
Men naar nogen dig vil sige,
Du er Engel, meer end Pige;
Troee, min Mo'er! det ei sandt.

Johan Herman Wessel.

**

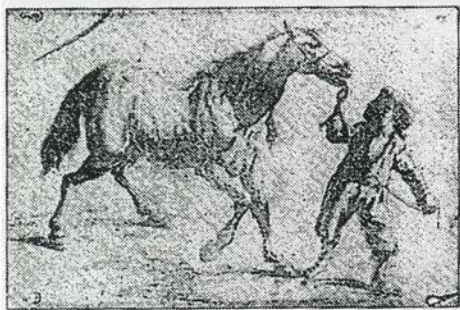
1910

1913

'SAMLERDILLEN'

**WORLD'S FIRST PHOTO
TO BE SOLD AT AUCTION**

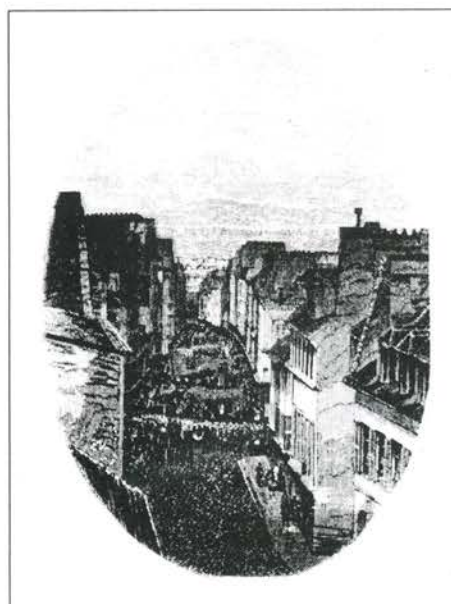
Heliogravure fra 1825!

- auktionspris: tre millioner 150.000

Verdens første 'fotografi' betegnes dette heliogravure af auktionshuset Sotheby i Paris. Men det må nok betegnes som en tilsnigelse.

Joseph Niépce eksperimenterede i 1822 med forskellige former for gengivelse af tegninger på litografisk sten. Den 16. september 1824 beskriver han metoden i et brev, samme år lykkedes det ham at fiksere billederne (Objektiv nr.93, s.39). Det er utvivlsomt et af disse heliografier som kom under hammeren den 21. marts. Vurderingspris kr. 3.150.00. Den franske regering nedlagde salgsforbud og blev derfor trukket tilbage.

Billedet forestiller et 1700-tals hollands stik eller radering. Det har, sammen med nogle breve, tilhørt Marie-Thérèse og André Jammes. ●

M.T. Thibault

2,1 million for et daguerreotypi

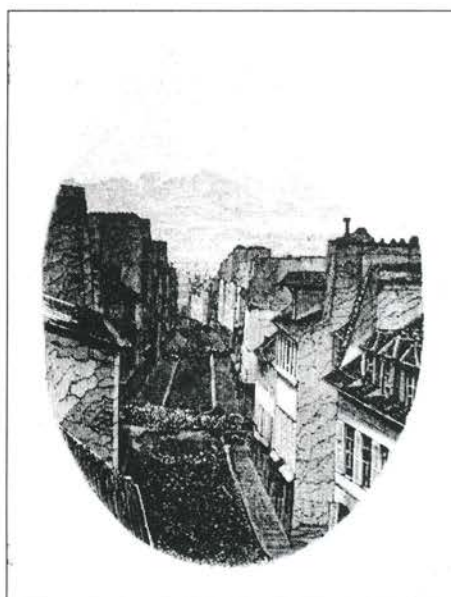
Verdenshistorien første pressefotografier blev 'aftaget' 25/26 juni 1848 solgt på Sothebys auktioner i London. Motiverne er barrikaderne i rue Saint-Maur i Paris under opstanden. Optagelsen er gjort af fotografen M. Thibault. Daguerreotypierne blev gengivet som kobberstik i bladet L'Illustration. De har i mange år tilhørt grev Geoffroy de Beaufort i Belgien. Det indkomne beløb 2,1 million kroner går til velgørende formål. Daguerreotypierne blev erhvervet af Musée d'Orsay. ●

Camera Work No. 6, 7.475 dollars.

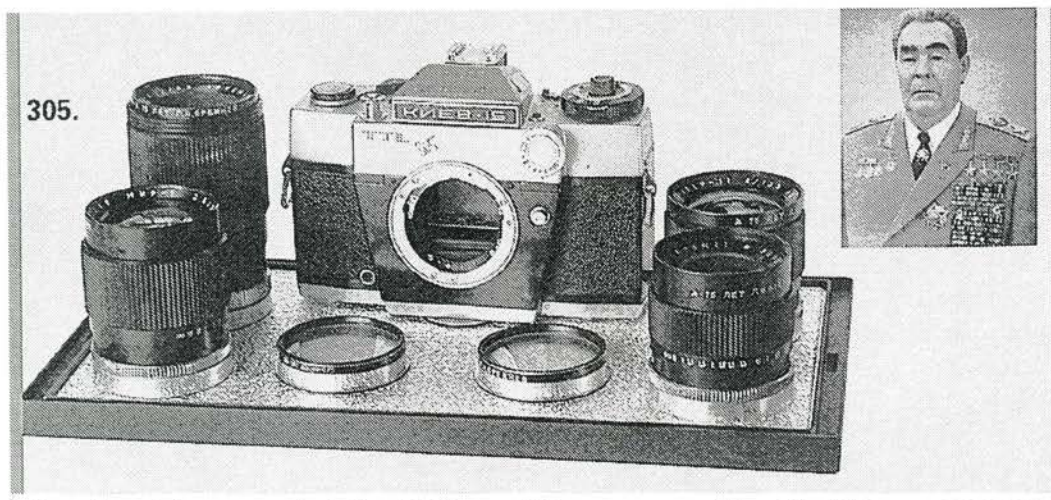
The Swann Auction Galleries i Toronte har bortauktioneret eet nummer af Stieglitz Camera Work No. 6 fra 1906 - hammerslag 7.475 dollars, samt eet kolotypinegativ af Fox Talbot - hammerslag 9.000 dollars! ●

Voigtländerkamera til 18.000 kroner!

Auction Team i Køl n har haft et af de meget sjældne stereoskopkameraer Voigtländer Alpin under hammeren. Kameraet var komplet med 15 cm teleforsats 2 kassetter og diverse udstyr. Flere sjældne Leica-modeller blev solgt for priser fra 80-100.00 kroner. ●

De to viste stik er fremstillet efter de originale daguerreotypier.

Hovedattraktionen ved LP FOTOs auktion var et Kiev-15 TTL nr.8003308 "Hæderskamera". Kameraet er et enojet spejlreflekskamera 24x36 mm, med følgende objektiver: Mir-1 Automat 2,8/37 mm, Helios-81 automat 2/53 mm, Jupiter-9 automat 2/85 mm og Jupiter-11 automat 4/135 mm. Kameraet er fremstillet inc. indgravering med hammer og segl samt navn til den daværende sovjetleder Leonid Brezhnev (1906-1982). Det skulle have været overrakt på L.B.s 75-årsdag ved et besøg på Arsenalfabrikken i Kiev i 1981. Besøget blev aflyst og kameraudrustningen forsvandt fra fabrikken under imperiets opløsning for senere at dukke op hos en russisk samler. Limitpris: Skr. 20.000.

LP FOTO AB - STOCKHOLM

Besyderligt nok har Sverige tilsyneladende ikke noget Fotohistorisk Selskab, men at der må befinde sig fotografika-samlere i landet tyder det på, når LP FOTO for 15. gang kan udsende et auktionskatalog af denne kaliber.

Der blev i dagene 12-13 maj afholdt en stor auktion i Stockholm. Katalog nr. 15 har 1.123 numre med fotografika i alle genre. Der var mange af de kendte mærker bl.a.: Et fint eksemplar af Ermanox nr. 1185620 (Skr. 12.000), 12 stk. Contax og lige så mange Nikon apparater. Herudover kan nævnes, 66, stk. Leica + objektiver og andet tilbehør, 22 stk. Hasselblad med objektiver og forskelligt udstyr. Kinoudstyr, storformatkameraer, mahognikameraer og fotobøger blev også udbudt. Kataloget er smukt udført i s/h med farveomslag, som viser et Leica III fra ca. 1956, sortlakeret originalserie 822980, fremstillet i 100 eksemplarer og mærket 'Swedish Army'. Det er konstrueret specielt til koldt klima (Kältefast), limit Skr. 110.000!

LP FOTOS' auktioner må betegnes som Skandinaviens største. Vil man i kontakt med auktionshuset er adresse: LP FOTO, Rådmandsgatan 39, 113 58 Stockholm. Telf: (0046) 08 442 95 70. Fax: 08 442 95 79. E-post: auktion@lpfoto.se - hjemmeside: <http://www.lpfoto.se> - næste auktion i november 2002. Indlevering fra juli 2002. •

'BRASSAÏ'

-PÅ AUKTION

Forlagsdirektør hans Reitzel efterlod sig en mængde arkivalier efter sin død

Blandt disse var 27 originale fotografier optaget af Cartier Brassai. Billederne har været anvendt i Henry Millers bog 'Stille dage i Clichy' udgivet på Reitzels Forlag i 1958.

Fotografierne måler 18x24 cm i s/h, stemplet på bagsiden. Limitprisen var sat til kr. 150.000. Auktionsfirmaet har imidlertid kunnet glæde sig over, at salgsprisen blev kr. 540.000 alt inc. Kober var d'Orsay Museet i Paris. •

EFTERLYSNING!

Ph.d. studerende Mette Kia Krabbe Meyer indsamler fotografier og oplysninger i forbindelse med udgivelsen af Dansk Fotografihistorie på Gyldendals Forlag i 2003. Til kapitlet om dansk fotohistorie i 1920'erne søges følgende billeder:

Pressefotograferne Christian Henriksen og Holger Damgaards fotografiske optagelser fra et hastighedsrekordforsøg på Fanø Strand i 1924.

Danske sportsfotografier fra fodboldkampe i 1920'erne.

Fotografi af en luftstråle med en hastighed lig lydens og den formentlig første optagelse af kontinuerlige lydbølger optaget på Den Polytekniske Læreanstalts fysiske Laboratorium først i 1920'erne.

Spektogrammer af grundstof 72 optaget på Niels Bohr Institutet i 1922-23.

Jonas Co.s fotografier reklamer, varer og objekter fra 1920'erne og 30'erne.

Antropologisk fotografi af danske folketyper fra 1915 og frem.

Medicinsk fotografi af patienter på danske hospitaler og klinikker i 1920'erne.

Sjælefotografier og billeder af andre påståede paranormale fænomener optaget under private og offentlige seancer i 1920'erne.

Gerningstedsfotografier optaget af dansk politi i 1920'erne og 30'erne.

Danske astronomiske optagelser fra 1920'erne.

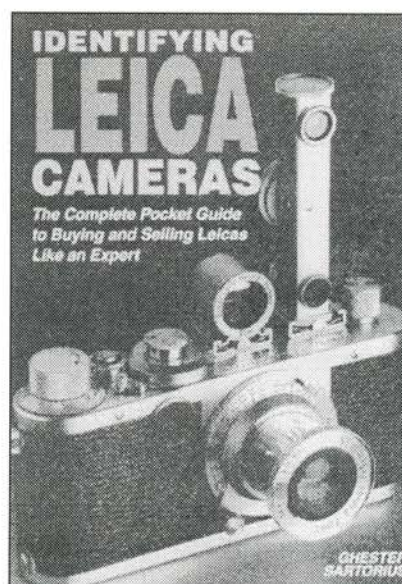
Evt. oplysninger modtages med tak: Mette Kia Krabbe Meyer. Telf: 3532 9269 eller 3314 1192.

E-mail: krabbemeyer@hum.ku.dk

<http://www.staff.hum.ku.dk/krabbemeyer>

Endnu en efterlysning

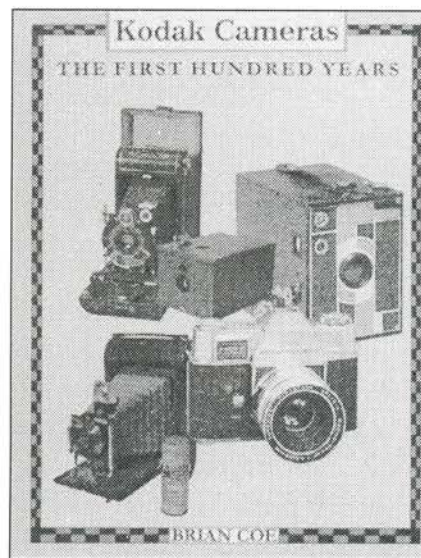
HVEM VAR DET som efterlyste en Pathé Baby projektor, 9,5 mm. Pathé Frères 1922? Den er nu fundet på loftet og kan erhverves hos Flemming Berendt. Telf. 4919 2299.

Danmarks Fotomuseum tilbyder:

Et meget anvendeligt værktøj for Leica-entusiaster er bogen 'Identifying Leica Cameras'. Bogen er overskuelig og det er nemt at finde de forskellige kameramodeller med numre, beskrivelser og varianter.

Pris kr. 225,-

'Kodak Cameras The First Hundred Years' - her findes næsten alle de kameraer som Kodak har produceret. Pris kr. 100,-
DF. Telf. 9722 5322.

Nye medlemmer

Karsten Bøg
Kingsvej 38. st.th.,
2630 Tåstrup.

Fotografskolen
Skaldejvej 2,
8800 Viborg.

Sorgenfri Foto
Sorgenfri Torv 19,
2830 Virum.

Stein Barli
Trosterud S
Snebølven 14,
1430 Ås
Norge.

Mette Kia Krabbe Meyer
Gothersgade 161, III th.,
1123 København K.

Velkommen!

'DIT & DAT'

GENERALFORSAMLING & LANDSMØDE ÅR 2002

Dansk Fotohistorisk Selskabs årlige Generalforsamling & Landsmøde blev som sædvanligt afholdt i Odense. Formanden Sverre Hugo bød de ca. 64 tilstedeværende velkommen, hvorefter han gav ordet til den valgte ordstyrer, revisor Willy Thomsen, der konstaterede at generalforsamlingen var indvarslet rettidigt - første punkt på dagsordenen var formandens beretning.

Formandsberetningen

Sverre Hugo indledte med at konstatere, at endnu et år var fløjet afsted, hvorefter foreningens aktiviteter blev gennemgået. På september mødet i København fik vi præsenteret to elegante dias show sammensat af Egon Andersen og Ove Lyngsie fra KFAK. Indslaget fra DFSs 25-års jubilæum vakte stor jubel. Senere på måneden blev efterårets loppemarked og anvisningssalg afviklet. Det blev ikke til de store summer, men alle havde haft en dejlig dag. Til oktober mødet var inviteret oldemand Inge Aasmul, der levende fortalte om sit spændende liv som fotograf. En serie dias blev afviklet til ledsagende musik. Flemming Berendt undrer sig nok stadig over, hvorfor fjernbetjeningen ikke ville, som hun ville.

I oktober blev der afholdt loppemarked og anvisningssalg i Jylland. Kaj Carlsen havde skaffet et velegnet lokale i Århus, og Kjeld Jensen kunne senere berette om et stort fremmøde, og god omsætning. November mødet i Kbh. stod i veteranbilernes tegn. Ole Emil Riisager fortalte om sin store lidenskab, og orienterede om hvorledes han skaffer billeder til sit medlemsblad - med opfordring til medlemmer af DFS at kontakte OER hvis man får øje på billeder af automobiler. Juleanvisningssalget havde rekord stort fremmøde. En masse gode formidlingssalgsvarer, gav en fin omsætning, Andreas Trier Mørch og Sverre Hugo er de suveræne auktionsholdere!

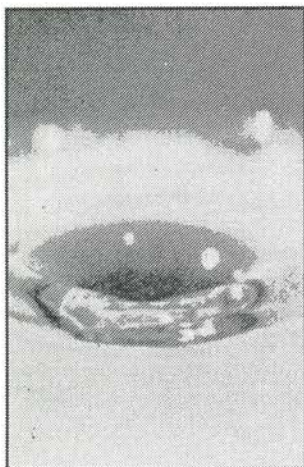
Januar mødet handlede om fotografiet i kulturens tjeneste. Fotoskribent Tage Poulsen fortalte om fotografiets historie og betydning gennem tiderne, ledsaget af en dias serie. I februar fik vi besøg af Ninna Lemming og hendes husbond Kurt Nissen, som i mange år har beskæftiget sig med ædeltryks processer, og fremviste fine eksempler på egne fotografiske optagelser, som var blevet udsat for fortidens kryptiske kemiske processer. Flere af disse var blevet belønnet med fine hæderspriser i Danmark og udlandet. Februar bød igen på loppemarked og skrotsalg i Jylland. De fremmødte havde haft en hyggelig dag med livlig handel. Det vil sikkert blive gentaget til næste år. Årets sidste møde i København stod i stereoskopiens tegn. Alle fik briller på, hvorefter Poul Winstrøm

demonstrerede og fremviste sine hjemmelavede (professionelle) konstruktioner til optagelse ved ultrakorte eksponeringer. De fremviste tredimensionale billeder på storskærm var af sjælden karat. Flemming Berendt, som 'fremtryller' vore foredragsholdere takkes for sin indsats.

Ud over disse aktiviteter, har der igen været afholdt studieaftener med vor tekniske kameraspecialist Svend Frederiksen. Endnu en gruppe medlemmer fik lært et par tricks til selv at kunne reparere deres apparater. Tak til Svend for hans store indsats. Endelig vil jeg nævne den lille gruppe af billedsamlere, som vinteren igennem har afholdt møder på Frederiksberg i København. Der er blevet udvekslet mange erfaringer og billeder på disse mødeaftener. En stor tak til idékvinden Lillian Bodnia.

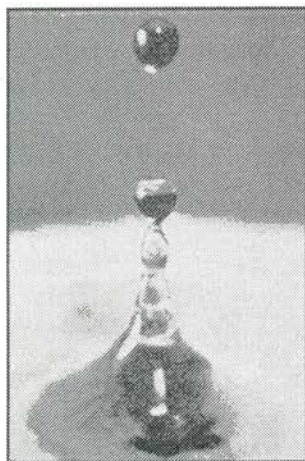
Sideløbende med møderækken, har der været en anden stor aktivitet - udgivelsen af Objektiv. I har jo alle læst tidsskriftet, så jeg vil ikke bruge tid på at gennemgå de mange artikler. Det er blevet til tre almindelige numre, samt et temanummer i løbet af året. Temanummeret om Carl Zeiss & Ernst Abbe er blevet til på grundlag af et stort arbejde, udført af Lars Schönberg-Hemme i samarbejde med vor redaktør, som har fremskaffet og redigeret det omfattende materiale. De andre tre numre har haft bidrag af forskellige forfattere. Ingen nævnt, ingen glemt. Stor tak til alle som har bidraget med artikler i årets løb. Uden dem var det umuligt at fremstille et så omfattende fotohistorisk tidsskrift. En ekstra stor tak til redaktør Flemming Berendt, som år efter år trækker det store læs.

Der er imidlertid en enkelt ting, som jeg bliver nødt til at nævne vedr. fotografierne i Objektiv. Man har sikkert bemærket at kvaliteten ikke er på højde med, hvad den var da vi havde GRATIS professionel hjælp til at fremstille reproarbejdet, med de til tider ganske vanskelige gamle fotografier. Redaktionen er derfor af nødvendighedshensyn gået over til computerbehandling via Photoshop for at holde omkostningerne nede og sidetallet oppe. Billedbehandlingen er en svær proces, som skal indlæres, men vi er på rette vej. Der er mange, som ved noget om dette, men desværre er det ikke altid det samme de ved. Indkøb af ny printer, samt træning vil forhåbentligt medføre forbedringer i de kommende numre af Objektiv. Det bedste ville naturligvis være hvis der meldte sig en professionel billedbehandler, som gratis ville bearbejde de billeder vi har brug for. Men det er vist kun en drøm!

Billeder som disse kunne opleves under Poul Winstrøms stereoskopiske fremvisning.

Dråben falder på vandet, og frembringer et krater hvorefter den forsvinder ned i dybet, men kommer hurtigt til syne igen.

I mellemtiden er der sket en ændring. Cirka 1/3 del af den oprindelige mængde skyder, ifølge kohæisionskraften op af vandet.

Nu slipper dråben hurtigt af med det ledsagende vand, og dråbe nr.2 bliver slynget efter den første.

Endelig vil jeg også gerne takke vore annoncører, som trofast yder deres økonomiske bidrag til bladet. Også en tak til Webmaster Peter Haagen, der opdaterer vores hjemmeside for hvert nummer af bladet. Over 3000 har i øvrigt været inde på hjemmesiden.

Til sidst vil jeg takke bestyrelsen for et godt samarbejde i det forløbne år. Alle har deres opgaver, og løser dem på bedste vis. Specielt skal der lyde en tak til Svend Erik Jeppesen for hans indsats medens han var kasserer, og ikke fordi han holder op! Svend E. Jeppesen forbliver i bestyrelsen. Herefter fik kassebestyreren overrakt en flaske krystalklare dråber, som havde været en tur jorden rundt. Det var alt for denne gang. Formandens beretning blev taget til efterretning, og der var ingen kommentarer fra forsamlingen ud over klapsalver. Dirigenten kunne nu med sindsro give ordet til kassereren.

Kassererens beretning

Svend Erik Jeppesen takkede for de kostbare dråber, hvorefter den årlige økonomiske status blev gennemgået. De enkelte udgift- og indtægtspunkter fremgik af indl. bilag i Objektiv. Vi må konstatere at

medlemstallet er vigende, selv om der har været 32 indmeldelser i 2001. Den økonomiske situation er imidlertid god takket være at revisor Willy Thomsen fik Skat & Told til at tilbagebetale et klækkeligt beløb vedr. momsfrigtagelse. Årsagen er, at vi bliver betragtet som et kulturelt- og almen oplysende fotohistorisk selskab. Kassereren uddybede derefter nogle af de enkelte ind- og udgiftspunkter, og takkede for den udviste tillid til hans arbejde.

Herefter spurgte dirigenten om der var kommentarer fra forsamlingen. Der blev bl.a. forespurgt hvorvidt om man havde planer om at investere selskabets 'lille formue' i papirer eller andet. Svend E. Jeppesen forklarede at det havde man haft under overvejelse, men gebyrer, kurstab m.m. ikke stod mål til satsningen. Desuden er det sådan at en del af pengene i de kommende år skal bruges til redaktionens vedligeholdelse og udbygning, samt ekstra bevilling til temanumre. Et andet medlem førte det samme emne på bane, men kassereren og revisoren redegjorde for bestyrelsens standpunkt.

Redaktørens orientering

Næste punkt var redaktørens orientering, som kort fortalte at temanummeret 2002 har fået titlen Farvefotografiets Historie, hvoraf en del billeder præsenteres i farver. Redaktøren kunne fortælle, at en sponceraftale med vor forrige bogtrykker Tobemo forhåbentlig ville falde på plads. Derudover har fotograf Poul Pedersen i Århus tilbudt at affotografere de sjældne farvefotos. F.B. afslørede desuden at Svend Frederiksen var igang med en artikelserie om Retina-kameraets historie.

Dirigenten gav derefter ordet til en spørgerunde fra salen. Et medlem var utilfreds med at 'sætternissen' til tider var på spil i vort tidsskrift. Hertil svarede F.B., at ham bekendt var der ingen blade, som kunne undgå et sådant besøg, men understregede, at det også var vigtigt at blive gjort opmærksom på unøjagtigheder, således at man kunne lære deraf, men det er ofte sådan, at der er Din mening, Min mening - og så den rigtige!

Et andet medlem kunne ikke forstå hvorfor det skulle være så kringlet og vanskeligt at løse problemet med billedforarbejdning.

Redaktøren svarede, at problemet lå i at få afprøvet den rette printer som kunne ilægge det raster, som vor trykmetode betinger. Hvis man skulle fremstille et tidsskrift på 68 sider til en pris under kr. 30.00 var der ikke andre muligheder. Spørgeren blev derefter anmodet om at fremkomme med den løsning han efterlyste, indenfor de givne økonomiske rammer. Flere andre medlemmer gav da også udtryk for tillid til redaktørens forklaring.

Indkomne forslag

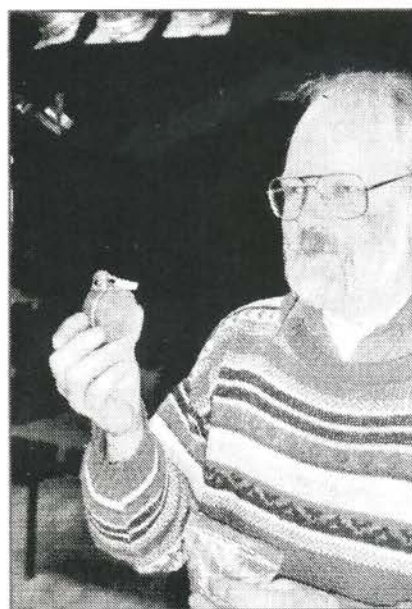
Bestyrelsen fremlagde forslag til ændringer af selskabets vedtægter: formålsparagraf §(2). (se Objektiv nr.96, s.54). Den gamle og nye vedtægtsparagraf blev derefter oplæst af formanden - hvorefter ændringen ensstemmigt blev vedtaget.

Som altid

vrirlede det

Et Ticka-kamera var blandt formidlingssalgets sjældne apparater. Rekordsalget var en glædelig overraskelse!

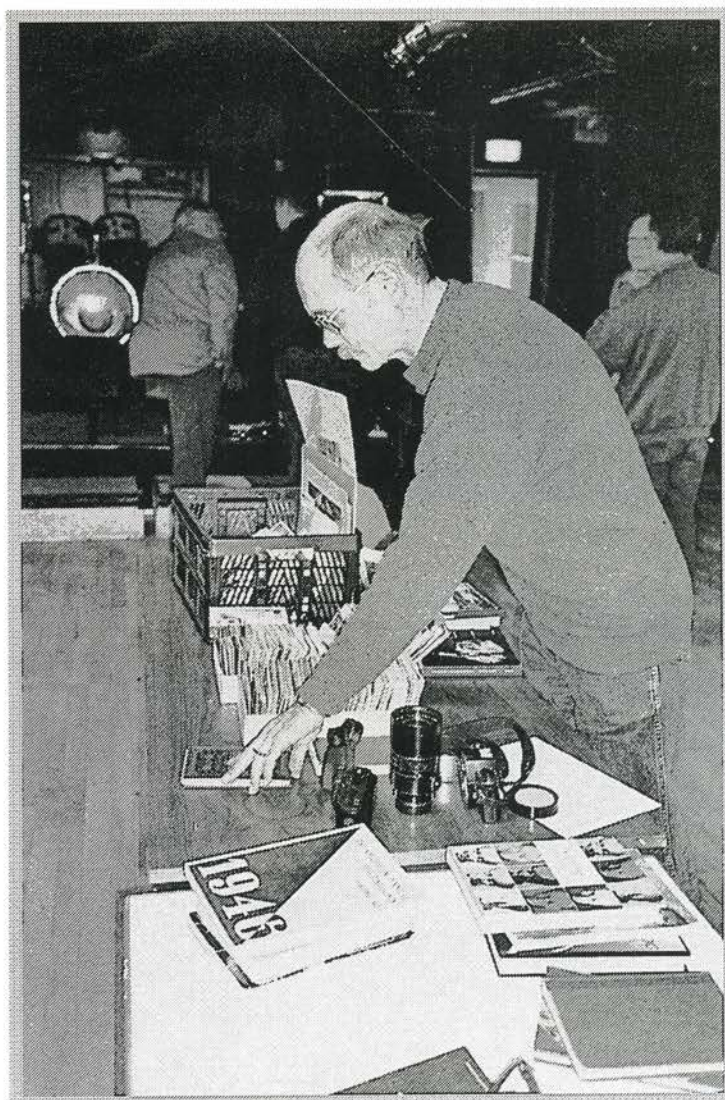

med et utal

af medlemmer

Andreas Trier Mørch med sit udbud af stereoskopbilleder.

Foto: F. Berendt.

Valg til bestyrelsen

På valg til bestyrelsen var: Kjeld Jensen og Allan Bunton begge blev genvalgt. Bestyrelsen ønskede at udvide antallet af bestyrelsesmedlemmer til 7. Som kandidat blev foreslået Kjeld Jakobsen Århus, som blev valgt.

Efter generalforsamlingen blev bestyrelsen konstitueret som følger:

Formand: Svenn Hugo, **næstformand:** Leif Germann Jensen, **redaktør:** Flemming Berendt, **kasserer:** Kjeld Jacobsen, **Jyllandsafdeling:** Kjeld Jensen.

bestyrelsesmedlemmer: Allan Bunton og Svend Erik Jeppesen.

Kontingent

Bestyrelsen foreslår uændret kontingent for 2002.

Valg af revisorer

Lars Schönberg-Hemme og Willy Thomsen modtog genvalg.

Eventuelt

Ingen medlemmer bad om ordet.

Anvisningssalget

Andreas Trier Mørch og Svenn Hugo indledte sæsonens sidste anvisningssalg med sædvanlig energi og ildhu. Auktionslisten var en drøm af lækkerier, som de mange købere så længelsesfulde efter. De første numre var i den bløde ende, men efterhånden som de finere sager blev udbudt, steg spændingen blandt publikum. Det begyndte med 'Canon-skud' til kr. 4.200,- det dobbelte af vurderingen. Svenn Hugo havde næppe fået pusten, før det næste bud faldt på endnu en Canon, hammerslag 4.200,-. Den næste halve time var et sandt orgie af gode bud fra en håndfuld medlemmer, som her så chancen til at gøre deres livs indkøb. Nikon, Robot, Exakta og Leica var top-scorer. Dagens mest sjældne sag var et Ticka Watch camera, som køberen måtte slippe kr. 1.500,- for. Efter en velfortjente pause gik slaget langsomt i stå, men endte med et rekordsalg på kr. 45.205,-. Tak til Andreas & Hugo, og ikke mindst Leif Germann Jensen og Allan Bunton for slid og slæb med registrering, afhentning m.m. Tungt læsset kunne de trætte og udasede medlemmer nu vende snuden hjemad til den gode 'steg'. Formanden afsluttede et vellykket landsmøde med tak for ro og orden - på gensyn til næste år! ●

Anvisningssalgslisten til søndag, den 21. april 2002

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbeskrivelse. Køber og sælger erklærer hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postopkrævning. Den, der afgiver bud for tredjemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon, e-mail eller brev til anvisningssalgslederen Laila Gernon-Jensen, Gl. Kongevej 172 C, 2. sal, 1850 Frederiksberg C. e-mail: leif-gl@vip.cybercity.dk tlf. 33 21 43 67

Nr.	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slag
1	Agfa Super Silette m. Agnar 45mm.		35	
2	Altissa Altit III med Ludwig Meritar 2,9/50		50	
3	Altissa Altit nb med Meyer Trioplan 2,8/50		70	
4	Bellica I med Tessar 2,8/50		110	
5	Contessa Nettel m. Conastigmat 6,3/130		35	
6	Contina I 522/24 med Novar 3,5/45		55	
7	Franca Solida III med Radionar 2,9/80		90	
8	Goerz TENAX m. Tenastigmat 6,8/130		60	
9	Petri Computer 35 med Petri 2,8/40		30	
10	Praktica LTL m. Pancolar 1,8/50		100	
11	Ricoh 500 m. Riken 2,8/45 (optræk bund defekt)		45	
12	Voigtlander VITO CL m. Lanthar 2,8/50		55	
13	Voigtlander VITO II (klap) m. Skopar 3,5/50		80	
14	Yashica Electra 35 m. Yashinon 1,7/45		35	
15	Zeiss Contaflex I (V2 ? lukker?) m. Tessar 2,8/45		45	
16	Zeiss Contina III (klap lysmåler) m. udskifteligt Pantar 2,8		55	
17	Zeiss Nettar 518/16 med Novar Anastigmat 4,5/75		25	
18	Hove Blue Book 1994/95		50	
19	McKeown's Price Guide 1997/98		220	
20	Kadlubek's Kamera katalog 1998/99		140	
21	Minolta 16MG, m. Rokkor 2,8/20 samt MG Flash med etui	God	140	
22	Kowa Kalloflex (TLR) m. Prominar 3,5/75	God	240	
23	Retina Illic m. Xenon 2/50 og BT	God	550	
24	Retina-Longar-Xenon 4/80 + Curtar-Xenon 5,6/35 + 35/80mm søger	God	1050	
25	Canon IID2, Nr. 194427, m. Canon 1,4/50	God	2000	
26	Minolta 16 II, krom m. Rokkor 2,8/22 + filtrer i æske	God+	200	
27	Canon Lens 3,5/135mm, No 90826, sort, (M39)		750	1100
28	Canon Lens 3,5/255mm, No. 13760, (M39) + Canon 25mm søger		1500	4200
29	Canon Lens 3,5/100mm, No. 64903, (M39)		750	1800
30	Voigtlander Bessa, E-messer, Helomar 3,5/10,5cm, Compur Rapid	God	400	
31	Canon Nr. 54174 (Canon III ?) m. Serenar 1,9/50mm.	God	2000	3400
32	Zorki 4K m. Industar 2,8/5cm.	God	150	
33	FOCA *** m. Oplar 3,5/5cm.	God	400	
34	Olympus Pen-D m. Zuiko 1,9/32mm.	God	300	
35	Aires Automat (TLR) m. Nikkor 3,5/75mm.	God	400	
36	Kodak Retina Ila (type 016) m. Xenon 2/50mm. + BT	God	1050	
37	Retina sportssøger (version med maske til tele)	God	410	
38	Nikon S2, nr 6192041, m. sort Nikkor-S 1,4/5cm.	God	110	
39	Foth Derby m. Foth 3,5/50mm. (lukkergardin ødelagt)	God	2200	4700
40	Voigtland. Brilliant, bakelit, m. Hellar 3,5/75, gulfilter + optisk lysmåler	God	140	
41	Polaroid Automatic 350		620	
42	Leitz søger, 5cm. (SB001)		360	
43	Kodak Retina I, (type 013) m. Xenar 3,5/50mm.		160	
44	Weston Master V + Invercone, m. etuier		110	
45	Konica III A m. Hexanon 2/48mm.	God	340	
46	Robot Star m. Xenon 1,9/40mm, brugsanvisning, 4 kassetter		800	1150
47	Exakta Varex Iib med Carl Zeiss Jena Flektogon 4/20mm.		1000	1350
48	Rolleicord V med Xenar 3,5/75mm. og BT		300	450

tlf. 33 21 43 67 e-mail: leif-gl@vip.cybercity.dk

Nr.	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slag
49	Voigtlander Vitessa m. Ultron 2,0/50mm. og taske		400	950
50	Exakta B, sort, nr 456888, 4,5x6cm, m. Tessar 3,5/5cm. og taske		1000	1150
51	Zeiss Ikon Contameter, 3 stk. Proxar linser, org. emb. og brugsanv.		200	550
52	Minox B m. Complan 3,5/15mm. + etui		500	550
53	Olympus Pen F m. 1,8/38mm, lysmåler og taske		500	1000
54	Voigtlander Bessa 6x9, Voigtar 7,7/10,5cm.	Flot!	250	250
55	Zeiss Ikon Super Ikonta IV, 534/16		1000	1800
56	Leitz Elmar 4/135, bajonet		1000	retur
57	Leica Ila, model G, nr 329070 med Elmar 3,5/5cm.		1000	1850
58	ICA Stereo Ideal 651		1000	1200
59	Ticka Watch Camera		1000	1550
60	Magnon 35mm slide projektor, org. æske	B	40	
61	Polaroid Miniportrait 1,4 opt., standard 4x5" kassette	B	140	
62	Lordox, Leidolf Wetzlar, Triplon 2,8/40mm.	B	170	
63	Canon FX, FI 3,5/28mm.	C	130	
64	Olympus Trip. Zuiko 2,8/40mm.	B	30	
65	Bell & Howell 624, (8mm opt.)		10	
66	Polaroid Model 80		60	
67	Canon FTb, Sior 2,8/35mm.	B	320	
68	Registrier-kamera (Alphax?) m. Wollensak 3,5/35mm.		40	
69	"Amatørfotografen", 1912-13-14-15, indbundet		110	
70	Kasse med diverse adapterringe, Novoflex, Exakta m.m.		240	
71	Kasse med mange trådløse		180	
72	5 tyske fotobøger, bl.a. "Die Praxis des Gummidruck-Verfahrens"		160	
73	5 stk. diverse fotobøger		20	
74	4 stk. diverse fotobøger		20	
75	Minolta SRT 101 m. 1,7/50mm.		170	
76	Zeiss Contina m. udskifteligt Pantar 2,8		40	
77	ZORKI 10 målesøger m. Industar 2,8		30	
78	Yashica Elektro 35 m. Yashinon 1,7		10	
79	Zeiss Erabox 4,5x6		170	
80	Zeiss ikoflex, Sync.Compur/Opton Tessar 3,5		220	
81	Polaroid Image 2 AF		220	
82	Zeiss Jena Zoom 28-200mm. (Nikon bajonet)		500	
83	Pentax ME Super m. motor og SMC 2,0		380	
84	Zenit EM (SLR)		100	
85	Olympus Pen EE	B	60	
86	Zeiss Contessa SLK, m. Tessar 2,8/50	B	30	
87	Bogen om Edixa, samt andre danske fotobøger		20	
88	Kasse med fotobrochurer		60	
89	3 sæt vidvinkel/teforsatser, bl.a. til Ricoh 35		20	
90	Album med fotos fra et gammelt borgerhjem		60	
91	Benefice-lot		30	
92				
93				
94				
95				
96				

MØDERÆKKEN:

19/9 - 21/9 - 6/10 (Århus) - 17/10 - 21/11 - 12/12

Østerbro Medborgerhus - Århusgade 103, København Ø.

Mødetid kl. 19:30

Torsdag 19. september

BESØG PÅ LEICAFABRIKKEN

Hans Østberg Hansen tidligere ansat hos Leica-Danmark besøgte i perioden 1971-1975 den legendariske fabrik i Wetzlar. Disse fabriksbesøg er blevet til en lysbilledserie, hvor Hans sideløbende vil fortælle om sine kursusophold og indtryk af dette verdensfirma. I forbindelse med foredraget vil der blive fremvist Leica-klenodier. Som sidste programpunkt gælder det 'skrotsalg' - uden limit!

INGEN EKSKURSIONER FØR 2003!

På grund af regeringens spareplaner er besøget på 'Arbejderbevægelses Bibliotek og Arkiv' udsat til tidligst foråret 2003.

Det samme gælder for ekskursionen til det nye filmarkiv - medio efteråret 2003. Beklager. F.B.

Lørdag 21. september

LOPPEMARKED & ANVISNINGSSALG

Begynder præcis kl. 13:00

Efterårets store loppe- og anvisningssalg afholdes som altid i Østerbro Medborgerhus, Århusgade 103.

Program

Kl. 13:00

Formanden S venn Hugo byder velkommen. Loppemarkedet begynder.

Kl. 15:00

ANVISNINGSSALGET STARTER

Auktionsleder: Andreas Trier Mørch & S venn Hugo.

Kl. 16:00

Der afsluttes med oprydning - hvor **ALLE** deltager!
Vel mødt!

JYLLANDSMØDE

Loppemarked & Anvisningssalg i Århus

Søndag den 6. oktober

**i 'Beboerhuset' Langelandsgade 52a,
8000 Århus C**

Program

Kl. 10:30

Vi mødes i 'Beboerhuset' - hvor man stiller op til loppemarked.

Kl. 11:00

Kjeld Jensen byder velkommen.

Kl. 12:30

Middagspause samt **eftersyn.**

Kaj Carlsen har fremtryllet en let anretning til en fornuftig pris.

Kl. 13:15

Anvisningssalget begynder

Kl. 16:00

Oprydning, hvor **alle** giver en hånd med! Foreningen byder på kaffe/te og et stykke brød.

Vel mødt!

Arrangør: Kjeld Jensen Tlf: 9733

5816. E-mail:

kjeld5@jensen.mail.dk

**Torsdag 17. oktober
VIEW-MASTER**

View-master betragterens meget store succes som souvenir, anskuelighedsundervisning og legetøj gennem tiderne er aftenens emne.

Svenn Hugo vil fortælle om hvorledes man kan indentificerer de enkelte hjul og fabrikater. Egne eksempler på optage- klippe og fremvisningsudstyr samt forskellige hjul vil blive demonstreret.

En håndfuld overheads af de mere sjældne ting fremvises.

Vi runder aftenen af, med det sædvanlige velsignede 'skrotsalg'.

**Torsdag 21. november
SEX, LØGN OG LYSBILLEDER
I EN SOMMER OMKRING 1910.**

For ca. 15 år siden fandt Poul Winstrøm en kasse lysbilleder som øjensynlig skildrer en enkelt sommer mellem 1908 og 1914.

Glasplade-optagelserne kan være fra et velstående strandvejsmiljø. Fotografierne viser en forsvunden verden som af nogle bliver betragtet som 'de gode gamle dage'.

Måske kan medlemmer af selskabet være med til at afsløre identitet af såvel plader som fotograf. Billederne bærer præg af at være optaget af en kompetent professionel fotograf der gør brug af tidens bedste fotografiske udstyr.

'Skrotsalget' begynder umiddelbart efter foredraget.

**Torsdag 12. december
JULEANVISNINGSSALGET
ÆNDRET MØDETID: KL. 19:00**

Årets højdepunkt: Juleanvisningssalget begynder som sædvanlig med at Andreas Trier Mørch svinger hammeren, og Svenn Hugo viser effekterne frem. Det indleverede fotografa **SKAL** være **NUMMERERET** og opstillet på salgsbordet.

**VISITKORT &
BILLEDSAMLERE
EFTERÅRSMØDER!**

Billedinteresserede medlemmer som ønsker at købe, sælge, bytte eller blot opleve andre medlemmers visit- og cabinetsbilleder er velkommen til to mødeaftener i efteråret.

**Mødeaftenerne finder sted den 26.
september kl. 20:00 og den 13. november
kl. 19:00.**

Adresse: Biblioteket, Danasvej 30b IIsal,
(indgang - sidedøren i portrummet)
Frederiksberg - København.

Kontaktperson: Gerhard Ryding.
Telf: 4399 6675.

Vel mødt!

VÆRKSTEDSAFTENER

Vi har nu afholdt værkstedsaftener gennem tre vintre. Det er sket under vekslende former hele tiden med en god afslutning, hvor deltagerne altid med ildhu er gået i gang med opgaverne. Omkring 30 medlemmer har efterhånden været involveret så tiden er inde til at holde en pause.

Hvis der senere skulle opstå et nyt behov for den slags aktiviteter, vil vi tage fat igen. Har du ønsker eller forslag, så ring til Svend Frederiksen på telf: 5534 0819 eller til et medlem af bestyrelsen. Tak for de gode sæsoner!

- Her ser de min voksne datters bærelse!

'SPALTELUKKEREN'

Auktionshuset Cornwall er lukket. Men i Wien har et auktionshus påtaget sig at varetage evt. kunder, også fra Danmark, på bedste måde, adressen er: Leica Shop (Peter Coeln) Westbahnstras. 40, A-1070 Wien, Østrig. Telf: +43 1 523 56 59. Fax: +43 1 523 51 77. E-Post: leicashop.at.

Opfinderen af den fotografering, som kan 'fastfryse' en affyret kugle, Harold Edgerton, er død 86 år gammel. De første lynoptagelser fandt sted i 1920'erne.

Yousuf Karsh død, - den verdensberømte portrætfotograf nåede at fotografere 12 amerikanske præsidenter og et vælg af kendte personer. Historiske portrætbilleder af bl.a. Winston Churchill, Albert Einstein og Ernest Hemingway har udødeliggjort hans portrætkunst.

'Swedish Camera Collection' og foreningen 'Kameramuseet's Vänner' har lukket og slukket. Sundsvalls kommune har trukket tæppet væk under de økonomiske tilsagn som blev givet i 1997. Samlingen af fotografika bliver forhåbentlig gemt godt af vejen indtil nye muligheder skulle dukke op. Hvad med Hasselbladcentret i Göteborg?

'Dansk Fotohistorisk Selskab' og 'Svensk Fotohistorisk Forening' har indgået et samarbejde bl.a. ved udveksling af dokumenter og artikler. Swante Warfinga fra Karlskrona Museum har på besøg i Danmark, og sammen med Flemming Berendt lagt planer for det fremtidige samarbejde.

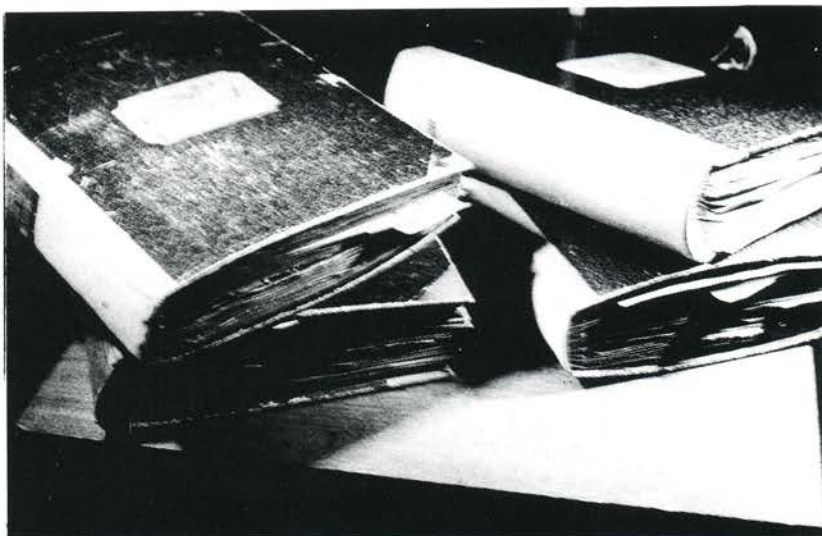
Wolfgang F. Jacobi (1913-2002) var en eminent tegner af fotografiske plakater og reklamer for Ernemann koncernen. I anledning af hans død har Technische Samlungen der Stadt Dresden udsendt 5 postkort pris: 4 Euro inc. porto. Kan bestilles hos: Technische Samlungen der Stadt Dresden, Junghansstr. 1-3, 01277, Dresden. Telf: 0351/31440. Fax: 03351/3144151, E-post: shop@tsd.de

Leif Preus, grundlæggeren af 'Norsk Museum for Fotografi Preus Fotomuseum' er blevet ridder af første klasse af St. Olavs Orden ved en ceremoni den 22. februar i Horten.

Kgl. hoffotograf Peter Elfelt's 4 udklipsbøger som var grundlaget til temanummeret om Peter Elfelt er blevet doneret til Danmarks Fotomuseum.

Bøgerne indeholder såvel udklip som originale dokumenter. Overrækkelsen vil finde sted ved en passende lejlighed.

De fire Scrap Book dannede fundamentet til temanummeret om Peter Elfelt.

Foto: F. Berendt.

Fabrikvej 7 DK-8270 Tender
Telefon 7372 3211

NJAL FOTO
NJALSGADE 22 - 2300 KBH. S. 3254 5590

Fax: 3254 3858

Kodak A/S
Guldalderen 14-18
Postboks 500
2640 Hedehusene

**Kamera-
specialisten**

FREDERIKSSUNDSVEJ 136 - 2700 BRØNSHØJ -
TELF/FAX: 3860- 6317.

AGFA

**GOECKER
PROF-SERVICE**
35 82 11 00
Titangade 13A • 2200 København N
Postboks 666 • Fax 35 82 52 00

Polaroid

Toftebakken 2 G
Postboks 9
3460 Birkerød Tlf. 45 82 52 90
Fax 45 82 52 95.

**Christianshavns
FOTO**
brugt foto
købes -
køb - salg -
bytte
FILM fremkaldes
og kopieres
artikler TORVEGADE 55
Telefon: 3257 7871

ALT I TRYKSAGER

IDÉ/LAYOUT, DTP, REPRO.
1, 2 & 4-FARVE OFFSET, DIGITALT TRYK,
MASSEKOPI, FARVEKOPI, GIGANTKOPI
BOGBIND OG UDSANSNING

TOBEMO OFFSET A-S
SMEDEVANGEN 2 • 3540 LYNGE • TLF. 48 19 28 48

Platan Foto
FOTO SLARAFFENLAND

VESTERBROGADE 179
Telefon 3321 4476

Åbent: ma.-to. 9-17.30, fr. 9-19, lø. 9-13
50% RABAT PÅ FOTARBEJDE - POSTORDRE

Fax: 3131 1416

PREUSS FOTO 2000

Østerbrogade 54 - 2100 København Ø. Telf: 3542 7117

COLOR FOTO
FREDERIKSBERG

COLOR FOTO
ESPERGÆRDE

HØRSHOLM FOTO
HØRSHOLM

3 8 1 0 8 2 1 3 4 9 1 3 2 3 7 7 4 5 8 6 0 3 5 0

BESTYRELSEN - ADRESSER M.M:

Formand:

Svenn Hugo
Orebyvej 27,
4990 Sakskøbing.
Tlf: 5470-5595
vildmanden@email.dk

Næstformand & anvisningssalsleder:

Leif Germann Jensen
Gl. Kongevej 172c.II,
1850 Frederiksberg C.
Tlf: 3321-4367 (helst 10-11)
leif-gj@vip.cybercity.dk

Æresmedlemmer:

Sigfred Løvstad
John Philipp
Kurt Petersen
Flemming Berendt

Redaktør:

Flemming Berendt
Postboks 49
Teglårdsvej 308,
3050 Humlebæk.
Tlf: og fax: 4919-2299
<http://home0.inet.tele.dk/dfs/>

Kasserer:

Kjeld Jacobsen
Stationsgade 24
8240 Risskov
Telf: 8617-5595
kjeld.jakobsen@mobilixnet.dk
Giro konto nr. 1 50 64 47
Kontingent kr. 300,-

Bestyrelsesmedlemmer:

Allan Bunton
Peter Bangs vej 233. 1.tv.
2500 Valby
Telf: 3871-0091

Møder: København:

3. torsdag i måneden kl. 19.30.
I perioden september - april.
Østerbro Medborgerhus
Århusgade 103, 2100 Købh. Ø.
Tlf: 3538-1294

Møder i Jylland:

Oktober og januar/februar

Jyllands/afdeling:

Kjeld Jensen
Høbrovej 19, Hvingel
6950 Ringkøbing.
Tlf: 9733-5816
kjeld5@jensen.mail.dk

Svend Erik Jeppesen

Arnakvej 74,
8270 Højbjerg.
Tlf: 8627-2124
l-se.jeppesen@mail.dk

Redaktion

Objektiv udsendes i april, september og december. Gamle numre kan købes.

Ca. hvert andet år udsendes en opdateret medlemsliste.

Indholdsfortegnelse over alle numre af Objektiv kan rekvireres.

Henvendelse: Flemming Berendt.

internet & e-post:

dfs@post.tele.dk
<http://home0.inet.tele.dk/dfs/>

Webmaster

Peter Haagen
Tlf.: 8669-6057.
haagen@post6.tele.dk

Økonomi & adresseændring:

Kontingent: Danmark & Norden kr. 300,-. Øvrige Europa kr. 400,-. (Medlemsperiode: 1. Januar til 31. december).

Girokort udsendes med decembernummeret af Objektiv.

Kontingentet skal være betalt senest 1. februar. DFS's gironummer 150-64 47

Henvendelse: Svend Erik Jeppesen.

Anvisningssalg & loppemarked:

Medlemskab af DFS er obligatorisk for at kunne deltage i anvisningssalg. Sælger og køber betaler hver 12,5% i salær til DFS.

Skriftligt bud fremsendes til anvisningssalgslederen. Anvisningssalg afholdes ved generalforsamlingen i Odense i april, i oktober i Jylland. Desuden i september og december i København. Derudover afholdes loppemarked i januar/februar, april, september og oktober.

Henvendelse: Leif Germann Jensen.

Tilmelding af fotografika pr. post eller e-mail senest 1. marts, 10. august og 1. november.

Gl. Kongevej 172C.II, 1850 Frederiksberg C. Tlf: 3321 4367 (helst 10-11). leif-gj@vip.cybercity.dk

Medlemmer kan fremsende BUD pr. tlf, brev eller e-mail.

Følgende har bidraget med materiale eller andet:

Danmarks Fotomuseum - Det Kgl. Bibliotek - Cote Cuculiza - Peter Haagen.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af skriftet samt dele deraf er KUN tilladt efter skriftlig tilladelse fra Dansk Fotohistorisk Selskab.

No part of this publication may be reproduced in any form without permission in writing from the Copyright holder.

Dansk Fotohistorisk Selskab ©. 2002. All right reserved under international Copyright Convention.

Indsendt materiale er underlagt bladets almindelige layout. ISBN 0107-6329 Denmark

Tryk: PE Offset, Tømrervej 9, 6800 Varde.

POSTBESØRGET BLAD
NR. 51049 (8245 ARC).

Træsnit af H. Neuber ca. 1895.

PHOTOGRAFICA

CLASSIC CAMERAS

SKINDERGADE 41 • 1159 KØBENHAVN K • TEL 33141215 • WWW.PHOTOGRAFICA.COM

